

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
KRIMINAALÕIGUSE, KRIMINOLOOGIA JA KOGNITIIVSE
PSÜHHOLOOGIA ÕPPETOOL

Roman Ippolitov

ESMASE TÕENDUSTEABE KOGUMISE JA KASUTAMISE PROBLEEMID TAPMISTE
UURIMISEL

Magistritöö

Juhendaja Raivo Õpik, doktorant

Tartu

2014

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4-6
I Peatükk. Esmased uurimistoimingud kui kuriteo uurimise ja menetlemise organiseerimise algus ning esmase tõendusteabe moodustamiseks protsessuaalne alus.....	7
§ 1. Tahtliku tapmiste õiguslik ja kriminalistiline iseloomustus.....	7-10
§ 2. Tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute kriminalistiline iseloomustus ja klassifitseerimine.....	10-12
§ 3. Esmase tõendusteabe mõiste, liigid ja omadused.....	12-15
§ 4. Sündmuskohal tehtav töö tõendite avastamisel ja kogumisel ja nende edasine käitlemine.....	15
4. 1. Sündmuskoha vaatluse mõiste ja olemus.	15-18
4.2. Laiba vaatluse mõiste.....	18-20
4.3. Põhilised küsimused, millele uurija peab sündmuskoha vaatluse käigus saama vastuse.....	20-22
4.4. Sündmuskoha vaatlusel korralduslik töö ja spetsialistide rollide jagamine.....	22-24
§ 5. Sündmuskohalt esinevad tüüpilised jäljed.....	24
5.1. Trassoloogilised jäljed.....	25-28
5.2. Bioloogilised jäljed.....	28-31
5.3. Vaatluse käigus kogutud asitõendid.....	31-32
§ 6. Sündmuskohal avastatud jälgede edasine käitlemine.....	32-35
II Peatükk. Uurimispraktikast tulenevad probleemid sündmuskoha vaatlusel tõendite kogumise ja nende edasise käitlemisega.....	36

§ 1. Empiiriline uuring (kriminaalasjade analüüs).....	36-62
§ 2. Järeldused.....	62-67
§ 3. Ettepanekud olukorda parandamiseks.....	67-69
Kokkuvõtte.....	70-73
Резюме.....	74-80
Kasutatud kirjandus.....	81
Kasutatud õiguskirjandus.....	81-82
Kasutatud normatiivaktid.....	83
Kasutatud Viru Maakohtu otsused ja kriminaaltoimikud.....	84-85
Lisa 1. Taabel nr. 1. Sündmuskoha vaatluse läbiviimise omadused	86
Lisa 2. Taabel nr.2. Laiba vaatlusega seotud toimingud.....	87-88
Lisa 3. Taabel nr. 3. Sündmuskohal äravõetud jälgede, asitõendite, määratud ekspertiiside käitlimise koondaruanne.....	89-90
Lisa 4. Küsitlus.....	91-95
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks....	96

Sissejuhatus

Õigus elule on üldiselt tunnustatud, inimese lahutamatu osa ja väärtus, mille temalt võtmine toob kaasa negatiivse suhtumise.

Tapmine oli kõige esimene kuriteovorm millega puutus kokku inimkond, kuna tekkis see koos inimese väljakujunemisega maakeral ning oli tunnustatud ja on tunnustatud kuriteoks kõigi riikide poolt maailmas. Kannatanute omaksed, tuttavad ja kolleegid elavad seda raskelt üle. Nad leiavad suure vastukaja ühiskonnas, neid kajastatakse meedias ja nad tekitavad ühiskonnas suure pahameele.

Kõigi maade seadusandlus, sealhulgas ka meie riigi oma, tunnustavad tapmist kui üht kõige rängemat kuritegu. Mõrva sooritamise eest, isiku vastu kõige ohtlikuma soorituse eest, on määratud kõige raskemad sanktsioonid, kuna lõpptulemuseks on kõige raskem ja korvamatu tagajärg – inimese surm. Inimese tapmise keeld ei ole kehtestatud mitte ainult seadustes, vaid see on ka välja toodud piiblis kus kümne Jumala käsu seas on käsk “Ära tapa“.

Kuritegevuse vastu võitlemise edukus, sealhulgas ka tapmiste vastu võitlemisel sõltub täielikult nende õigeaegselt ja kvalifitseeritud menetlusest. Sellest, kuivõrd kiiresti ja kvaliteetselt tapmisi avastatakse ning uuritakse sõltub õiguskaitseorganite ühiskondlik maine. Kuritegevuse vastu võitlemisel ei saa kasutamata jätta kindlaid meetodeid, taktikat ja erinevate kuritegude vastu tegutsemiseks väljatöötatud võtteid. Teaduslikult põhjendatud meetodid, mille õiguskaitseorganid on omaks võtnud on kuritegude eduka avastamise aluseks.

Kuritegude madala avastamise taseme tingib just nende kriminalistikaliste meetodite, oskuste ja teadmiste mittekasutamine menetlustoimingute läbiviimisel. Sellepärast on kõigi maade õiguskaitseorganitel tähtis osa mitte ainult raskete kuritegude, nagu tapmine, ennetamisel ja takistamisel, vaid ka efektiivsel, põhjalikul ja kvaliteetsel lahendamisel ning tapmise sooritanud isiku tuvastamisel ja kriminaalkorras vastutusele võtmisel.

Põhiliselt probleemid tapmiste avastamisel tekkivad uurimise algstaadiumil, st esmaste tõendite kogumisel, kusjuures nende tõendite kaotus mõjutab negatiivselt edasist uurimist. Kui esmaste uurimistoimingute teostamisel tõendid ei ole leitud, fikseeritud ja ära võetud, siis reeglina ei ole võimalik neid hiljem taastada.

Antud juhul peamiselt on jutt menetlustoimingust nagu seda on sündmuskoha vaatlus, mille teostamisel kogutakse esmane tõendusteave mille alusel tehakse kindlaks kriminaalasja

uurimisel tähtsust omavad asjaolud. Faktilised alused uurimisversiooni püstitamiseks kerkivad esile esmaste uurimistoimingute läbiviimise ajal, eriti peale sündmuskoha ja laiba ülevaastust. Just nimelt sündmuskoha vaatlus, laiba vaatlus on tapmiskuritegudes esmaseks menetlustoiminguks mille käigus on vaja leida kõik tähtsad kuriteojäljed, kuriteo sooritamise vahend ja muud asitõendid.

Praktikas esineb aga sageli ebaprofessionaalset ja lohakalt teostatud sündmuskoha vaatlust. Harilikult toob see kaasa korvamatut jälgede ja asitõendite kadu, kuna taastada esmase vaatluse käigus tekkinud tühimikke korduval vaatlusel on praktiliselt võimatu.

Esmase tõendusteabe saamine, mille alusel võib üles ehitada erinevad tapmise versioonid, millest sõltub antud kuriteo avastamise lõpptulemus, on võimalik üksnes esmaste menetlustoimingute kvaliteetsel ja professionaalsel teostamisel tapmise uurimisel.

Arvestades neid asjaolusid on probleemide uurimise aktuaalsus esmase tõendusteade kogumisel ja kasutamisel küllaltki kõrge ning sõltub: uurijatel ja teistel spetsialistidel kogemuse puudumisest efektiivse meetodika kasutamisel isiku elu vastu suunatud kuritegude uurimisel; avastamata tapmiskuritegude arvu kasvust, mis on tingitud esmaste menetlustoimingute läbiviimise halvast kvaliteedist; menetlustoimingu esmase etapi madalast efektiivsusest, mis mõjutab tapmiste avastamist ja menetlust; kriminalistika õppimise vajadusest ja tapmiste uurimise esmase etapi spetsiifiliste probleemide lahendamisest.

Kuna autor on tegelenud raske kuritegude menetlemisega, siis tahtis ta oma magistritöös läbi vaatamiseks võtta just tapmise uurimise probleemi. Selle töö uurimise eesmärgiks on:

- esmaste uurimistoimingute teostamise tähtsate aspektide läbi vaatamine, mis toovad endaga kaasa esmase tõendusteabe tapmiste uurimisel.
- tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute tegemisel tekkinud aktuaalsete probleemide välja selgitamine ning
- tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute efektiivsuse tõusu käigu otsimine.

Esitatud eesmärk püstitab järgmised ülesanded:

1. läbi vaadata tahtliku tapmiste õiguslikku ja kriminalistikalise iseloomustust, tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute kriminalistikalise iseloomustust ja klassifitseerimist.

2. läbi vaadata üht kõige tähtsamat uurimistoimingut tapmiste uurimisel, s.o. sündmuskoha vaatlust ja sündmuskohal esinevate tüüpiliste jälgede klassifitseerimist.
3. selgitada välja tapmiste uurimisel menetlustoimingute algstaadiumis kogutava esmase tõendusteabe kogumise ja selle kasutamise erinevate probleemide tekkimist praktikas.
4. uurida ja lahendada need probleemid ning kriminaalasjadest reaalsete juhtumite alusel teha analüüs ja sealt tulenev kokkuvõte.

Magistritöö kirjutamisel kasutasin ma Eesti Vabariigis kasutatavat karistus-ja kriminaalmenetluse seadustikke, kriminalistikaalaseid teatmikke ja meetodeid, samuti ka teadmisi ja praktilist kogemust mille autor omandas töötades õiguskaitseorganites.

Töö koosneb sissejuhatusest, kahest peatükist ja kokkuvõttest.

Esimeses peatükis on vaatluse all tapmise mõiste, tahtliku tapmise õiguslik ja kriminalistiline iseloomustus, tapmiste uurimisel esmaste menetlustoimingute kriminalistiline iseloomustus ja klassifitseerimine ning esmase tõendusteabe mõiste. Seejärel selles peatükis lahatakse sündmuskohal vaatluse läbiviimise asjaolusid, sündmuskohal tehtavat tööd tõendite avastamisel ja kogumisel, sündmuskohal avastatud tüüpiliste jälgede klassifitseerimist ja edasist käitlemist.

Teine peatükk on pühendatud sündmuskoha vaatlusel tõendite kogumisele ja nende edasisele käitlemisele vastavalt uurimispraktikast tulenevatele probleemidele.

Kokkuvõttes võetakse kokku uurimised, vormitakse lõplikult vaadeldava teema järeldused.

I Peatükk. Esmased uurimistoimingud kui tapmiste uurimise ja menetlemise organiseerimise algus ning esmase tõendusteabe moodustamiseks protsessuaalne alus

§ 1. Tahtliku tapmiste õiguslik ja kriminalistikaline iseloomustus.

Karistusseadustik liigitab eluvastased süüteod järgmiselt: põhikoosseis (KarS § 113), kvalifikatsioon (KarS § 114: mõrv), privilegeeringud (KarS § 115 ja § 116) ning surma põhjustamine ettevaatamatusest (KarS § 117)¹. Tapmine on tegevus või tegevusetus, mis on sooritatud süüvõimelise isiku poolt ja mis põhjustab teise inimese surma.

Vastavalt esmase informatsiooni mahule ja iseloomule, mis on uurija valduses võib tapmised liigitada kahte suurde gruppi: ilmselged tapmised ja mitteilmsed tapmised. Esimese grupi moodustavad tapmised, mille sooritamise fakt on selgelt nähtav ja kus on teada kannatanu ja tapmises kahtlustatav (peamiselt on see tapmine olmetingimustes). Nagu näitab uurimispraktika sooritatakse natuke alla poole tapmistest mitteilmsetes tingimustes, nad on keeruliselt avastatavad kuna nad on planeeritavad tapmised. Lisame siinjuures, et ka ilmsete tapmiste puhul, kus kahtlustatav on teada, aga mõningate tõendusmaterjalide puudumisel on uurimine raskendatud. Ja sel juhul muutub ilmne tapmine mitteilmseks tapmiseks.

On kindlaks tehtud, et tapmiste ja mõrvade arv on viimase viie aasta madalaim. Vastavalt Justiitsministeeriumi poolt avaldatud statistika andmetele 2009 a. oli registreeritud 64 tapmist ja 31 mõrva, 2010 a. 62 tapmist ja 22 mõrva, 2011 a. 81 tapmist ja 19 mõrva, 2012 a. 59 tapmist ja 21 mõrva ja 2013 a. 50 tapmist ja 12 mõrva. Päris harva on praktikas tegemist provotseeritud tapmise, lapse tapmise ja ettevaatamatusest surma põhjustamise kohta. St et kõige sagedamini tuleb kokku puutuda tahtlike tapmistega. Registreeritud tahtlike tapmiste seas on viimasel ajal levinud olmetapmised mida sooritatakse peamiselt isiklike vaenulike suhete pinnal, tapmised, mis pandi toime kannatanuga ühise alkoholitarmitamise ajal jne. Samuti satuvad politsei statistikasse ka ettekavatsetud tapmised, erilise julmusega sooritatud mõrvad ning seksuaalsete motiivide pinnal seotud tapmised.

Kui me võtame Narva territooriumil viimasel seitsmel aastal toimepandud tapmiste kohta statistikaandmeid, siis näeme, et 2007.a oli registreeritud 5 tapmist, nende hulgast 1 tapmine jäi avastamata; 2008.a oli registreeritud 2 tapmist ning need on avastatud; 2009.a oli registreeritud 10 tapmist, nende hulgast 1 tapmine jäi avastamata; 2010.a oli registreeritud 6 tapmist, nende hulgast 1 tapmine jäi avastamata; 2011.a oli registreeritud 3 tapmist ning need

¹ Isukuvastased süüteod. Jaan Sootak. 2011.lk.12

on avastatud; ; 2012.a oli registreeritud 6 tapmist, nende hulgast 1 tapmine jäi avastamata; 2013.a oli registreeritud 4 tapmist, nende hulgast 1 tapmine jäi avastamata; 2014.a esimese kolme kuu jooksul ei ole registreeritud ühtegi tapmist. Vaatamata sellele, et iga aastaga tapmiste ja mõrvade arv väheneb, jäädes sellega viimase viie aasta madalaimale tasemele, on ikkagi mõned nendest sooritatud tapmistest jäänud avastamata, mille tõttu tapmiste uurimise meetodika ja uurimise kvaliteet peab olema vastaval professionaalsel tasemel.

Tapmise kriminalistikalise iseloomustuse all mõistetakse kuriteo sooritamise andmete mehhanism koos objektidega mis omavahel seonduvad tapmise sooritamise ajal, faktilise informatsiooni algallikatest ja iseärasustest, mis on vajalikud kriminaalmenetluse käigus tekkinud küsimuste lahendamiseks kriminalistikas kasutatavate vahendite, võtete ja meetodite abil.

Tapmine see on kuritegu, mis alati jätab jäljed, kus mõjutavad ja on omavahel seose neli elementi: ohver, mõrva koht, mõrvar ja mõrvarelv.² Selle tagajärjel moodustub jälgede ahelik, mille abil on võimalik otsida ja leida ühel elemendil teiste elementide jälgi, näiteks on laibal mõrvari sõrmejäljed ja tema DNA või on mõrvaril ning tema riietel ohvri verd, mõrva relval ohvri verejäänused, mõrvari sõrmejäljed ja tema DNA, mõrvari sündmuskohal jäetud jalatsijäljed ja teised trassoloogilised jäljed (autorehvide jäljed jne.). Tapmiste kriminalistikaline iseloomustus moodustub järgmistest elementidest³: tapmise sooritatud viisist; laiba avastamise koht; tapmise relvana kasutamise vahendid ja esemed; mõrvari kriminalistikalise iseloomustus; kannatanu kriminalistikalise iseloomustus. Keskseks ja tähtsamaks tähenduseks kriminalistikalise iseloomustuse juures on tapmise viis. Kõige levinumad tapmise viisid on järgmised⁴:

- 1) kannatanule kehavigastuste tekitamine erinevate vahendite ja seadmete abil (teravate torke ja löike esemetega, raskete esemetega, relvadega, kägistamine ja uputamine, mille puhul kasutatakse tegevuse lavastamist)
- 2) kannatanu viimist abitusse seisundisse või selle seisundi kuritarvitamine kehavigastuste tekitamiseks
- 3) kannatanu jätmist eluohtrikku olukorda näiteks talvel ilma ülariieteta külma kätte või näiteks gaasiga täidetud ruumi
- 4) kannatanu alla viskamine kõrgustest ja välja viskamine liikuvast transpordivahendist

² Идеальные следы в криминалистике / Суворова Л.А. - М.: Юрлитинформ, 2006. lk.74

³ Криминалистика. Эксархопуло А.А. Санкт-Петербург. 2009. lk 686

⁴ Криминалистика. В.А. Образцов. Москва. Юристь.1997. lk 350

5) kannatanu organismi mürkainete sisseviimist; kannatanu süütamine ja veeuputamine

Mõrva sooritamise viis on tihtilugu seotud kohaga, kus tapmine toimus, kui olla täpne siis laiba avastamise kohaga (nad võivad aga mitte kokku langeda) . Mõrva sooritamise viisist hoolimata, tuleb laiba avastamise kohal kontsentreerida tähelepanu materiaalsetele jälgedele, tõendusmaterjalile, mõrva sooritamise esemetele jm mis edaspidi on tähtsaks tõendusmaterjaliks mõrva avastamisel. Näiteks, kui korteris on sooritatud mõrv tulirelva abil, siis tuleb otsida tühje hülse, kuule ja tulirelva ennast, trassoloogilisi jälgi (kurjategija jalatsi jälgi), bioloogilisi ja muid jälgi, mis kõik tuleb avastada laiba leidmise kohal. Palju erinevaid jälgi, mis on jäetud kurjategija poolt enne tapmist, tapmise sooritamise ajal ja peale seda on tähtsaks tõendusmaterjaliks, mis on võimalik saada ainult sündmuskohavaatluse käigus ja laiba uurimisel.

Taparelvana kasutatakse esemeid, mis on igapäevases kasutuses (enamik tapmisi sooritatakse hariliku kööginõuaga) aga ka enda valmistatud külmrelvi. Tapmiste puhul, mis sooritatud tulirelvade abil on tavaliselt kasutatud siledaraudseid jahipüsse, isetehtud ja ümbertehtud relvi. Lõhkeainetest kasutatakse käsigranaate ja omavalmistatud lõhkeseadeldisi.⁵

Nagu näitab uurimise praktika sooritavad enim kuritegusid mehed. Naiste osakaal on suurem olmetingimustes sooritatud tapmiste juures, mis on sooritatud kättemaksu ajendil või mis on tekkinud tüli ning skandaali käigus kannatanu suhtes, kes tihtilugu on situatsiooni ise provotseerinud (näiteks alkoholi tarvitamise ajal pettis või peksis abikaasat). Uurimispraktikast lähtub, et tüüpiline tapja portree on järgmine – meesterahvas vanuses 18 kuni 50 aastat, kes kuritarvitab alkohoolseid jooke, narkootilisi aineid, kellel on ühiskonnastavastane käitumine, rõve ja vägivaldne, varem kohtulikult karistatud, töetu. Harv aga viimasel ajal aktuaalne kategooria – alaealised mõrtsukad kuhu kuuluvad lastekodude kasvandikud ja alkohoolikute poolt mahajäetud lapsed. Tähelepanu nõuab ka tapjate kategooria, kes sooritavad tapmise seksuaalsel ajendil mitte ainult täiskasvanute suhtes, vaid ka laste suhtes (analoogne kuritegu lapse suhtes on sooritatud Narvas ja ei ole siiani veel avastatud). Küllaltki haruldane kategooria praktikas käesoleval ajal on „palgamõrtsukad“ kes tapavad organiseeritud kuritegudegruppide vaheliste kriminaalsete tülide käigus.

Peale ülaltoodu on kriminalistikalise iseloomustuse üheks tähtsaks elemendiks ka kannatanu kriminalistikaline iseloomustus. Iseenesest võib kannatanuks osutada igauks, aga enamjaolt on need inimesed , kes kuritarvitavad alkoholiga, ebatervete eluviisidega isikud, kes tihtilugu

⁵ Криминалистика. В.А. Образцов. Москва. Юристъ.1997 lk. 353

on tarvitanud alkoholi koos tapjaga ning on kaua aega olnud tuttavad või elanud koos (näiteks abielus inimesed või sugulased). Kui me räägime omavahel võõrast ohvrist ja tema tapjast, siis kannatanu osas astuvad üles materiaalseid väärtusi omavad inimesed, mida himustab mõrtsukas. Tuleb ette ka spontaanseid mõrvu (näiteks baaritüli kahe omavahel tundmatu isiku vahel, toimub kaklus mis lõpeb tapmisega). Ei ole ka vähetähtis, peamiselt „olmetülide“ käigus sooritatud mõrvade uurimisel välja selgitada ohvri käitumine tapmise sooritamise ajal, kas esines mõrva provotseerivat käitumist, isiku viibimist alkoholijoobes või alkoholijoobe tagajärgi.

§ 2. Tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute kriminalistikaline iseloomustus ja klassifitseerimine

Uurimistoimingud on tõendite kogumise peamiseks vahenditeks. Kohtueelse menetluse vaba kujundamise põhimõtte kohaselt võivad uurimisasutused ja prokuratuur kasutada kõiki seadusega lubatud toiminguid, mis on vajalikud tõendusteabe kogumiseks⁶.

Menetlustoiminguid võib oma eesmärgist lähtuvalt jaotada:

- korraldava ja tagava iseloomuga toimingud;
- tõendusteabe kogumisele suunatud toimingud. Need on uurimistoiming, ekspertiis, revisjon, inventuur⁷ või audit, dokumendina või asitõendina kasutatava esemelise objekti väljanõudmine või esitamine (tõendite esitamine) ja jälitustoiming⁸.

Seega iga uurimistoimingu sihiks on erilist liiki informatsiooni saamine. Näiteks on vaatluse eesmärk koguda kriminaalasja lahendamiseks vajalikke andmeid, avastada kuriteojäljed ja võtta asitõenditena ära kasutatavad objektid. Läbiotsimise eesmärk on leida ruumist kriminaalasjas tähtsust omavad objektid. Tunnistajate ülekuulamisel on tähtis saada nendelt objektiivset informatsiooni uuritava sündmuse kohta.

Üldiselt jaotatakse menetlustoimingud esmasteks ja järgnevateks. Esmaste menetlustoimingute eesmärk on:

- menetleja orienteerumine sündmuse asjaoludes ja sisus, informatsiooni saamine sündmuse mehhanismi ja tagajärgede kohta;

⁶ Kriminalistikaline taktika ja tehnoloogia I. Raivo Öpik. Sisekaitseakadeemia. 2008. lk 5

⁷ H.Lindmae. Menetlustaktika I. Juristide Taienduskeskus, Tartu, 1995, lk.7

⁸ E.Kergandberg, M.Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn, Juura, 2006, lk.155

- kuriteo avastamine nn. “kuumadel jälgedel”, kurjategija kindlakstegemiseks ja kinnipidamiseks vajaliku informatsiooni kogumine;
- sellise tõendusteabe (jälgede) kogumine, milline võib muutuda või hävida objektiivsete või subjektiivsete faktorite mõjul;
- vajaliku lähteinformatsiooni kogumine põhjalike, kõiki tõendamiseseme asjaolusid kajastavate uurimisversioonide püstitamiseks.

Järgneval etapil läbiviidavad toimingud on suunatud esmasel etapil kogutud tõendusteabe analüüsimisele, hindamisele ja kasutamisele; versioonide detailsele kontrollimisele ja üksikute tõendamiseseme asjaolude kohta eriversioonide püstitamisele ja kontrollimisele. Kui esmaste toimingute taktikas on oluline koht ajafaktoril ja ootamatuse momendil, siis järgnevate toimingute taktikas on olulisel kohal kombinatsioonid, kui mitu uurimis- või muud menetlustoimingut ühendatakse üheks kompleksiks⁹.

Tapmiste uurimisel omab erilist tähtsust menetluse esmane etapp. Esmase etapi sisuks on edasilükkamatute menetlustoimingute läbiviimine. Selle etapi täieliku iseloomustuse annab edasi teadlane Belkin, kes viitab, et esmase etapi peamiseks suunaks on intensiivne otsing, tõendusmaterjali avastamine ja kinnistamine. Siin teostatakse peamine töö kuriteo avastamisel. Uuriija ja operatiivtöötajate tegevust sellel etapil iseloomustab maksimaalne operatiivsus ja edasilükkamatus. Antud etapi lõppmomendiks on: kõik võimalikud tõendid on avastatud ja kinnistatud, kõik edasilükkamatud toimingud on teostatud, kõik, mis antud olukorras oli võimalik on tehtud¹⁰. H.Lindmäe rõhutas samuti, et esialgsete uurimistoimingute hulgas moodustavad omaette grupi need, millega ei tohi viivitada. Et kuritegu avastada, tuleb need uurimistoimingud teostada edasilükkamatult. Sellepärast nimetataksegi neid edasilükkamatuteks uurimistoiminguteks¹¹.

Seega edasilükkamatute menetlustoimingute esmasus tähendab nende menetlust enne teisi toiminguid, mis seda ei nõua. Näiteks on sündmuskoha vaatlus alati esmaseks ja samal ajal ka edasilükkamatuks menetlustoiminguks kuna sündmuspaigalt leitud jäljed võivad olla jäägitult kaotatud ning taastada on neid võimatu. Samuti on kahtlusaluse kinnipidamine esmaseks kui ka edasilükkamatuks menetlustoiminguks. Läbiotsimine võib olla edasilükkamatuks samal ajal aga mitte esmaseks menetlustoiminguks (näiteks menetluse käigus on saadud informatsioon korterist, kus asuvad asitõendid, siis antud juhul ei tohi jätta läbiotsimist

⁹ Kriminialistikaline taktika ja tehnoloogia I. Raivo Öpik. Sisekaitseakadeemia. 2008. lk 15

¹⁰ Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы (от теории к практике). М., 1988

¹¹ H.Lindmäe. Kriminaalasjade eeluurimise meetodika. Tartu 1983. lk 7.

„pärastiseks“) Tunnistajate ülekuulamine võib olla esmaseks menetlustoiminguks, aga mitte alati edasilükkamatuks. Ei ole õige pidada edasilükkamatuks uurimistoiminguks iga tunnistaja ülekuulamist, vaid üksnes neid ülekuulamisi, millega saadakse andmeid kuriteo avastamiseks. Seega kuulatakse edasilükkamatult üle kõigepealt isikud, kes võivad anda ütlusi kuriteosündmuse ja süüdlase kohta¹².

Esmaste menetlustoimingute klassifitseerides võib ka lisada, et esmase menetlustoimingu faktiliste andmete esitamist võib jagada kahte suurde gruppi:

- a) menetlustoimingud, mille aluseks on küsitluse omapära. Siia kuuluvad tunnistajate ja kahtlusaluste, spetsialistide ja ekspertide küsitlemine. Ekspertiisi määramine võib ka kuuluda siia alla kuna eksperdile esitatakse samuti erinevad küsimused.
- b) menetlustoimingud, mis põhinevad vahetul vaatlusel ja mis on seotud aktiivse mõjuga objektile. Kahtlemata kuulub siia sündmuskoha ja laiba vaatlus ning ka läbiotsimine.

§ 3. Esmase tõendusteabe mõiste, liigid ja omadused.

Olles vaadelnud tapmise kriminalistikalist iseloomustust, mõrvaasjade esmaste menetlustoimingute iseloomustust samuti ka menetlusversioonide püstitamist võime koostada esmase tõendusteabe mõiste. Tõendamisesemesse kuuluvate asjaolude tuvastamine saab kriminaalmenetluses toimuda üksnes spetsiifiliste vahendite abil, mida nimetatakse tõendeiks¹³. Tõendusliku informatsiooni olemus tuleneb tõenduse mõistest. Vastavalt KrMS § 63 tõend on kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja või asjatundja ütlus, ekspertiisiakt, eksperdi antud ütlus ekspertiisiakti selgitamisel, asitõend, uurimistoimingu, kohtuistung ja jälitustoimingu protokoll või muu dokument ning foto või film või muu teabetalletus. Meie seadusandja ei ole arvanud, et kriminaalmenetluslikest tõenditest rääkimiseks piisaks Rooma juristide kuulsast lausumisest, mille kohaselt peavad kriminaalasjades tõendid olema valgusest selgemad (*in criminalibus probationes debent esse luce clariores*)¹⁴. Kuid teisalt ei ole seadusandja ka pidanud vajalikuks või võimalikuks esitada tõendi legaalfinitsiooni ja on piirdunud vaid (lubatavate) tõendivormide loeteluga (KrMS § 63 lg 1) ning viitega vabatõendit võimaldavale erikorrale kriminaalmenetlusliku tähendusega asjaolude tuvastamiseks (lg 2).

¹² H.Lindmäe. Kriminaalasjade eeluurimise meetodika. Tartu 1983. lk 8.

¹³ E.Kergandberg, M.Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn, Juura, 2006, lk 167

¹⁴ E.Kergandberg, P.Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne.2012 lk. 217

Vaatamata sellele, et seaduses on loetletud üksnes kriminaalmenetluses lubatavad tõendivormid (KrMS § 63 lg 1), tuleb ikkagi määratleda mis on tõendiks. Tõendid – on ükskõik millised faktid, mille alusel seaduses määratud korras kohus otsustab kas sooritatud tegevuses ilmnevad või ei ilmne süüteo koosseisu tunnused, isiku süü ja muud asjaolud, mis on olulise tähtsusega asja lahendamisel. Tõendite allikaks on materiaalse maailma esemed, millel on kindlad omadused, mida võidakse kasutada asjas tähendust omavaid asjaolusid, samuti ka inimesed, kelle teadvuses on need andmed talletatud.

Mis puudutab informatsiooni, siis võib väita, et kogu kriminaalasjas kogutud informatsioon jaguneb protsessuaalseks ja mitteprotsessuaalseks. Protsessuaalse informatsiooni võib jagada tõenduslikuks, mitteprotsessuaalse aga operatiiv-tagaoitsemise informatsiooniks, mida võib samuti kasutada kriminaalmenetluses.¹⁵ Esmase tõendusteabe all peab mõistma faktilisi andmeid mis on nõutud, saadud, vormistatud ja kinnistatud uurimisorganite poolt, mis on sätestatud KrMS õigusnormide poolt. Sel moel on tõenduslikuks informatsioon, mille alusel tehakse kindlaks kuriteo asjaolud, mida tuleb tõendada. Esmase tõendusliku informatsiooni allikaks on protsessuaalse menetlustoimingu protokollid ja muud dokumendid, mis on saadud ja vormistatud KrMS § 64 sätestatud korras¹⁶. Just erinevate esmaste menetlustoimingute läbiviimisel ja nende protsessuaalselt vormistatud protokollist saab uurija esmase tõendusliku informatsiooni.

Tõendite ja tõendusteabe erinevus seisneb sellest, et tõendiks on kuriteojäljed, kuriteovahendid, s.o. materiaalsed objektid, tõendusteabeks on aga nende objektide kohta andmed, mis on vastavalt KrMS-le menetlustoimingute käigus kajastatud menetlusprotokollis. Ei tohi aga unustada, et saades informatsiooni ei või uurija täie kindlusega väita, et see on tõendusteabe. Näiteks on sündmuskohal, laibalt leitud DNA või muid bioloogilisi jälgi (veri, sperma, sülg) ei saa määratleda kellele need kuuluvad ilma ekspertiisi läbi viimata. Ainult ekspertiisist saadud andmete põhjal võib väita, et jäljed kuuluvad kas kurjategijale, kannatanule või kolmandale isikule. Kui need jäljed kuuluvad kurjategijale või muu konkreetsele isikule, siis iseenesest mõista kuulub selline ekspertiisi tulemus tõendusteabe komponentide hulka. Analoogne situatsioon on ka tunnistajate ülekuulamisega, kellelt saadud ütlused võivad ja samal ajal ei või sisaldada tõenduslikku informatsiooni ning peale selle võivad uurimise segadusse ajada. Sellest hoolimata lähtub uurija aprioorsest seisukohast, et saadud kriminaalasjades kogu informatsioon, mis on laekunud menetlustoimingute käigus on

¹⁵ Овчинский С. Оперативно-розыскная информация. Теоретические основы информационно-прогностического обеспечения оперативно-розыскной и практической деятельности ОВД по борьбе с организованной преступностью. М., 2000.

¹⁶ Бедняков Д. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. М., 1991.

tõenduslik. Nendeks võivad olla jäljed, mis võivad olla jäetud kurjategija poolt; sündmuskohale jäetud esemed, mis võivad kuuluda kurjategijale; tunnistajate ütlused, mis võivad tõtt rääkida jt.

Sel moel ei ole iga informatsioon, mis on saadud peale esmaste menetlustoimingute teostamist ja protsessuaalselt vormistatud, tõenduslik, vaid ainult tõenduslikku tähendust omav ja tõendamisesemesse kuuluv informatsioon (vastavalt KrMS §-le 62). Tõenduslik informatsioon on täiuslik ainult sel juhul kui kogutud tõendid on kohtu poolt hinnatud ja tunnistatud jõuliseks. Seepärast ei tohi unustada, et ühelgi tõendil ei ole ette kindlaksmääratud jõudu (KrMS § 61 lg 1). Esmasuse mõiste tuleneb esmaste menetlustoimingute läbiviimise mõistest, mis tähendab, et kui me räägime esmasest tõenduslikust informatsioonist, siis selle all mõeldakse algallikana just esmaste menetlustoimingute protokollid (näiteks, sündmuskoha vaatlusprotokoll).

Sel moel, esmane tõendusteave on olemasolev tähtis informatsioon, mis on kogutud uurija poolt seadusnorme arvestades esmaste menetlustoimingute läbiviimisel ja mis edaspidi ei ole reeglina taastatav. Lähtudes esmase tõendusteabe lõplikust mõistest võib välja tuua põhilised esmase tõendusteabe omadused:

- tähendus ja tähtsus kriminaalmenetluse edasisel uurimisel
- mingi fakti tõenduste olemasolu, mis kuulu tõendamisesemesse
- seadusenormide jälgimist informatsiooni kogumisel, saamisel ja fikseerimisel.
- taastamatus

Esmaste menetlustoimingute tüübist lähtudes, mille käigus kogutakse tõenduslikku informatsiooni, võib esmase tõendusteabe klassifitseerida järgmiselt. Materiaalne tõendusteave – see on informatsioon, mis on saadud esemete, jälgede ja muude materiaalsete objektide avastamise tagajärjel, fikseerimisel, äravõtmisel, mille läbivaatamise ja määramise põhjal teeb ekspert järeldused (ekspertiisiakti vormistades), mis kannavad endas tõendusteavet kriminaalasjas. Näiteks on sündmuskohal leitud taparelv – nuga, millel on kannatanu veri. Nii veri kui ka nuga on seejuures materiaalsed objektideks, kannavad endas tõenduslikku tähendust omavat informatsiooni. Tähendab esmane materiaalne tõenduslik informatsioon kogutakse esmaste menetlustoimingute teostamise tagajärjel, nagu sündmuskoha vaatlus, laiba vaatlus, kahtlustatava läbivaatlus, läbiotsimise läbiviimine, asitõendi vaatlus jne. Tõendusteabe teist liiki võib tähistada kui verbaalset tõenduslikku informatsiooni mis on saadud pealtnägijate küsitlusel, kannatanu sugulastega, kahtlusaluse

endaga jt rääkimisel. Selline informatsioon saadakse selliste menetlustoimingute läbiviimisel nagu tunnistaja ja kahtlustatava ülekuulamine, vastastamine, ütluste olustikuga seostamine.

Sel moel vaatasime üle esmase tõendusteabe mõiste, allikad, liigid ja iseärasused. Et teostada edasist uurimist on vaja pöörata tähelepanu ühele kõige tähtsamale esmasele uurimistoimingule, mida viiakse läbi tapmiste uurimisel ja püüda välja tuua ning määratleda tekkinud probleemid esmase tõendusteabe kogumisel ja kasutamisel, mis on saadud kindla esmase menetlustoimingu läbiviimise ajal. Autor pakub läbi vaadata ühte põhilist menetlustoimingut, mis ei puuduta ainult tapmiste uurimist aga ka teisi kuritegude liike – see on sündmuskoha vaatlus ja vaatluse läbiviimisel esmase tõendusteabe kogumisel tekkinud probleemid.

§ 4. Sündmuskohal tehtav töö tõendite avastamisel ja kogumisel.

4.1. Sündmuskoha vaatluse mõiste, eesmärk ja olemus.

Kõige tähtsamaks tegevuseks tapmise või mõrva uurimise esimesel etapil on vaatlus. Vaatluse objektiks on KrMS lõike 83 lg 2 p 1,2 kohaselt sündmuskoht ise ja seal asuv laip . Sellega seoses, määrab seadus õiguslikud alused, mis reguleerivad erinevaid vaatluse liike § 84 (sündmuskoha vaatlus) ja § 85 (laiba vaatlus). Mõrva uurimisel loetakse sündmuskoha vaatlust üheks esmaseks menetlustoiminguks seoses kuriteoteatega, laiba avastamisega (vägivallatunnustega laip) või kehaosade avastamisega. Sündmuskoha vaatlus - on menetlustoimingu kõige keerukam ja tömahukam osa, millel on suur tähendus mitte ainult mõrva uurimisel vaid ka teist liiki kuritegude uurimisel. Praktikas esineb aga sageli ebaprofessionaalset ja lohakalt teostatud sündmuskoha vaatlust. Harilikult toob see kaasa korvamatut jälgede ja tõendusmaterjali kadu, kuna taastada esmase vaatluse käigus tekkinud tühimikke korduval vaatlusel on praktiliselt võimatu.

Ehkki seaduses ei ole sätestatud sündmuskoha vaatluse definitsiooni on see võimalik sõnastada järgnevalt. Sündmuskoha vaatlus on uurimistoiming, mis koosneb uurijapoolsel vahetel tajul sündmuskoha tundma õppimisel ja detailide fikseerimisel, samuti seal asuvate kuriteojälgede ja muude objektide (tõendusmaterjali) avastamisel ja kogumisel mille eesmärgiks on faktiliste andmete kogumine, mis omavad tähtsust kriminaalasja uurimisel ja

tegelike faktide tuvastamisel. Sündmuskoha olustikust on võimalik saada tõendusteavet, suunavat informatsiooni, mis aitab leida täiendavaid tõendi allikaid ja püstitada versioone¹⁷.

Sündmuskoha vaatlust võib teostada ükskõik millisel uurimise staadiumil aga sihtotstarbekam on seda siiski teha uurimise algstaadiumil kohe kui uurija on otsustanud, et on tarvilik vaatlust teostada. Sellepärast seda nimetataksegi edasilükkamatuks toiminguks.

Sündmuskoha vaatluse eesmärgid määratakse kindlaks tõendamiseseme ja asjaolude kogumina mis kuuluvad väljaselgitamiseks kriminaalasja uurimisel. Seaduses on ette nähtud ühised eesmärgid kõikidele vaatluse tüüpidele. Vastavalt KrMS § 83 lg 1 on vaatluse eesmärk koguda kriminaalasja lahendamiseks vajalikke andmeid, avastada kuriteojäljed ja võtta asitõenditena kasutatavad objektid ära. Kui vaatluse eesmärgid on määratud uurijapoolsete pürgimisega, nimelt – saada võimalikult rohkem informatsiooni toimunud kuriteo kohta, siis vaatluse ülesanded kujunevad küsimustega, millele vastuste saamine võib toimuda menetlustoimingu läbiviimise ajal.

Sündmuskoha vaatluse üldine ülesanne on kindlaks teha mis toimus tegelikult antud kohas. Et vastata sellele küsimusele tuleb uurijal lahendada eriülesanded: määrata sündmuse iseloom (kas toimus mõrv, oli see enesetapp või saabus surm loomulikel põhjustel); teha kindlaks sündmuse koht, aeg ja asjaolud; avastada, tundma õppida ja fikseerida kurjategija poolt sündmuskohale jäetud jäljed ning asitõendid; määrata toimunud muutused enne ja pärast kuriteo sooritamist; määrata ja teha kindlaks niinimetatud negatiivsed asjaolud¹⁸.

Seaduses on kirjas, et sündmuskoha vaatlust toimetatakse kuriteo toimepanemise kohas, või kohas, mis on seotud kuriteo toimepanemisega (KrMS § 84). Paljudel juhtudel langevad sündmuskoht ja kuriteo toime panemise koht kokku. Kuriteo toimepanemise koht – see on ruum või koht territooriumil, kus tegelikult oli kuritegu sooritatud ehkki selle kuriteo mehhanismi jäljed võivad olla avastatud ka teises kohas või ka mitmes kohas (koht, kus on leitud laip või laiba tükid, kurjategija poolt peidetud relv jne.) Lähtuvalt õigusteadlaste seisukohast kuriteo toimepanemise koha mõiste on avatud KarS §-s 11, mille kohaselt on tegu toime pandud kohas, kus isik tegutses või kus ta oli õiguslikult kohustatud tegutsema, samuti, kus on saanud koosseisupärane tagajärg või isiku ettekujutusele vastavalt oleks pidanud saabuma koosseisupärane tagajärg. Eraldi lõige on välja toodud osavõtja toimepanemiskoha

¹⁷ Sündmuskoha vaatlus. Õppematerjal. Raivo Õpik.

¹⁸ Осмотр места происшествия. Москва 2011. «Юрлитинформ». lk 7

kindlaks määramiseks ning selleks on, lisaks eelnevale, osavõtja tegutsemise koht või koht, kus ta oli õiguslikult kohustatud tegutsema¹⁹.

Menetluse algstaadiumil ei või uurija täpselt teada, kas sündmuskohal on kuriteo toimepanemise koht või koht, mis on seotud kuriteo toimepanemisega. Kuriteo toimepanemisega seotud muu kohana on käsitletavad kõik asukohad, kus võivad olla ilmnenud kuriteo asjaolud, kuid mis pole käsitletavad kuriteo toimepanemisega kohana. Kuriteo toimepanemisega seotud kohaks võib olla nt kuriteo ettevalmistamise koht. Kuriteo toimepanemisega seotud kohaks võib olla ka nt koht, kus isik hoiab kuriteoga saadud vara või kuhu on peitnud kuriteo toimepanemise vahendid. Kuriteo toimepanemise muu koht sõltub sellest, kuidas konkreetsel juhul on kuritegu toime pandud ning kuhu on jäänud maha seda kajastav teave²⁰.

Sündmuskoha vaatluse liigid. Peale esmase (peamise) vaatluse teostatakse ka järgmisi vaatlusi: Täiendav vaatlus, mida teostatakse juhtudel kui uurimise protsessi ajal selgub, et mõningad objektid ei olnud esmase vaatluse ajal läbi vaadatud või oli vaadeldud puudulikult. Korduv vaatlus. Teostatakse järgmistel juhtudel kui: 1) esmane vaatlus oli läbi viidud halbades ilmastikuoludes ning selle tõttu ei saadud tuvastada uurimise jaoks olulisi tingimusi 2) on alust arvata, et esmast vaatlust ei teostatud põhjalikult (ei uuritud uurimise jaoks vajalikke asjaolusid, ei kaasatud spetsialiste kuna see oli vajalik andmete kogumiseks sündmuskohal jne) 3) tekkis vajadus teostada põhjalikum asukoha vaatlus kui enne²¹.

Täiendavaks ja korduvaks vaatluseks on vaja põhjalikult uurida juba teostatud esmase vaatluse protokolle ja nende juurde kuuluvaid lisasid ning tutvuda esmase vaatluse käigus kogutud tõendusmaterjalidega²². Antud teema kokkuvõtteks tahaks välja tuua põhilised esmase vaatluse teostamise põhimõtted:

Seaduslikkus – vaatluse teostamist vastavalt KrMS § 83,84,85 sätetele.

Ajastatus – kohest väljasõitu sündmuskohale peale vastava teate saabumist ja esmase vaatluse teostamist, asjaosalistelt esmase ütluse fikseerimisest psühholoogilise efekti mõjul

¹⁹ E.Kergandberg, P.Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne.2012, lk. 254

²⁰ E.Kergandberg, P.Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne.2012, lk. 254

²¹ Настольная книга следователя. Москва 2006 «Экзамен», lk. 16

²² Осмотр места происшествия. Москва 2000. «Юристъ», lk. 17

Täiuslikkus – kõigi sündmuskohal asuvad jäljed ja nende juurde kuuluvad materjalid, millel võib olla seos antud kuriteoga, peavad olema avastatud, vaadeldud ja fikseeritud vastavalt KrMS § 87,146.

Plaanipärasus – uurija peab oma tegevuse kuriteopaigal samm sammult koordineerima, välistama kaootilist liikumist ja asitõendite ümberpaigutamist kuriteopaigal.

Objektiivsus – kajastama vaatlusprotokollis ja muudes fikseerimisallikates ainult neid faktilisi andmeid mis on tuvastatud uurija ning vaatluses osalevate spetsialistide poolt. Sündmuskoha olustik tuleb talletada sellisena, nagu vaatluse tegija seda tajub.

Modelleerimine – sooritatud kuriteo mehhanismi taastamine, kurjategija ja kannatanute käitumise taasesitamine vastavalt kuriteopaigal koheselt avastatud ja lokaliseeritud jälgede olemasolule.²³

4.2. Laiba vaatluse mõiste.

Tapmiskuriteo sündmuskoha vaatlusel osutatakse erilist tähelepanu laiba vaatlusele. Laip on tähtsaim objekt sündmuskohal. Laiba vaatlus võib anda kõige tähtsama informatsiooni – kannatanu isikust, surma põhjusest, tapmise sooritatud viisist, surma saabumise momendist, sündmuse sooritamise mehhanismist. Laiba avastamise kohal teostatakse niinimetatud laiba esmane väline vaatlus, mis koosneb kahest staadiumist – laiba üldine ja detailne vaatlus²⁴.

Laiba üldisel vaatlusel staatilises seisukorras fikseeritakse laiba sugu, hukkunu vanus (orienteeruvalt), tema kehaehitus, laiba poos, tema asukoht sündmuskohal vastavalt kindlatele orientiiridele, välistunnused, laiba pikkus, naha seisukord, rõivaste seisukord (vastavalt laiba poosile), võimalikud surma põhjustanud esemed, teised esemed, mis asuvad laiba vahetus läheduses. Detailne vaatus kaasab endas lahtiriietamist, mida teostatakse määratud järjekorras. Selle staadiumi põhiliseks eesmärgiks on laiba kehal asuvate eriliste tundemärkide, vigastuste ja laibal olevate ilmingute väljaselgitamine²⁵.

Laiba vaatlust võib teostada mitte ainult tema leidmiskohas aga ka nagu eraldi võetavat menetlustoimingut, mis viiakse läbi surnukuuris või meditsiinilises ekspertiisiasutuses. Võttes vastu otsust laiba saatmisest surnukuuri selle edasiseks ülevaatuseks ja kohtumeditiiniliseks ekspertiisiks, tuleb meeles pidada, et tervele reale küsimustele, mis omavad tähtsust asja

²³ Настольная книга следователя. Москва 2008 «Экзамен»., lk. 11

²⁴ Криминалистика. Р.С. Белкин. Москва «Норма» 2006., lk. 568

²⁵ Криминалистика. А. Филиппов, А.Волынский. Учебник. Спарк. Москва 1998, lk.242

lahendamisel, võib vastata ainult laiba vaatlusel tema leidmiskohas. Kui mitte teostada laiba vaatlust sidumata teda leidmiskoha materiaalse ümbruskonnaga, siis taastada kogu sündmuse toimumise mehhanismi täiel määral ei õnnestu. Võttes arvesse uurijale seatud ülesandeid, teostatakse laiba vaatlust järgmises järjekorras:

- Sündmuskohale saabudes teeb kohtuarst kindlaks tunnused, mis näitavad surma saabumist. Ilmseteks varajasteks tunnusteks laibal on jahtunud keha, laibal olevad koolnulaigud, jäigastumine (koolnukangestus), naha erinevate osade, suu ja silma limaskesta kuivamine. Hilisteks on laiba mädanemine, üldine kuivamine ja mumifitseerumine.
- Teostatakse orienteeruv laiba pildistamine ja määratakse tema asukoht ümbritsevate objektide, mida ei saa liigutada, suhtes. Vaatluse protokollis fikseeritakse laiba asend uurija poolt teostava vaatluse alguse momendil.
- Seejärel pildistatakse laipa ilma teda ümbritseva keskkonnata. Kirjeldatakse laiba asendit tervikuna (näiteks lamades, istudes, poolistudes) samuti erinevate kehaosade asendit (laiba poos): pea (tema kallet ja pööret); keha (näiteks, laip lamab selili, kõhuli või külili); iga käsivars eraldi (välja sirutatud, keha suhtes, küünarnuki kõverdus, peopesa ja sõrmede asend); jalad (asend teineteise suhtes, väljasirutatus, kaugus teineteisest)
- Tähelepanelikult uuritakse ja fikseeritakse pinna seisukord, kus asub laip, millised esemed ja jäljed on sealt avastatud: selleks võivad olla sigareti konid, kuulid, hülsid, noad, jalajäljed, laigud, mis sarnanevad verega jm.
- Pildistatakse ja kirjeldatakse naha seisukorda näol, peal ja teistes riietest vabadel kehaosadel. Peal asuvate vigastuste kindlakstegemisel uuritakse tema juustega kaetud osa, kombitakse läbi näo luud ja kõhred, vaadeldakse suuõõnt (märgitakse puuduvad hambad), kael (kirjutatakse üles marrastused, verevalumid ja muud vigastused). Vaadatakse üle käelabad, märgitakse nendel asuvad võõrkehaded ja ainete laigud ning erinevad vigastused.
- Vaadatakse üle ja tehakse nimekiri laiba riietusest, peakattest ja jalanõudest. On tarvis ära markida: a) millises järjestuses oli laip riietatud; b) riiete, peakatte ja jalanõude seisukord; c) nõõpide ja muude kinnituste arv; d) riietuse, peakatte ja jalanõude materjal; e) riietusel, peakattel ja jalanõudel asuvad lipikud ja pitsatid; f) riietel, peakattel ja jalanõudel olevad vigastused: vigastuste liik (sisselõiked, rebestused, materjali defektid, välja rebitud osad riietel ja jalanõudel – nende vorm, mõõdud ja asukoht); g) vigastuste ärte iseloomustus; h) taskutest leitud esemed
- Laiba vaatlusel määrab kohtuarst tema arvatava vanuse (välimuse järgi); kasvu, mis saadakse keha mõõtmisel pealaest jalatallani; kehaehitus (õige või vale); toitumus, mis on kooskõlas laiba rasvkoega ja loetakse normaalseks või alatoitunuks; nahakatte värvus

(kahvatuhall, sinakas, kollakas, surnuvalge, mädanike puhul – pruunikas, rohekas); keha temperatuur; koolnulaikude olemasolu või nende puudumine, nende nähtavus ja lokaliseerimine; suguelundite ja päraku seisukord: küünte all olev aine seisukord; vigastused sõrmenukkidel; individuaalsed tunnused: tätoveeringud, armid, sõrmede puudumine käelabal²⁶.

Erilist tähtsust laiba vaatlusel pööratakse vigastustele, mida hoolikalt kirjeldatakse ja pildistatakse. Laibal avastatud vigastuste kirjeldamisel kajastatakse järgmised andmed: vigastuste paiknemine nende kehal paiknemiskoha äramärgimisega (näiteks kuklal, paremalt poolt); vigastuste kuju (sirge, ovaalne, kolmnurkne, ebatasane); vigastuste arv ja liik (haav, marrastus, verevalum); vigastuse suurus (tavaliselt mõõdetakse pikkust ja laiust); vigastuste ääred (sirged, ebatasased ääred, väljapoole ulatuvad); vigastuste pinna erisused (väikeste osade olemasolu marrastuse põhjas); verenirede suurus, kuju ja suund²⁷.

Laiba vaatluse käik ja tulemused kajastatakse sündmuskoha vaatluse protokollis, mis on vastavuses § 85 KrMS.

4.3. Põhilised küsimused, millele uurija peab vaatluse käigus saama vastuse.

Mis toimus? Kui leitakse vägivallatunnustega laip, kuid surma põhjus ei ole selge (nt leitakse laip raudteel), esitatakse lähteandmete pinnalt sündmuse laadi kohta uurimisversioonid, milles oletatakse, et tegu on kas tapmisega (sellest versioonist lähtudes algatakse ka kriminaalasi), enesetapuga või surmaga õnnetusjuhtumi tõttu. Selleks, et tuvastada sündmuse laadi, analüüsitakse vaatlusel hoolikalt sündmuskoha olustikku, uuritakse laiba asetust, poosi, kannatanule tekitaud vigastusi, rõivaste olukorda, koolnutunnuseid jm asjaolusid²⁸. Tihti jäävad hukunu surma asjaolud ja koha ümbrus, kus tema surnukeha leiti, selgusetuks, mis raskendab eelnevalt surma liiki välja selgitamast. Laiba vaatluskohas võib uurija saada vastuse surma põhjuse, surma liigi kohta ainult orienteeruvalt, umbkaudu aga täpselt võib selle kindlaks teha peale laiba kohtu-meditsiinilist uurimist. Surma tegeliku põhjuse saab teada ainult kohtueelse menetluse läbiviimisel, aga vahel ka asja kohtulikult arutamisel. Vahel moonutab kurjategija tahtlikult sündmuskoha olustikku, nõ lavastab toimunu. Tunnusteks, mis osutavad, et kuritegu on lavastatud on negatiivsed asjaolud, faktid, mis on vastuolus sündmuse tegeliku käiguga ja see leidis kajastuse sündmuskoha olustikus. Üldised negatiivsed asjaolud: hukunu kehal asuvad enesekaitse jäljed, võitluse tunnused; haavade

²⁶ Осмотр места происшествия. Москва 2000. «Юристъ», lk. 109

²⁷ Вещественные доказательства. Москва 2002 «НОРМА», lk. 350

²⁸ H. Lindmäe. Menetlusmetoodika. Tartu Ülikool 1998, lk.86

iseloom, mis välistab nende tekitamist kannatanu enda poolt; surma tekitanud eseme puudumine sündmuskohal või tema selline asukoht, mis välistab eseme kasutamist teadlikult või ettevaatamatult kannatanu poolt; andmed, mis viitavad sellele, et peale surma saabumist teises kohas oli laip teisaldatud tema leidmise kohta; koolnulaikude mittevastavus laiba leidmise asendis.²⁹

Millal on kuritegu sooritatud? Tapmise momendist möödunud ajale osutavad laibal toimunud muutused ja vastavalt nende levimise astmele teeb kohtuarst sündmuskohal järelduse ligikaudu milline ajavahemik kulus surma saabumise momendist kuni laiba vaatluse teostamiseni. Samuti tapmise momendist möödunud ajale osutavad samuti lülitatud või väljalülitatud elektriseadised, kalendril viimased kuupäevad, viimased ajalehenumber.

Kas tapmine oli sooritatud laiba leidmise kohas? Sellest võib järelduse teha laibal olevate koolnulaikude lokalisatsiooni järgi (nende asukohast seljal, mis lubavad oletada, et laipa on pööratud); laiba lohistamise jälgedest; verejälgede ja verepritsmete puudumisest laiba leidmiskohal, vaatamata vigastustele, mis tekitavad suure verekaotuse; sõiduki jälgedest, millelt laip võidi välja visata.

Kas tapmine on sooritatud ühe või mitme isiku poolt? Sellele, kas tapmine on sooritatud mitme isiku poolt, viitab saadud vigastuste iseloom, mis on tekitatud erinevate esemetega, erinevad käe-, jalajäljed, erinevad sigareti ja paberosside konid, nende kustutamise- ja suitsetamisviisid, nõuesemete suur arv, varastatud esemete suur kaal.

Milline oli kuriteo sooritamise viis? Sagedamini on tapmise viis surmavate kehavigastuste tekitamine tulirelva, külmrelva või muu vahendiga³⁰. Kuriteo sooritamise esemest saab teada laibal olevate vigastuste kaudu, esemest endast, mille kurjategija maha jättis või pillas, lasu jäljest jne.

Kust tulid ja kuidas tungisid kurjategijad sündmuskohale, kuidas ja mis suunas lahkusid? Sellekohased järeldused võib teha: ruumis - lukkude seisukorra järgi; kätejälgede järgi ustel ja akendel; väljas - jalajälgede või sõiduki poolt jäetud jälgede järgi, sündmuskohalt lahkudes kaotatud või ära visatud esemete järgi.

²⁹ Секреты раскрытия убийств. Москва 2006.

³⁰ H. Lindmäe. Menetlusmetoodika. Tartu Ülikool. 1998, lk. 87

Kes on tapetud? Harilikult saab selle teada sündmuskohal laiba vaatluse teostamisel tutvudes dokumentidega, mis olid tapetul kaasas või siis tapetu lähedaste, naabrite, tuttavate äratundmisel. Kui seda ei õnnestunud teha, siis kontrollida tapetu DNA- või sõrmejäljeregistri kaudu.

Millised olid tapmise motiivid? Omakasupüüdlik motiiv on kergesti tuvastatav juhtudel, kui on toimunud röövkallaletung (kadunud on väärtesemed, riided jne). Eriline jõhkрус tapmisel võib viidata kättemaksule. Tapetu iseloomulik asend, aluspesu seisukord viitavad, et tapmine on seotud vägistamisega.

Millised jäljed sündmuskohalt võisid jääda kurjategija kehale, riietele, jalatsitele, taparelvale ja sõidukile? Peale kannatanu riietuse mikroosakesi, verelaikude ja muid bioloogilisi jälgi, mis võisid jääda kurjategija riietele ja jalatsitele võisid jääda ka lehed ja taimed, pinnase osakesed, puude puru, pudenevad ja värvi andvad osakesed, metalli ja teiste mikroobjektide osakesed kõik mida võis leiduda sündmuskohal oleval pinnal.

Kes pani toime kuriteo? Ennekõike on vaja välja selgitada, kas tapmise sooritas võhivõõras inimene või kuritegu on sooritatud isiku poolt, kes oli enam-vähem lähedalt seotud kannatanuga või isiku poolt, kellega kannatanut viimati nähti. Võhivõõra isiku poolt sooritatud tapmisele viitavad sissemurdmisjäljed eluruumi (lõhutud lukud, rikutud aknad, korteri sisutuse mittetundmine).

4.4. Sündmuskoha vaatlusel korralduslik töö ja spetsialistide rollide jagamine.

Üheks oluliseks probleemiks sündmuskoha vaatluse teostamisel on ametikohustuste jaotamise puudumine, st täpne ülesannete jaotus, kes millega peab tegelema. Mõnikord sündmuskohal tekkivad politseitöötajate vahel arusaamatused seoses sellega, kes ja mida peab tegema, puuduvad selged juhtnõõrid, mille tõttu hävivad sündmuskohal tähtsad kuriteojäljed, muutub sündmuskoha olustik jne. Operatiivgrupi juhtimist teostab uurija, tema kindlustab ka kõigi operatiivgrupi ametnike ühise tegevuse, tema antud juhtnõõre peavad täitma kõik vaatlusest osavõtjad. Sündmuskoha vaatluse ja laiba leidmise koha protokollide vormistamine vastavalt KrMS normidele, kuulub uurija kohustuste hulka.

Sündmuskohale jõudes uurija:

- märgib ära sündmuskohale jõudmise aja

- teeb patrull-ja kriminaalteenistuse liikmetele ülesandeks, organiseerida, kui see on võimalik, kurjategija jälitamine „kuumadel jälgedel“ koos politseikoeraga
- võtab tarvitusele meetmed sündmuse jälgede säilitamiseks
- võtab tarvitusele meetmed sündmuskoha valvamiseks.
- kaasab Päästeameti töötajaid, kes võtavad tarvitusele meetmed otseste hädaohtude likvideerimiseks (lülitab välja elektrienergia, vee, paneb kinni gaasi jne).
- teeb patrullteenistuse ametnikele, samuti ka konstaablitele, ülesandeks teostada kurjategija poolt varastatud, maha jäetud ja maha pillatud esemete tagaotsimine, välja selgitada sündmuse tunnistajad ja teised isikud, kes võiksid sündmuse kohta tunnistusi anda.
- avastades sündmuskohal või tema vahetus läheduses kahtluseluseid kuriteo sooritamises või kaasa aitamises, teeb kriminaalteenistuse ametnikele ülesandeks isikud kinni pidada³¹.

Kriminaaltalituse uurijate põhiülesanded on kajastatud iga prefektuuri põhimääruses, mis on 15.07.2013.a. kinnitatud Politsei-ja Piirivalveameti peadirektori käskkirjaga nr. 247. Samuti iga prefektuuri kriminaaltalituse ametnike õigused ja kohustused on kajastatud konkreetselt nn kriminaalmenetleja ja jälitusametniku ametijuhendites. Näiteks: Ida prefektuuris mainitud ametijuhendid on kinnitatud Ida prefektuuri prefekti 30. detsembri 2010 käskkirjaga nr 107 lisa 19.

Vastavalt KrMS § 85 lg 3 võimaluse korral toimetatakse laiba vaatlust kohtuarsti või asjatundja osavõtul. Kohtuarst või asjatundja osalevad uurimistoimingus menetleja kutsel või omal initsiatiivil menetleja loal. Nende mitteosalemine ei too kaasa õiguslikke tagajärgi, küll aga võib mõjutada uurimistoimingu käiku ja kogutava tõendusteabe kvaliteeti³².

Kriminalist. Enamikel juhtudel kaasab uurija sündmuskoha vaatluses osalemiseks kriminalisti, kelle protsessuaalset staatust reguleerib KrMS § 109-1 ning tema kohustused on kajastatud ülalmainitud prefektuuri põhimääruses. Kriminalisti poolt teostatavad peamised tegevused:

- kasutades tehnilisi vahendeid avastada, ära võtta ja fikseerida kuriteoga seotud jäljed, objektid, esemed ja laip.
- valida välja näidised edasiseks võrdluseks.
- jälgede, objektide, esemete ja näidiste äravõtmine ning pakkimine.

³¹ Секреты раскрытия убийств. Москва 2006, lk.49

³² Kriminialistikaline taktika ja tehnoloogia I. Raivo Õpik. Sisekaitseakadeemia. 2008, lk. 9

Kohtuarst. Kui sündmuse iseloomust lähtub, et vaatluse teostamiseks on vaja kaasata spetsialisti, kellel on eriteadmised kindlates valdkondades (meditsiinis, keemias, bioloogias jne), aga sündmuskohale väljasõitnud kriminalistil sellekohased teadmised puuduvad, siis uurijal on õigus kohale kutsuda Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi (edaspidi EKEI) spetsialist.

Jälitusametnik. Politsei kriminaalpolitsei jälitusametnik teostab kohapeal toiminguid, mis aitavad avastada ja kinni pidada kurjategijaid, läbi operatiivgrupi (valvegruppi) juhi kaasab vajaminevad jõud ja vahendid teistest teenistustest. Peale selle teostab kodanike küsitlust, kes avastasid laiba, selgitab välja isikud kes tundsid kannatanut või võivad osutada abi tema tuvastamisel, võtab tarvitusele meetmed teiste andmete leidmiseks ja kinnitamiseks, mis aitaksid tuvastada kannatanu isikut. Tagaotsimistoimingud toimuvad jälitusametnike poolt vastavalt andmetele, mis on saadud vaatluse käigus ja leitud jälgede ning objektide analüüsile.

Künoloog (politsei koosseisuline töötaja või piirivalveametnik) teostab teenistukoera abil isikute avastamist, kes sooritasid kuriteo, aitab leida vahendeid, millega sooritati kuritegu, esemeid (riided, jalanõud jne) mis on jäetud kurjategija või hukkunu poolt.

Laiba õigeaegne transportimine surnukambrisse, samuti riiete ja teiste esemete, mis kuuluvad laibale, tagatakse isiku poolt, kes määras laiba kohtumeditiinilise ekspertiisi. Selleks võtab ta ühendust vastava teenistuse töötajatega, kes teostavad laipade transportimist surnukambrisse. Samaaegselt suunatakse ka määrus, milles kirjeldatakse surma saabumise või laiba leidmise asjaolusid ja esitatakse eksperdile, kes teostab kohtumeditiinilist ekspertiisi, korrektsed küsimused.

§ 5. Sündmuskohal esinevad tüüpilised jäljed.

Sündmuskoha vaatluse kõikidel staadiumitel peab üles näitama suurt vastutust ja kohusetundlikkust, eriti kui sündmuskohalt on avastatud jälgi ja asitõendeid. Ainult viibides vahetult kohapeal on võimalik fikseerida mõrvarelva, mida oli tapmisel kasutatud, asukoht, jälgede asukoht laibal ja sündmuskohal. Kriminalistikas on välja kujunenud jaotada jäljed materiaalsseteks ja ideaalsseteks. Peatume just materiaalsete jälgede tundma õppimisel, kuna peamiselt just materiaalsed jäljed sisaldavad endas esmast tõenduslikku informatsiooni, millel on kriminaalasjas tähtis osa.

Selleks, et saada kvaliteetset ja usaldusväärset esmast tõendusteavet tapmise avastamise algetapil on vaja meeles pidada ja täita üldisi reegleid, mida kasutatakse töös jälgede ja esemetega, mis on avastatud sündmuskohal. Antud reeglid võib üldjuhul jaotada järgmistesse

etappidesse: 1) jälgede avastamine 2) jälgede kinnistamine (fikseerimine) 3) jälgede äravõtmine 4) jälgede säilitamine 5) jälgede uurimine. Tööks jälgedega on vajalik tähelepanelikult jälgida töökorraldust igal etapil, kuna sellest sõltub tõendusliku informatsiooni kvaliteet kriminaalasjas. Tüüpilisteks jälgedeks, mis sündmuskohal avastatakse ja võetakse ära on: trassoloogia jäljed (jalatsi-, sõrmejäljed, murdmisjäljed), bioloogilised jäljed (DNA, vere, sperma, sülg), mikroosakesed. Tähtsat osa mängivad ka leitud erinevad asitõendid (mõrvarelv, kurjategija poolt mahajäetud asjad jne).

5.1. Trassoloogia jäljed.

Trassoloogia (trace- jälg, logos- õpetus) – see on kriminalistika õpetus materiaalse objektide jälgedest; nende tekkimise mehhanismist; nende väljaselgitamise vahenditest ja meetoditest, fikseerimisest, nende tundma õppimisest ja kasutamisest kuriteo avastamiseks, uurimiseks ja ärahoidmiseks. Nagu oli juba ära märgitud, et jäljed kajastavad kuritegelikku teguviisi. Laias mõttes on jäljed ükskõik millise kuriteo materiaalne tagajärg, objekti või ümbritsevate esemete muutmine. Sellised jäljed võib klassifitseerida kolme suurde gruppi: a) kajastavad jäljed b) jäljed-esemed c) jäljed-ained³³.

Kajastavad jäljed – nendeks ongi jäljed mida peamiselt uuribki trassoloogia. Need on sellised jäljed, mis kajastavad neid jätnud objekti tunnuseid ja nende tekkimise mehhanismi. Kajastavaks jäljeks on näiteks sõrmejalg, sissemurdmise jälg, mille kang jättis, jälg mille jättis autoratas jne. Jäljed-esemed kajastavad samuti objekti tunnuseid, tegevuse iseloomu. Nende alla kuuluvad sellised objektid nagu näiteks lukk, plommid purustusjälgedega, asjade osad-laterna killud jne. Jäljed-ained (sõiduki värvkatte osakesed, muru-ja tolmukihid, jne) omavad trassoloogia jaoks teisejärgulist tähtsust ja neid uuritakse ainult selleks, et teada saada nende tekkemehhanismi.

Sel moel on kajastavad jäljed peamine trassoloogia tundma õppimise objekt, mis tekkivad kahe objekti kokkupuutumisel. Objekti, millele jäi jälg nimetatakse jäljele vastuvõtlikuks ja objekti, mis jättis jälje jäljejätkaks. Pinna osasid, millega nad kokku puutusid jälgede jätmise ajal, nimetatakse kontaktpindadeks. Just kajastavatele jälgedele tuleb pöörata tähelepanu, et tundma õppida autori poolt tõstatatud probleemi. Kajastavate jälgede liikidest, millega tihti kokku puutume ja millel on eriline tähtsus on inimese poolt jäetud jäljed. Inimese poolt jäetud jäljed jagunevad: sõrme-, jala- (jalatsi jäljed), hammaste-, küünte-, peanaha jäljed. Kõige levinumad on inimese sõrme- ja jalajäljed.

³³ Криминалистика. А. Филипов, А.Волынский. Учебник. Спарк. Москва 1998, lk. 84

Sõrmejäljed. Erinevate jälgede seas, mida kurjategija jätab sündmuspaigale, on kriminalistika seisukohalt erilise tähtsusega käejäljed, ennekõike sõrmede papillaarkurrustik. Käe- ja sõrmejälgi kasutatakse, võrreldes teiste jälgedega, kõige sagedamini ja kõige edukamalt kuritegude uurimisel ja avastamisel, kuigi viimasel ajal võetakse sõrmejälgi üha vähem kuna põhirõhk tehakse DNA proovile. Aga tuleb rõhutada seda, et sõrmejälgede andmebaas on oluliselt suurem ja ekspertiis oluliselt kiirem ja odavam võrreldes DNA-ekspertiisiga. Võetud sündmuskohalt DNA-proovid on peamiselt segaproovid, mis praktiliselt ei anna mingit tõenduslikku tähtsust. Seetõttu uurijatel tuleb sündmuskohal rõhku asetada sõrmejälgede leidmiseks ja võtmiseks. Kriminalistikalise tähenduse määravad papillaarkurrustiku tähtsamad omadused: individuaalsus, enamjaolt kauakestev ja taastuv, samuti on neid mugav klassifitseerida. Kõik need omadused tulenevad naha anatoomilisest ehitusest. Papillaarkurrustiku individuaalsus tuleneb tema kordumatutest tunnustest, mis iseloomustavad seda muustrit.

Käe- ja sõrmejälgede avastamiseks vaadeldakse esemete pealispinda, mida kurjategija võis puutuda. Selleks on uste ja seifide käepidemed, mööbel, tarbeesemed, elektrilülitid, sõiduki rool jne. Kui kuritegu on sooritatud õhtul või öösel, võivad käe- ja sõrmejäljed olla elektrilülitel ning pistikupesadel. Suur tõenäosus leida käe sõrmejälgi on kapi, sahtli, garderoobi, seinakappide pealispinnal, samuti ka nõudel, pudelitel ja viinapitsidel. Samuti on suur tõenäosus leida käe- või sõrmejälgi kurjategija poolt maha visatud või mahajäetud esemetel. Seejuures võetakse arvesse, et kõige paremini on jäljed nähtavad kõvadel siledatel pindadel (klaas, kahvelkivi, poleeritud mööbel jm). Kui kurjategija on kasutanud sõrmikuid (nahast, riidest), siis leitud jälgi võib kasutada ennekõike sõrmikute identifitseerimiseks, real juhtudel aga ka isiku grupitunnuste väljaselgitamiseks (higi, millest on sõrmikud läbi imbunud, uurimine)³⁴. Värviliste jälgede leidmine ei valmista suuri raskusi, kui nad ei ole maskeeritud pealispinna värviga, millele nad on jäetud. Vaevu nähtavad värvitud jäljed läikival pinnal avastatakse sel juhul, kui neid vaadeldakse nurga all ning pinnalt peegeldub maksimum valgust. Nähtamatud jäljed avastatakse nende töötlemisel eriliste pulbritega (magnetpulbriga ja ilma), joodi aurudega, keemiliste ühendite lahusega, mis annavad värvilise reaktsiooni reageerides higi ja rasva eritustele.

Käe- ja sõrmejälgede fikseerimine toimub kriminalistika pildistamise erinevatele võtetele ja meetoditele.

³⁴ Криминалистика. Р.С. Белкин. Москва «Норма» 2006., lk. 212

Äravõtmine. Reeglina võetakse avastatud sõrmejäljed ära koos esemetega millel nad asuvad. Seepärast toimub jälgede kopeerimine nendel juhtudel, kui eset millel jälg asub, on võimatu ära võtta või on oht eset koos jäljega kahjustada. Jäljed, mis on avastatud pulbrite kasutamisel, võib kopeerida daktüloskoopilisele tömmiskilele, mis peale jälgede kopeerimist kinnitatakse sõrmejälgede kaardile ja lisatakse sündmuskoha vaatlusprotokollile. Tähtis on mitte lasta sündmuskohal tekkida nende isikute sõrmejälgi, kes võtavad osa vaatlusest. Laip daktüloskopeeritakse vaatluse käigus sündmuskohal või piirkonda teenindavas EKEI kohtuarstlikus ekspertiisiosakonnas.

Hoiustamine. Sündmuskoha vaatlusel kaasa võetud nähtavate, vähenähtavate ja mittenähtavate jälgedega esemed peavad olema pakitud toestatult nii, et oleks välistatud eseme pinna kokkupuutumine pakendiga, mis põhjustab jälgede rikkumise või hävimise. Märjad objektid tuleb lasta enne ekspertiisi saatmist eelnevalt toatemperatuuril kuivada. Esemed käe- ja sõrmejälgedega kinnitatakse pakendis liikumatus asendis. Näiteks tapmiste puhul, paigutatakse külmrelvad, püstolid ja revolvrivid vastupidavasse kartongist karpis ja kinnitatakse liikumatult läbi põhjas olevate avauste.

Jalatsijäljed. Jalatsijälje abil võib teha järelduse isikust, kes selle jättis (kasv, käimisharjumused, jalatsi tunnused, liikumise suund ja tempo). Eristatakse paljajalu jäetud jälgi, jalatsi jälgi, jalajälgi, mis on jäetud sokkides (sukkades). Paljaste jalgade jälgede või sokkides jäetud jälgede järgi tuvastatakse inimest, jalatsijälgede korral jalatsit.

Jalajäljed jagunevad süvend ja pindmisteks jälgedeks³⁵. Süvendjalajäljed moodustuvad inimese liikumisel pehmel, sõmeral pinnal (mullal, savil, liival, lumel jne) jalatalda sinna sisse vajutades. Pindmised jäljed jäävad kõvadele pindadele. Pindmised jäljed võivad olla ka nähtavad, vähenähtavad ja nähtamatud.

- nähtavad – kui nad on ise kujunenud ühte värvi ja taust teist värvi
- nähtamatud - kui nad on sama värvi, mis taust ja värvid kattuvad: mis on jäetud jalatsi puhta tallaga puhtale siledale pinnale³⁶.

Jalatsijälgede avastamine. Jalatsijälgede otsing toimub tervel sündmuskohal. Ruumilisi jalatsijälgi on tarvis otsida sealt, kust kurjategija tuli ja lahkus. Pindmised jäljed, mille küljes on värvained on hästi nähtavad põrandal, trepikojas, ustel, mööblil eriti kui nad on jäetud

³⁵ Криминалистика. Р.С. Белкин. Москва «Норма» 2006, lk. 215

³⁶ Kuritegude jälgede kriminalistikaline uurimine. Annika Lall, lk. 15

määrduvad või värvilise jalatsi tallaga. Ruumiliste ja pinnapealsete jälgede avastamine, kui nad on jäetud võõra mustuse poolt, eralist raskust ei valmista. Selleks, et edukalt otsida vähenähtavaid jalatsijälgi on tarvis head valgustust. Et avastada nähtamatuid jalatsijälgi kasutatakse pulbrilisi meetodeid, mida kasutatakse sõrmejälgede avastamise puhul. Tulemuslik ekspertiisi ülesande lahendamine eeldab korralikku sündmuskoha tööd, mis tähendab seda, et avastatud jäljed talletatakse järgnevaid meetodeid kasutades:

Pildistamine. Pildistamine on ainus jäädvustamise meetod, mis ei kahjusta jälgi. Seepärast tuleb seda meetodit kasutada enne kui võetakse tarvitusele mõni muu jälje talletamise meetod.

Kipsjäljend. Enne kipsjäljendi valmistamist on vajadus puhastada jälg sinna sattunud osakekestest. Kips peab korralikult hanguma enne kui see üles tõstetakse ning ei tohi puhastada varem kui 1 päev pärast jäljendi valmistamist. Kipsjäljend tuleb tähistada ja pakkida nii, et jäljend ei puruneks.

Želatiinkile. Parim kile tõmmise võtmiseks on must želatiinkile. Võrdlusmaterjali (st jalatsite) olemasolu korral tuleb želatiinkile võimalikult kiiresti laborisse saata. Želatiinkile asemel võib kasutada ka muid tõmmiskilesid. Samuti võib jäljefragmendi talletamiseks kasutada mikrosili.

DLK kile. Kasutatakse kuivade jalatsitega jäetud jälgede talletamiseks. Kiled, millel on talletunud jäljed tuleks kinnitada pappkarbi põhja jäljega külg ülespoole või pakkida ümbrikusse (rulli keeratuna), kuid seejuures tuleb kilega väga ettevaatlikult ümber käia. Kiledele talletatud jälgi tuleb võimalikult kiiresti pildistada, kuna neid on liigutamisel kerge kahjustada.³⁷

Sirche firma elektristaatilise tolmulifti kasutamine (Electrostatic Dust Print Lifter ESP900)³⁸. Vastav elektristaatiline meetod kasutatakse Euroopa riikidel (sealhulgas ka Eestis) ja USA-s jalatsijälgede äravõtmiseks ning ette nähtud sündmuskohalt nähtamatu tolmu jälgikingade ja määrduvad kinga taldade avastamiseks ja äravõtmiseks.

5.2. Bioloogilised jäljed

Järgmiseks tõendusmaterjaliks tapmiste uurimisel on bioloogilised jäljed. Need on kõige levinumad jäljed sündmuskohal, kus on sooritatud tapmine, seepärast pööratakse bioloogiliste jälgede leidmisele erilist tähelepanu. Bioloogiliste jälgede tekke allikaks on inimese keha.

³⁷ EKEI poolt välja töötatud jäljeekspertiisi määramise juhend

³⁸ <http://store.sirchie.com/Electrostatic-Dust-Print-Lifter-Kit-P849.aspx>

Jälgede all, millel on bioloogiline päritolu, mis on kuriteo materiaalseteks jälgedeks, mõistetakse järgmisi jälgi: veri, sperma, higi, sülg, vaginaalsed eritised, juuksed, inimorganismi rakud ja organid, kondid ja nende osakesed, inimese lõhn, uriin ja väljaheited. Bioloogilised jäljed jäävad reeglina kannatanu ja kurjategija riitele ning kehale, kuriteo esemetele, kuriteopaika ümbritsevatele esemetele. Nimetatud jäljed aitavad määrata kuriteo sooritamise kohta ja taastada sündmuse asjaolud, on kurjategija avastamise vahendiks, aitavad määrata eset millega kuritegu oli sooritatud ning lahendada rida teisi tähtsaid küsimusi.

Verejäljed. Kõige levinumad jäljed tapmiskohas on verejäljed ning ei tasu unustada, et avastatud veri võib kuuluda mitte ainult kannatanule, vaid ka kurjategijale ja teistele isikutele, kuna võis kuriteopaigale tekkida näiteks rüseluse käigus, kannatanu vastupanu osutamise tagajärjel kurjategijale jne. Verejäljed lubavad määrata mitte ainult nende tekkemehhanismi trassoloogia õpetuse abil, vaid määrata ka grupi- ja liigikuuluvust bioloogilise uuringu abil.

Otsimine. Et leida verejälgi selleks on vaja kasutada vastavaid tehnilisi vahendeid (UV lambid, valgustid jne) ja keemilisi lahuseid (Tetrabase ja luminooli lahust). Kui verejäljed on hästi säilinud ja neid ei ole püütud hävitada, siis nende avastamine ei nõua suuri pingutusi. Nende leidmiseks on vaja tähelepanelikkust, järjepidevust ja kannatlikkust ühtlase valgustuse olemasolul. Plekkide leidmine on raskendatud tumedatel esemetel, mustal, tumepunasel ja pruunil tekstiili kangal. Nendel juhtudel kasutatakse vaatluseks lambi valgusvihke mis on viltuselt objektile suunatud või ultraviolettkiirgusega lampe. Peab ainult meeles pidama, et vastavalt ümbritseva keskkonna mõjule võib veri oma värvust muuta ning võtta pruuni, roheka või isegi halli värvitooni. Eriline osa on verejälgede leidmine riitel ning kannatanu kehal. Vaatluse käigus vaadatakse kõigepealt üle katmata kehaosad, seejärel kogu keha. Jalatsite peal teostakse samuti detailset läbivaatust. Jalatseid vaadeldakse mitte ainult pealt, vaid ka seest ja talla alt. Laiba vaatlusel teostatakse kõigepealt katmata kehaosade, pea, kael ja käelabad vaatlus. Tähelepanelikult vaadeldakse pea juustega kaetud osa. Verejälgi võib samuti avastada sõrmede vahelisel pinnal, küüntel ja küünthe all. Esemete vaatlusel, mida on alust kahtlustada kuriteo sooritamise vahendina (nuga, kirves jne), pööratakse erilist tähelepanu kohtadele milles võis säilida veri. Noa või kirve metallist pinnalt on kerge verd maha pesta, kui ta aga on sattunud väikestesse lõhedesse või osade kinnituskohtadesse, siis on seda teha märksa raskem. Kui on olemas oletus, et kannatanu on tapetud hoones, tema laip aga on tükeldatud ja maha maetud, siis verejäljed võivad asuda varjatud kohtades, kus nad võisid jääda märkamatuks ja varjatuks; vannitoas (vanni taga, kahhelkivi vahelistes mõrades), värskelt liimitud tapeedi all, värskel valgenduse all, parketi lõhedes, põrandalaudade

vahedes³⁹. Nähtavad kahtlased plekid kontrollitakse veresisalduse määramiseks Tetrabase lahusega (reageerib verega kokkupuutel), nähtamatud töödeldakse luminooli lahusega (näiteks luminooli lahusega piserdatakse ruumi, põrandat, seinu).

Verejälgede fikseerimine toimub pildistamise teel, täpse kirjeldusega vaatluse protokollis, mõõtmisega ja skeemil kujutamiseega.

Verejälgede äravõtmine ja pakkimine. Asitõendid koos jälgedega, mis sarnanevad verega, peab ära võtma tervikuna. Samal viisil võetakse ära esemed, millega sooritati kuritegu, riided, voodipesu jne. Kui eset ei saa ära võtta tervikuna, siis võetakse eseme osa. Näiteks, kui voodilinal on avastatud verejalg, võib see ettevaatlikult välja lõigata, et mitte ära võtta tervet voodilina. Kui ei ole võimalik ära võtta isegi eseme osa, siis kasutatakse maha kraapimist või vatitampooni. Esemeid inimorganismi eritustega on keelatud pakkida niiskes olekus kuna ained võivad minna mädanema ja osutada uurimisel kasutamiskõlbmatuks, seepärast tuleb nad korralikult kuivatada toatemperatuuril. Verejälgi tuleb alati pakendada paberikotti, mitte kasutada kilepakendit, sest seal hakkab veri kiiresti roiskuma.

Spermajäljed avastatakse pesul, riietel ja teistel esemetel, tampoonidel ning tupest võetud proovidel. Kui uurija avastab ained, mis sarnanevad spermale, siis neid töödeldakse sarnaselt verele.

Juukseid võib leida riietel ja surnu kehal, mõrvarelval ja teistel esemetel. Juuste leidmine toob endaga kaasa palju raskusi, kuna neid on raske märgata pinnalt, mille värviga nad ühtivad. Erinevatel objektidel avastatakse juuksed luubi abil. Isegi üksik juuksekarv võib kriminaalasja uurimisel omada suurt tähtsust, kuna kaasaegsed uurimismeetodid (sealhulgas DNA analüüs) lubavad selle alusel tuvastada kellele juuksekarv kuulub. Juuksekarvade äravõtmine (peale nende kirjeldust protokollis) toimub sõrmede või kummist otsikutega pintseti abil, püüdes juuksekarva mehhaaniliselt mitte vigastada.

DNA-proov. Olulist tähelepanu tahaks pöörata bioloogiliste jälgede valdkonnas DNA proovidele. Viimasel ajal bioloogiliste objektide avastamisel kasutatakse DNA meetodit üha sagedamini. Iga inimese DNA on täielikult unikaalne ja kordumatu. Praktiliselt kõikidest bioloogilistest objektidest on võimalik eristada DNA profiil. Parimad tulemused aga tulevad sülje-, vereproovidest ning higi ja rasva erituste jälgedest. Sündmuskohal DNA-d ei ole nähtavaid ja seda eraldi koguda ei saa. Selletõttu sündmuskohal kogutakse bioloogilisi jälgi

³⁹ Настольная книга следователя. Москва 2006 «Экзамен», lk. 96

(materjali) ja sellest saadud DNA proovi kaudu tuvastatakse, kelle jäljega on tegemist. Sündmuskohalt objektidelt võetud proovidest eristatakse DNA profiilid ning võrreldatakse saadud DNA profiile võimalusel Riikliku DNA registrisse talletatud DNA profiilidega. Kuid erinevalt sõrmejäljeregistrist DNA-register on üsna kehv.

Sündmuskoha vaatlusel on DNA jäljed soovitav ära võtta koos objektiga, millel nad leiti, rikkumata objekti seisukorda. Proove võttes on vaja kasutada alati kaitsevahendeid vältimaks kontaminatsiooni⁴⁰. Proovi võtmiseks niisutatakse vatitampoon destilleeritud vees ja hõõrutakse proovivõtukoahas. Vajadusel korjatakse pinnale jäänud (proovi võttes pinnale kandunud, vette lahustunud) materjal kuiva tampooniga kokku. Mõlemad vatitampoonid pakendatakse ühte karpi ning kantakse karbile informatsioon proovi võtmise koha kohta ja isiku kohta, kes proovi võttis. Ühte karpi pakendatakse vaid üks proov (vastavalt ühel või kahel vatitampoonil)⁴¹. Bioloogiliste jälgedega asitõendid saadetakse võimalikult kiiresti ekspertiisi teostavasse asutusse. Vastasel juhul degradeerub DNA veres ja spermas ning muutub identifitseerimiskõlbmatuks. Samal ajal on vaja vältida UV kiirgust objektile ja järske temperatuuri kõikumisi. Samuti on vaja ära märkida, et kasutades Tetrabase lahust verega reageerimise määramiseks, „tapab“ ta DNA veres. Kui võetakse DNA proove siis on keelatud need pakkida polüetüleenkilesse ja objektide kuivatamine peab toimuma toatemperatuuril ilma, et neile satuksid otseselt päikesekiired. Jäljed, mis on läinud mädanema ei kõlba DNA analüüsiks.

5.3. Vaatluse käigus kogutud asitõendid.

Asitõendite loetelu on esitatud KrMS § 124 lg-s 1. Õppeotstarbeliselt võiks seda ka loetelu lühendada ka definitsiooniks, mille kohaselt on asitõend tõendamiseseme asjaolude selgitamisel kasutatav mis tahes asendamatu ese, mis on võetud kriminaalasja juurde. Esemel asitõendina kriminaalasja juurde võtmiseks ei ole enam vaja hakata koostama eraldi määrust, vaid kooskõlas § 146 lg 6 p s 1 sätetega piisab uurimis- või muu menetlustoimingu protokollis märke tegemisest selle eseme äravõtmise ja pakkimise mooduse kohta⁴². Mis puudutab meie teemat tapmistest avastamist, siis antud asjade kategoorias sündmuskoha vaatluse teostamisel võetakse ära erinevad esemed, mis võivad kriminaalasjas olla arvestatavaks asitõendina. Selleks võib olla mõrvarelv, kannatanu riided millel on mõrvari bioloogiline materjal, millest on võimalik saada DNA -profiil, erinevad asjad ja esemed, mis

⁴⁰ Kontaminatsioon ehk saastumine tähendab kõrvalise isiku bioloogilise materjali sattumist proovi või ekspertiisiobjektile

⁴¹ EKEI poolt välja töötatud DNA ekspertiisi määramise juhend.

⁴² Kergandberg, P.Pikamäe. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne.2012, lk. 335

on kurjategija poolt sündmuskohale jäetud jne. Asitõendite nimekirjas on tähtis eristada ka asju, kus ainult esemele omased tunnused kannavad endas tõenduslikku informatsiooni ja jäljed, mis antud informatsiooni kannavad peegelduvad nendel objektidel. Näiteks on tapmisel kasutatud mõrvarelvana nuga. Nuga on tõendi saamise allikaks ekspertiisi teostamisel ning on samas kuriteo materiaalsete jälgede kandjaks. Leitud noal kannatanu verejäljed, üksikud kiud tema riietest, äravõetud individuaalne lõhn on mõrvarelva ja kannatanu keha kontakti omavahelise seose tõenduseks. Peale selle võivad noal olla mitte ainult kannatanu veri, ja tema riiete kiud, vaid ka mõrvari (sõrmejälgede muster, riiete kiud, individuaalne lõhn) jäljed, seega on nuga kogu otsitava informatsiooni allikaks. Asitõendite pakkimine peab toimuma vastavalt EKEI poolt väljatöötatud reeglitele. Enamus asitõendeid, eriti need, mis kannavad endal bioloogilist päritolu objekte, peavad olema pakitud selleks ettenähtud paberist kottidesse, peale pakkimist vaadatakse nad üle ja võetakse vastu otsus nende edasise staatuse kohta.

§ 6. Sündmuskohal avastatud jälgede edasine käitlemine.

Kuriteo uurimise ja avastamise efektiivsus sõltub käesoleval ajal paljuski teaduslikest, tehnilistest ja teistest erialastest teadmistest mida kasutatakse kriminaalmenetluses. Kohtuekspertiisi olemus koosneb eksperdi tööst talle uurimiseks toodud materiaalsete objektidega (asitõendid), erinevate dokumentidega (sealhulgas menetlusprotokollid) faktiliste andmete avastamise eesmärgiga, millel on suur tähendus asja õigel lahendamisel. Vastavalt KrMS § 105 lg 1 ekspertiis korraldatakse tõendamisvajadusest lähtudes menetleja määruse alusel. Vastavalt tulemustele koostab ekspert kokkuvõtte (KrMS § 107), mida loetakse vastavalt seadusele üheks tõendi allikaks, aga faktilisi andmeid eksperdi kokkuvõttes – tõenditeks (KrMS § 63 lg 1). Tapmistega seotud kriminaalasjades korraldab ekspertiise Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, mis on riiklik ekspertiisiasutus ning on Justiitsministeeriumi hallatav riigiasutus.

Kohtumediitsiini- ja –bioloogiaekspertiisid. Kõige tähtsam tapmistega seotud kriminaalasjades ekspertiis– on surnu kohtuarstlik ekspertiis. Ükski kriminaalasi, mis on alustatud tapmise faktis ei möödu ilma surnu kohtuarstliku ekspertiisita. Nimelt lahendatakse surnu kohtuarstliku ekspertiisi abil peamine küsimus – see on surma aeg ja surma põhjus ning põhjuslik seos kannatanu poolt vigastuste saamise ja surma saabumise vahel. Surnu kohtuarstlik ekspertiis määratakse juhul, kui surnul ilmnevad kuriteole viitavad vägivalla tunnused või tekib kuriteo kahtlus (so. tegemist võib olla ründega). Teist tüüpi mediitsiiniline ekspertiis, mida tihti määratakse tapmistega seotud kriminaalasjades on mediitsiinilise

kriminalistika ekspertiis. Meditsiinilise kriminalistika ekspertiis määratakse surma põhjuse, mehhanismi ning vigastuste tekkemehhanismi kindlakstegemiseks skeletiseerunud surnukeha või inimese mõne üksiku skeletiosa põhjal. Selleks kasutatakse kohtuarstlikke jälje, ballistilisi, isiku tuvastamise, mikroloogilisi ja sündmuskoha rekonstruktsiooni uuringuid. Samuti selle ekspertiisi raames läbi viiakse kohtuarstlikud jäljeekspertiisid ja uuringud. Neid määratakse kohtuarsti menetleja/uuriija ekspertiisimääruse või saatekirja alusel, juhul kui tuleb kindlaks teha kas inimese kehale jätnud ese.⁴³

Bioloogilise ekspertiisi läbiviimise käigus vaadeldakse kõiki eelnenud teemas nimetatud bioloogilise päritoluga objekte (veri, sperma, sülg jne). Kõige tihedamini esinevaks objektiks antud ekspertiisi läbiviimisel on sündmuskohal leitud veri. Bioloogiline ekspertiis lahendab järgmised küsimused:

- kas äravõetud aine on veri?
- kui äravõetud aine on veri, siis kas ta on inimese veri või looma veri?
- kui veri on loomse päritoluga, siis kas ta võib kuuluda.....(nimetada loomaliik)?
- kui veri kuulub inimesele, siis millisesse gruppi ta kuulub?
- kas veregrupp, mis on võetud sündmuskohalt, sobib kokku isiku A veregrupiga?
- mis sugu on antud vere kandja?

Viimasel ajal määratakse bioloogilist ekspertiisi väga harva, kuna DNA ekspertiisi tulekuga, on bioloogilise ekspertiisi korraldamist vähenenud. Sellegi poolest on põhjus antud teemal pisut mõtiskleda. Nagu teada, siis DNA ekspertiisi abil saab palju täpsemalt leitud verejälgede põhjal viia läbi konkreetse isiku identifitseerimine. Seda aga sel juhul, kui konkreetse isiku DNA proov on olemas DNA-registris, või siis juhul kui ekspertiisi esitatud DNA prooviga on kaasas konkreetse kontrollitava isiku DNA võrdlusproov. Kui aga meil on tegemist nn “pimedat” tapmisega, siis kuriteo sooritamise kohas leitud (sperma, sülg, vere, juuste jne) DNA profiil meile mingit tulemust ei anna, kuna DNA-registris ei ole isikut kellel oleks vastav DNA profiil. Sellepärast on menetlusökonoomia huvides mõttekam määrata algusest peale bioloogiline ekspertiis (antud juhul on juttu verejälgedest) kuna esiteks on, bioloogilise ekspertiisi läbiviimise tähtaeg lühem kui DNA ekspertiis, teiseks, on tema maksumus kordades vähem, kolmandaks, on vere kandjast saadav informatsioon märksa mahukam. DNA-registris ei ole kahjuks piisaval määral isikute DNA proove, peamiselt on seal varem kohtu poolt karistatud isikute proovid ja mitte igat liiki kuritegude eest. Sellegipoolest,

⁴³ EKEI poolt välja töötatud meditsiinilise kriminalistika ekspertiisi ja meditsiinilise kriminalistika lahangu määramise juhend

vaatamata nendele väidetele, bioloogilise ekspertiisi aktuaalsus tasapisi kaob. Käesoleval momendil kahjuks EKEI keemiaosakond ei teosta bioloogilist ekspertiisi ning bioloogiliste objektide uurimisega tegeleb DNA-osakond.

DNA ekspertiis. EKEI DNA-osakonna põhiülesanne on DNA-ekspertiiside ja -uuringute tegemine ning riikliku DNA registri pidamine. DNA-ekspertiis on kõige levinum ekspertiis, mis määratakse tapmistega seotud kriminaalasjades. Sündmuskohalt võib leida mitmesugust tüüpi nn bioloogilisi asitõendeid, mida saab kasutada, et erinevaid isikuid toimunud sündmusega seostada või - vastupidi - mitte seostada. DNA otsene ülekande ühelt isikult teisele isikule või isikult objektile võimaldab seostada kahtlusalust sündmuskohaga ja võimalik, et ka seal aset leidnud sündmusega. Seetõttu ongi DNA-ekspertiis muutunud kriminalistikaekspertiisi liigiks, mida politsei kõige enam nõuab⁴⁴. Ekspertiisile esitatud põhiküsimused:

1. Määrata ekspertiisiks esitatud DNA proovidest DNA profiilid.
2. Kas saadud DNA profiilid on seostatavad A. (ik..), B. (ik...) ja C. (ik..) võrdlusproovidest määratletud DNA profiilidega?
3. Palun teatada, kui saadud DNA profiilid on kokkulangevad mõne Riiklikus DNA registris eelnevalt talletatud DNA profiiliga?
4. Kas objektilt (pakend ja nr.) võetud DNA proovides saab sisalduda verd?⁴⁵

Jäljeekspertiisid. Jäljeekspertiisi eesmärk uurimis- ja ekspertiisipraktikas on ennekõike jälje jätnud eseme identifitseerimine. Jäljeekspertiisi objektid on järgmised: murdmis- ja tööriista jäljed; jalatsi-, jala- ja rehvi jäljed; lukud; kõrva-, huulte-, hamba-, ninaotsa- ja kindajäljed; tervikust eraldunud osad; kilekotid; stantsmärgised; plommid; vigastused riietel.⁴⁶

Sõrmejälje- ehk daktüloskoopiaekspertiisi uurimisobjektid on osa trassoloogilistest jälgedest - naha papillaarkurrustiku jäljed. Tänapäevase meetodika alusel tehtava sõrmejäljeekspertiisi ülesanneteks on naha papillaarkurrustiku jälgede abil isiku kindlakstegemine või tema identisuse kinnitamine, isiku seostamine erinevate sündmuskohtadega, samuti isiku seostamine seni lahendamata süütegude sündmuskohtadel leitud naha papillaarkurrustiku jälgedega⁴⁷. Daktüloskoopiaekspertiisile esitatakse koos uurimismaterjaliga ka võrdlusmaterjali võtmise

⁴⁴ Kriminalistika-ekspertiisid. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2013., lk.55

⁴⁵ EKEI poolt välja töötatud DNA ekspertiisi määramise juhend

⁴⁶ EKEI poolt välja töötatud jäljeekspertiisi määramise juhend

⁴⁷ Kriminalistika-ekspertiisid. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2013, lk.31

protokoll. Esemed võetakse ekspertiisi vastava määruse alusel⁴⁸. Ekspertiisi ees seisavad järgmised küsimused ja ülesanded:

- kas naha papillaarkurrustiku jäljed on identifitseerimiskõlblikud
- jälje jätnud konkreetse isiku tuvastamine
- võrdleva uuringu käigus tuvastatud kokkulangenud ja erinevate tunnuste hindamine identifitseerimise tähtsuse alusel, vaadeldes neid individuaalselt ja kogumina
- uurimuse tulemused vormistatakse ekspertarvamuses, mida illustreeritakse vastava pildimaterjaliga või fotodega⁴⁹.

Relvaekspertiisid. Kuriteo toimepanemisel jätab tulirelva kasutamine mitmesuguseid jälgi. Nende jälgede järgi saab kriminaalmenetluses välja selgitada tõendamise seisukohalt tähtsaid asjaolusid. Näiteks tulistamisel kuulile või padrunikestale jäänud jälgede järgi identifitseeritakse tulirelva ning tuvastatakse pihtamislaengust, padrunikestast või padrunist lähtudes laskemoona grupikuuluvus. Kohtuballistika võimaldab teha kindlaks veel muid tulistamisega seonduvaid asjaolusid, nagu tulirelva tehnilist seisundit, relva kõlblikkust tulistamiseks, kas relvast on peale viimast rauaõõne puhastamist tulistatud ning kas on võimalik lask ilma päästikule vajutamiseteta. Ühtlasi saab tuvastada, milline oli relva asend ja kannatanu keha asetus lasuvigastuse tekitamisel ning selgitada, kui kaugel ja kust tulistati⁵⁰.

Tapmistepuhul kasutatakse peamiselt mõrvarelvana külmrelva (nuga), mis on kuriteo erinevate materiaalsete jälgede kandjaks. Antud jälgi uuritakse DNA-, bioloogilise-, või sõrmejäljeekspertiisi läbiviimise raames. Mis puudutab külmrelva ennast, siis tavaliselt külmrelv (nuga) saadetakse meditsiinilise kriminalistika ekspertiisi põhiküsimisega „kas vigastused (keha või riietuse) võisid tekitada ekspertiisi esitatud esemega?“.

⁴⁸ H. Lindmäe, Menetlustaktika II, Tallinn Kirjastus Juura 1997, lk 102

⁴⁹ A.Lall. Kuritegude jälgede kriminalistikaline uurimine. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2010, lk 13

⁵⁰ Kriminalistika-ekspertiisid. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2013, lk.357

II. Peatükk. Uurimispraktikast tulenevad probleemid sündmuskoha vaatlusel tõendite kogumise ja nende edasise käitlemisega.

§ 1. Empiiriline uuring (kriminaalasjade analüüs).

Antud peatükis teostatakse Narva politseiosakonna ja Viru Maakohtu Narva kohtumaja arhiivis olevate kriminaalasjade süsteemne analüüs, ära märgidakse analüüsi tulemused ja kokkuvõtted ning antakse ettepanek situatsiooni parandamiseks.

Ajavahemikul alates 2004.a kuni 2013 a. Narva linna territooriumil oli toime pandud 61 tapmist (KarS § 113 ja § 114 järgi) millistest 9 jäi avastamata (vt.joonis 1).

Uurimiseks oli arvesse võetud ja läbi vaadatud kõik 8 avastamata jäänud (1 avastamata tapmine ei võetud, kuna siia maani viiakse läbi menetlus) ja 14 kriminaalasja juhuvalikul ülalmainitud ajavahemikul.

1) Kriminaalasi 06233000361 oli alustatud 24.02.2006.a. KarS § 113 tunnustel selle kohta, et 24.02.2006 kella 00.23 paiku Narvas Lxxxxx tn. 1 maja juurest oli leitud L.M. peatraumaga surnukeha. Uurimise käigus oli tuvastatud, et 23.02.2006 kella 23.50 paiku neli noormeest peksid kannatanut, seejärel eemaldasid temast, mõne aja pärast tuli üks neist kannatanu juurde tagasi, hakkas L.M. taas peksma, lõi teda korduvalt rusikaga ning jalgadega pea ja keha piirkonda, tekitades temale peavigastusi. Kannatanu suri sündmuskohal.

Sündmuskoha vaatlus oli teostatud 24.02.2006 ja kestis kella 01.50 kuni 03.05 kokku 1 tund ja 15 minutit. Sündmuskoha vaatlusel osalesid uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Antud asjas oli politseikonstaablite poolt teostatud läheduses elavate kodanike ringkäik, mis andis positiivse tulemuse tapmise tunnistajate väljaselgitamisel. Kohe sündmuskohal oli kindlaks tehtud, et laiba leidmise koht oli tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskoha vaatluse käigus avastati ja võeti ära erinevad kannatanu isiklikud asjad, kommipaber kirjega „SSSS“, sigareti koni. Mis puudutab jälgi, siis laiba lähedalt lumelt leiti kaks laiku, mis sarnanesid verega. Osa verest läbi imunud lund oli ära võetud ja paigutatud plastikust purki. Samuti võeti veel sündmuskohal laiba käelt DNA proov. Sündmuskohalt võetud asitõendid (kommipaber ja koni) koos kahtlustatava süljeprooviga oli 21.12.2006 saadetud DNA

ekspertiisi, s.t. 10 kuu jooksul pärast sündmuskohalt asitõendite saamist. DNA ekspertiis oli tehtud 21.03.2007.a. s.t. 3 kuu pärast. Enamikelt DNA ekspertiisi saadetud objektidelt oli saadud vastus, et DNA analüüsiks võetud proovist ei õnnestunud määratleda DNA täisprofiili, s.t. kõik analüüsitud DNA lookused ei andnud DNA analüüsi tulemusi. Kannatanu käelt võetud proovidest ja küünefragmendilt DNA analüüsiks võetud proovidest määratletud DNA profiilid langevad kokku kannatanu võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga, aga mitte kahtlustatava profiiliga. Lumest saadud osaline DNA profiil on kokkulangev kannatanu võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga. Sündmuskohalt võetud kommipaberil avastati J.B. DNA profiil, kes teatas, et elab sündmuskoha läheduses ja kinnitas, et tõesti ostis ta selliseid kompvekke ning sõi neid kui läks mööda seda teed, kust hiljem avastati laip. Uurimise käigus J.B. oma osalust tapmises ei kinnitanud. Seega DNA ekspertiisi tulemus ei omanud kriminaalasjas mingit tõenduslikku tähendust. Lahangule oli laip saadetud samal päeval, s.t. laiba avastamise päeval, aga lahangu teostati 27.02.2006 a. seega kahe päeva möödumisel. Vastavalt surnu kohtuarstliku ekspertiisi aktile oli kannatanu surma põhjuseks aju-kolju kinnine tömp trauma, millega kaasusid näo-ja ajukolju luude murrud ning ajukoe põrutus. Kõik kannatanu surnukehal sedastatud vigastused olid elupuhused ja tekkisid kõva tõmbi eseme toimel lühikese aja jooksul enne surma. Antud asjas, nagu on juba näha, uuriti laipa võõrkehade ja DNA proovi tuvastamiseks naha pinnalt, nimelt võeti laiba käte pinnalt DNA proovid, aga mingeid positiivseid tulemusi see ei andnud. Mingeid muid objekte laiba pinnalt, näiteks laiba pea pinnalt võtta mikroosakesi selleks, et leida kahtlustatava jalanõude, millega tekitati kahjustused, mikroosakesi ei võetud. Kannatanu riideid ei uuritud ja DNA ekspertiisi ei saadetud. Mingeid muid ekspertiise kriminaalasjas ei tehtud. Antud asi jäi avastamata.

2) Kriminaalasi 04233001112 oli alustatud 03.04.2004.a. KarS § 113 tunnustel selle kohta, et 03.04.2004 kella 18.00 paiku oli Narvas asuva karjääri kaldalt leitud tundmatu meesterahva laip, kelle peal ja näol olid looma poolt jäetud närimisjäljed. Laip oli kaetud madratsiga.

Sündmuskoha vaatlus oli teostatud kella 18-05 kuni kella 20-55. Sündmuskoha vaatlusel osalesid uurija ja kohtuarst. Kriminalisti ei olnud. Kohal viibinud kohtuarst tegi kindlaks, et nähtavad surma vägivaldsed tunnused puuduvad. Sündmuskohal oli kindlaks tehtud, et laiba leidmise koht oli tapmise toime panemise koht. Sündmuskoha vaatluse käigus avastati ja võeti ära kannatanule kuuluvad asjad, mis olid tema riietes: kamm, pliiats ja ravimid. Sel põhjusel, et kohtuarst ei suutnud määrata surma põhjust kohapeal ja võis oletada, et surm ei ole vägivaldne (oli esmane versioon, et alkoholi kuritarvitamise tagajärjel toimus meesterahval

südame seiskumine, ta kukkus, külmus ja suri), seepärast mingeid jälgi sündmuskohal ära ei võetud. Antud juhtumi puhul kohtuarsti kohalolek sündmuskohal mingeid positiivseid tulemusi ei andnud. Sündmuskoha vaatluse lõpetamisel oli laip koheselt saadetud kohtumeditsiini eksperdile. Lahkamine toimus 05.04.2004 aastal. Surnu kohtuarstliku ekspertiisi aktist on tuvastatud, et kannatanu surm saabus natuke aega enne saadud peakolju põhiluuude kildloomurdude tõttu, samuti ninaluumurdude, ülalõualuu murru ning haavade tõttu, mis olid kannatanule tekitatud raske nürida esemega. Seoses sellega oli läbi viidud ülalmainitud rajooni sündmuskoha lisavaatlus, kuid ei leitud mingeid lisasid sündmusjälgedele ja asitõenditele. Seoses sellega, et mingeid esemeid, mis võisid omada tähtsust kriminaalasjas sündmuskohalt ära ei võetud, mingeid ekspertiise asjas ei määratud. Kuna antud kriminaalasjas kriminalisti sündmuskohal ei olnud, siis seoses sellega kuriteojälgi, nimelt laiba nahalt, või tema riietelt võetavad võimalikud bioloogilised jäljed, mikroosakesed ja DNA proov, kohapeal ei võetud. Seda ei tehtud ka lahkamisprotsessi ajal, kui oli välja selgitatud surma tegelik põhjus. Peale selle ei võetud ära võimalikud jäljed madratsilt, millega oli laip kaetud, madratsit ei uuritud üldse ning korduval sõidul sündmuskohale, madratsit seal enam ei olnud. Avastada ja ära võtta ülalnimetatud jäljed võis ainult ametnik kellel on erialased teadmised, kelleks on kriminalist. Antud asi jäi avastamata.

3) Kriminaalasi 07233000001 oli alustatud KarS § 113 tunnustel selle järgi, et 01.01.2007 aastal kella 00.00 ajal XXXX tn maja nr.1, Narva trepikojas oli sooritatud meesterahva mõrv, kes noahaavaga südames, marrastuste ja verevalumitega oli veel elusana leitud nimetatud trepikojas kuid teel haiglasse suri ta kiirabiautos.

Sündmuskoha vaatlus maja trepikojas kust kannatanu oli leitud, kestis 1,5 tundi, sellegipoolest aga positiivseid tulemusi vaatlus ei andnud. Teostada nii kaua kestvat vaatlust ei olnud mõtet, kuna sündmuskohal olid ainult kannatanu verejäljed ja rohkem mitte midagi. Korteris vaatlus, kus kannatanu võttis vastu uut aastat ja mille juures toimus tapmine, kestis täiendava sündmuskoha vaatluse protokollil alusel kõigest 15 minutit. Seejuures ei olnud vaatluse käigus teostatud antud korteri köögi täielikku vaatlust, kus teiste kööginugade hulgas asus nuga, millega tekitati kannatanule noahaav s.t. mõrvarelv. Seega antud kriminaalasjas teostati peamiselt trepikoja vaatlust, kust leiti kannatanu, aga korterile, mis oli tegelikult tapmispaigaks ei pööratud väärilist tähelepanu, ei teostatud isegi köögi ja korteri pildistamist ning asjade asetus oli fikseeritud pealiskaudselt (tsitaat sündmuskoha vaatlusprotokollist: „Köögis piki vasakul asuvat seinat on põrandale laotatud diivanipadjad, vasakus kaugemas nurgas on akna juures külmik, aknast paremale on paigaldatud köögimööbel. Kõik on korras. Korteri verejälgi ei avastatud.“). Mitte mingisuguseid andmeid köögis nugade olemise või

puudumise kohta protokollis fikseeritud ei ole. Sellise lühikese ajavahemiku jooksul (15 minutit) ei ole võimalik teostada täielikku vaatlust kōõgis. Lühikese vaatluse peamiseks põhjuseks oli uue aasta vastuvōtt korteris, suur hulk inimesi, kes segasid rahulikku tōõd sündmuspaigal. Antud juhul pōõras uurija liiga palju kasutat aega trepikoja vaatlusele, aga tegelikult oleks pidanud välja selgitama, millises korteris asus kannatanu enne surma ja teostama selle korteri tēhelepanelikku vaatlust, et avastada ese millega sooritati kuritegu – nuga. Selle viivitusega andis ta vōimaluse kuriteo sooritanud isikutele varjata kuriteojäljed, tēpsemalt aga peita āra kuriteorelv – nuga, varjata verejēljed, kannatanu isiklikud asjad ja teised tēhtsad asitōendid. Vaatlusel osalesid uurija ja kriminalist. Kohtuarst ei osalenud. Sündmuskoha vaatluse kēigus oli kindlaks tehtud, et kannatanu leidmise koht oli tapmise toimepanemise kohaks, seejuures ei olnud uurija vaatluse momendil ise kindel kus tekitati kannatanule noahaav, trepikoja platsil korteri vastas vōi korteri sisemuses. Trepikoja vaatlusel oli pōrandalt, kust leiti kannatanu, vōetud DNA proov koos verega, mis oli saadetud ekspertiisi 14.01.2008 aastal, seega aasta hiljem. Vastus DNA ekspertiisist oli saadud 13.03.2008 millest lēhtub, et selles proovis oli verd, millest mēaratleti DNA profiilid ja need langevad kokku kannatanu vōrdlusproovist mēaratletud DNA profiiliga. Mingeid muid tōendusi, mis omaksid tēhtsust antud asjas enam ei olnud. Selle tagajērjel jēi kuritegu avastamata.

4) Kriminaalasi 08240105124, mis oli alustatud selle kohta, et 14. novembril 2008 aastal ajavahemikus kella 20.53 st kuni kella 21.06 ni, tundmatu isik, olles Narvas maja XX lēhedal, lōi kaks korda noaga V.M. i tekitades talle haava vasaku kulmukaare pealses piirkonnas verevalumitega pea pehmetes kudedes ning kōhu piirkonda tungiva lōike-torkehaava mao vigastustega ja sellele jērgneva massiivse sisemise verejooksuga kōhuōõnde ja seedetrakti, mille tagajērjel kell 22.15 kannatanu suri haiglas.

Sündmuskoha vaatlus, sōidutee osa, koht kust kiirabi viis kannatanu minema, oli teostatud kella 21.30 st kuni kella 22.00 ni. Sündmuskoha vaatlusest vōtsid osa uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Sündmuskohal oli kindlaks tehtud, et vaadeldav koht ei ole tapmise toimepanemise kohaks. Tapmise kohaks oli kōrval asuva maja hoov, kus mōni aeg enne surma viibis kannatanu. Sellegipoolest antud maja vaatlust kohapeal ei teostatud, peale sōidutee vaatlust suundus uurimisgrupp politseijaoskonda, et teostada sugulaste ūlekuulamist. Ainult 20 minuti mōõdudes otsustas uurimisgrupp laiendada sündmuskoha vaatluse piire, tuli uuesti tagasi sündmuskohale ja asus teostama maja vaatlust, aga mingeid tulemusi see ei andnud, kuna 20 minuti mōõdudes oli kurjategijal, kes asus kodus, vōimalus lahkuda

sündmuskohalt, varjata kuriteojäljed ja mõrva sooritanud eseme. Sündmuskoha vaatluse käigus avastati ja võeti ära kolm sigareti koni, mis aga ekspertiisi ei saadetud. Mõrvarelva ei leitud. Sündmuskoha vaatluse lõppemisel oli laip saadetud kohtu-meditiinilisse ekspertiisi. Lahkamine toimus 15.11.2008 aastal ja 22.12.2008 oli surnu kohtuarstlik ekspertiisi lõpetatud. Selle ekspertiisi aktist oli tuvastatud, et kannatanu surma põhjuseks on kõhuõõnde tungiv torke-lõikehaav mao vigastustegajärgneva sisemise verejooksuga kõhuõõnde ja seedetrakti. Pärast siseorganite vigastustega kõhuõõnde tungiva haava tekitamist võis kannatanu sooritada mitmeid aktiivseid sihipäraseid tegevusi pikema aja jooksul (mõõdetav minutitega) nagu näiteks ringi liikuda jne. See tõendas fakti, et tapmiskohaks võis olla ükskõik milline suvaline koht, aga vaadeldav sõidutee osa oli kohaks kuhu tuli kannatanu peale surmava haava saamist, mis sai tõenduse menetluse käigus. Mingeid võimalikke bioloogilisi jälgi, mikroosakesi ja DNA proove (surnukehalt ei otsitud võõrosiseid ega DNA proove) laiba pealt ja tema riietelt kriminalist ei võtnud. Kohus tunnistas lubamatuks tõenduseks sündmuskoha vaatluse protokoll. Antud asjas oli tehtud süüdimõistev kohtuotsus (30.09.2010.a.,kohtuasja nr.1-09-6292/7) ja R.V. tunnistati süüdi KarS § 118 p 1 ja § 117 lg 1 järgi ja mõisteti talle lõplikuks karistuseks 7 (seitse) aastat 8 (kaheksa) kuud 25 (kakkümmend viis) päeva vangistust.

5) Kriminaalasi 09240102900 oli alustatud KarS § 118 lg 1; § 117 lg 1 järgi selle kohta, et V.A.08.juuli 2009 aasta kella 10.00 paiku hommikul, viibides Narvas aadressil XXXXX asuvas korteris, lõi omavahelise tüli käigus oma elukaaslast V.K. jalaga kõhuõõne piirkonda, millega põhjustas kannatanule üheksanda vasaku roide otsese murru ja kõhu kinnise tõmbi trauma põrna rebendiga, järgneva massiivse kõhukoopa sisese verejooksuga, mis oli surma vahetuks põhjuseks. Seega saadud tervisekahjustuse, mida loetakse eluohtlikuks vigastuseks, tagajärjel, V.K. kella 17.00 paiku samas korteris suri.

Sündmuskoha vaatlust ei teostatud, kuna korrakaitseorganiteni jõudis informatsioon vägivaldatunnustega laibast alles järgmisel päeval kui EKEI ekspert teostas kannatanu lahkamist. Kohale saabunud kiirabibrigaadile, selgitas kahtlusalune, et tema elukaaslane kuritarvitas alkoholiga ja tema surm võis saabuda liigse alkoholi tarvitamise tagajärjel, varjates arstide eest toimunud konflikti asjaolusid. Nähtavaid kehavigastusi kannatanu kehal ei olnud, seega võis ainult lahkamisel kindlaks teha surma tõelise põhjuse. Kahe päeva pärast, kui politsei sai teada surmast kriminaalsete tunnustega, siis sündmuskohale saabudes mingeid jälgi ei avastatud, kuna kahtlusalune jõudis kõik jäljed juba varjata. Seepärast mingeid jälgi ja asitõendeid antud asjas ära ei võetud. Lahkamine toimus kahe päeva möödudes peale laiba

saatmist EKEI-sse. Antud juhtumi puhul tuvastas lahkamine surma tõelise põhjuse, kriminaalse ja seega versioon, et kannatanu suri alkoholi kuritarvitamise tagajärjel ei leidnud kinnitust. Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud.

Antud kriminaalasjas oli Viru Maakohtu Narva kohtumaja poolt tehtud süüdimõistev kohtuotsus (11. veebruaril 2011.a., kohtuasja nr 1-09-17829) ning V.A. tunnistati süüdi ja mõisteti talle lõplikuks karistuseks 4 aastat vangistust.

6) Kriminaalasi 07233002118 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 20.10.2007 aastal ajavahemikul 16.30-17.00, A.B. olles alkoholihoobes, 20.10.2007.a. kella 16.25 paiku viibides Narva linna asuvas ühiselamus kolmanda korruse koridoris, ootamatult tekkinud tüli käigus A.K.-ga, lõi teda korduvalt vastu näo piirkonda, tekitades kannatanule kehavigastusi: hematome ja verevalumeid, mille järel kannatanu A.K. arvestades, et võrreldes A.B.ga on ta füüsiliselt nõrgem ja kaitstes end A.B. agressiivsete tegude vastu, võttis krivikeeraja. Vastuseks kannatanu poolt ülalmainitud tegudele haaras A.B. noa ning tahtliku tapmise eesmärgil lõi kannatanut esialgu vasakult vastu kaela, siis andis surmava löögi südame piirkonda, mille tulemusel A.K. suri sündmuskohal, aga A.B. varjus kuriteo vahendiga sündmuskohalt.

Peale tapmisest teatamisest Narva politseijaoskonna korrapidajale, väljus umbes tunni aja pärast sündmuskohale operatiivgrupp. Esimesena tulid sündmuskohale kiirabitöötajad, kes konstateerisid kannatanu surma ja teatasid sellest kohale saabunud patrullpolitseinikele. Antud juhtumi puhul ei piiranud patrullpolitseinikud sündmuskoha, kus lebas laip, enne operatiivgruppi saabumist. Laip asus selili lamavas asendis, ühiselamu üldiselt kasutatavas koridoris, kellest enne uurija ja kriminalisti saabumist sündmuskohale möödusid mitmed inimesed. Lähtudes sündmuskoha vaatluse protokollist, algas vaatlus kell 17.30 ja lõppes kell 20.00. Kohapeal oli kõigest kaks patrullpolitseinikku, kes saabusid natuke aega enne operatiivgruppi ja olid kohapeal ühe eesmärgiga – keelata võõraste isikute juurdepääs laibale. Peale nimetatud tegevuse ei olnud politseinike poolt mingeid teisi tõkendeid ega muid keelavaid märke sündmuskohale paigutatud, st et enne operatiivgruppi saabumist ei olnud politseiametnike poolt vastu võetud piisavalt meetmeid sündmuskoha turvamiseks.

Edasi lähtub protokollist, et sündmuskoha vaatlus toimus ainult uurija ja kriminalisti osavõtul, kohtuarsti kohapeal ei olnud (tapmine toimus puhkepäeval). Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskoha vaatluse käigus oli laiba kõrvalt

leitud teravaks ihutud kruvikeeraja, mis vastavalt kahtlustatava ütlustele oli kannatanu käes. Sündmuskoha vaatluse käigus oli laiba kõrvalt leitud vereplekid, samuti oli temast 3 m kaugusel koridori põrandal avastatud vereplekid, mis olid sündmuskohalt ära võetud, seina pealt oli avastatud ja ära võetud vatitampoonidele sõrmejäljed ja põrandal oli laibast 1,5 m kaugusel leitud sigaretiots ning kilest etikett. Samuti oli antud kriminaalasjas peale sündmuskoha ja laiba vaatlust teostatud veel üks vaatlus – ühiselamu toa vaatlus (korrus kõrgemal, kus lebas laip), kus viibis ja oli kinni peetud käesolevas asjas kahtlustatav. Selles toas oli diivani alt leitud ese millega mõrv sooritati (nuga). Probleem seisneb selles, et ehkki toa vaatluse protokollis oli märgitud vaatluse alguseks kell 20.05, siis faktiliselt toimus see koos laiba vaatlusega paralleelselt kuna täiendavate jõudude puudumisel, teostada toa vaatlust peale uurija, kes teostas korrus allpool laiba vaatlust, ei olnud kellelgi. Uurija teostas toa vaatlust ainuisikuliselt, pildistas toa sisustust, vormistas protokoll, fikseeris asitõendi leiu, võttis ära ja pakkis kuriteorelva. Samal ajal lõpetas kriminalist laiba vaatluse. Jälitusametnik oli sel momendil kinnipeetud tapja juures, patrullpolitseinikud olid selleks ajaks sündmuskohalt lahkunud, kuna linnas ei jätkunud ekipaaže teiste väljakutsete teenindamiseks. Selle toa vaatluse käigus oli leitud ja ära võetud nuga, millega tekitati kannatanule kehavigastused. Äravõetud nuga ja kruvikeeraja oli saadetud 01.11.2007.a. DNA ekspertiisi. Sõrmejälgi, sigareti otsa ja kilest etiketti ekspertiisi ei saadetud. DNA ekspertiis oli teostatud kolme kuu pärast. Laip oli saadetud lahkamisele, mis teostati õigeaegselt. Kohtuarstlikust ekspertiisiaktist lähtub, et surm saabus südamesse tekitatud haava tagajärjel. Haav võis olla tekitatud ekspertiisiks esitatud noaga. Löögi ajal kannatanu seisis ja suutis seejärel 2 minuti jooksul liikuda. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud. Lähtuvalt selle kriminaalasja kohtuotsusest oli tõenditeks tunnistatud:

- Sündmuskoha vaatluse protokoll. Sündmuskoha vaatlusel oli avastatud A.K. laip, tema kõrval põrandal oli kruvikeeraja. XXXX toas diivani alt oli avastatud nuga.
- DNA ekspertiisi akt. Ekspert tuvastas, et noal oli kannatanu veri. Kruvikeeraja käepidemelt oli avastatud jäljed, mis ühtivad kannatanu A.K. DNA ga.

Antud kriminaalasjas oli Viru Maakohtu Narva kohtumaja poolt tehtud süüdimõistev kohtuotsus (16.aprillil 2009.a., kohtuasja nr 1-08-5209) ning A.B. tunnistati süüdi Kars § 113 järgi ja mõisteti talle lõplikuks karistuseks 6 aastat vangistust.

7) Kriminaalasjas 10240103493 alustati menetlus 14.07.2010 Kars § 113 tunnustel, selles, et 14.07.2010 aadressil XXXXX, Narva linn kaupluse juures avastati tundmatu meesterahva laip lõikehaavaga kaela piirkonnas.

Sündmuskoha vaatlust teostati 50 minuti jooksul. Kohal olid uurija ja kriminalist, kohtuarsti ei olnud. Mis puudutab sündmuskoha vaatlusprotokolli sisu, siis tahaks märkida, et verejälgede kirjeldus oli pealiskaudne, mistõttu ei olnud võimalik määrata nende tekkemehhanismi. Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht ka tapmise toimepanemise kohaks. Koht, kust leiti laip on vähe läbikäidav. See on poe tagahoov, kus asus prügikast, ümberringi vedeles olmeprügi ja selles vähe läbikäidavas kohas kogunesid erinevad asotsiaalid ja narkomaanid. Sündmuskoha vaatluse käigus olid leitud ja ära võetud järgmised asjad: plastikust pudeli osa; maapinnalt äravõetud verega sarnane aine; süstal; sigareti koni; tühjad sigaretipakid kokku 13 tk; suured tühjad sigaretikarbid kokku 2 tk; jalutuskepp; terapardel; must kott; kilekott seebiga; sinine vest; roheline panama; sinine džemper ja must jope. Enamik äravõetud jälgi olid võetud pakkimisreegleid rikkudes, sealhulgas olid kõik äravõetud tühjad sigaretipakid pakitud ühte kilekotti, riided ja muud esemed ei olnud samuti ära sorteeritud, kõik oli visatud ühte kilekotti, sellega hävitades ja segades omavahel võimalikud jäljed. Kõik sündmuskohalt võetud asjad ja jäljed olid 26.07.2010. a. saadetud DNA ekspertiisi. DNA ekspertiisi aktist (29.10.2010) lähtub, et peamiselt kõikidest esitletud objektide proovidest saadi DNA analüüsi täisprofiilid, mis olid pärit enam kui ühelt isikult. Nendes segaprofiilides olid eristatavad peamised DNA profiilid, mis on kokkulangev kannatanu DNA profiiliga. Süstla osalt võetud proovist saadi DNA analüüsi täisprofiilid, mis on pärit enam kui ühelt meessoost isikult. See DNA profiil ei ole kokkulangev kannatanu DNA profiiliga ega ühegi riiklikus DNA registris eelnevalt talletatud DNA profiiliga. Suur hulk äravõetud asitõendeid mis olid saadetud DNA ekspertiisi, mingeid positiivseid tulemusi ei andnud. Lahkamine oli teostatud kohe laiba leidmise päeval see on 14.07.2010 aastal. Surnu kohtuarstlikust ekspertiisist lähtub, et kannatanu surma põhjuseks oli aju-kolju kinnise tõmbi traumaga kaasnenud verevalumid peaaju kelme alla ja peaaju vatsakestesse. Hulgalsed haavad kaela eespinnal on tekitatud terava lõikevahendiga ja antud juhul soodustasid kiire surma saabumist. Aga see ei olnud surma põhjuseks. Samuti oli lahangu käigus tuvastatud, et kannatanul olid rohked roiete murrud. Sel moel peksti kannatanut algselt jalgadega vastu pead ja rinda (võimalik, et lamavat) ning surma saabumise kiirendamiseks löigati läbi kõri. Kuna kohtuarsti sündmuskohal ei olnud siis uurija oletas, et surm saabus kannatanul kõri läbilõikamise tagajärjel, aga kohapeal ei tuvastanud, et kannatanul olid murtud roided ning ka pealuu murd. Sel põhjusel surnukehalt võõrosiseid ja DNA proove ei otsitud. Samuti oli vaatluse käigus avastatud umbes 30 cm pikkune lohistamisjalg, aga antud juhtumi puhul ei võetud samuti DNA proove ja riietelt ei võetud mikroosakesi kust võisid kurjategijad kinni

hoida. Politsei konstaablid tegid ümberkaudsetes majades ringkäigu, aga positiivseid tulemusi see ei andnud. Kriminaalasi on siiamaani avastamata.

8) Kriminaalasi 06233001398 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 28.07.2006 .a. kella 16.55 paiku oli Narva-Jõesuus leitud maasse kaevatud naisterahva noahaavadega laip. Laip oli avastatud metsamassiivist, väheasustatud rajoonis, mereranna läheduses. Antud juhtumi puhul ei ole laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks ja sündmuskoha vaatluse käigus oli see koheselt tuvastatud.

Vaatlus toimus kella 19.00 st kuni kella 21.00 ni, kohal olid uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Sündmuskoha vaatluse protokollist selgus, et laiba matmiskohas oli sinna peale kuhjatud mulda, mis moodustas väikese kääpa. Kääpal oli avastatud puude murtud oksad, et matmispaika varjata. Oksad olid paigutatud vertikaalselt, st nad olid torgatud maa sisse. Sündmuskoha vaatluse ajal tegi uurija mitmeid vigu, mis tõi kaasa esmase tõendusmaterjali kao. Esiteks ei võtnud uurija ära kõik sündmuskoha kääpal asuvad oksad, vaid võttis 25 oksast ainult 5 oksa. Samuti oli vaatluse käigus avastatud puu, millelt oksad murti ja antud juhul ei võtnud ta murtud okste kohtadest puul DNA näidiseid. Koheselt oli tuvastatud, et oksad olid murtud aga mitte maha lõigatud. Teiseks oli laiba avastamise kohast 15 meetri kaugusel leitud mahajäetud tekk. Nimetatud tekk ei olnud millegipärast sündmuskohalt ära võetud. Ümberringi oli mets, puud, inimeste poolt tallatud rajad puudusid ja mahajäetud tekk pidi tekitama kasvõi mingi kahtluse, viima mõttele selle kohta, et naise keha oli metsa toodud või transporditud teisest kohast (tegelikust mõrvapaigast) just selle teki sees ning kurjategija unustas ta kaasa võtta. Sündmuskoha korduva vaatluse läbiviimisel, praktiliselt paari päeva pärast, mingit tekki enam ei avastatud. Laiba vaatlus ja edasine kohtu-meditsiiniline ekspertiis tulemusi ei andnud kuna laiba tugeva lagunemise tõttu sellelt mingeid jälgi avastada ei olnud võimalik. Eksperdi poolt oli ainult tuvastatud laibal olevad rohked noahaavad. Äravõetud oksad olid 08.08.2006.a. saadetud DNA ekspertiisi ning 06.10.2006.a. DNA ekspertiisi läbiviimisel jälgede järgi, mis olid võetud 5 oksalt, oli kindlaks tehtud, et okste pinnal olev DNA profiil kuulus uurijale, kes teostas sündmuskoha vaatlust. Teised määratletud profiilid osutusid segaproovideks. See fakt annab tunnistust sellest, et uurija töötas sündmuskohal ilma kummist sõrmikuteta ning jäljed olid kokku kogutud asitõendite pakkimise reegleid eirates. Käesoleval ajal on kriminaalasi lõpetatud kuna kuriteo toime pannud isikut ei tuvastatud KrMS § 200-1 alusel.

9) Kriminaalasi nr 09240105230 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 03.11.2009 a. oli Narvas asuva endise lasteaia territooriumil avastatud noahaavadega meesterahva laip. On vaja ära märkida, et endise lasteaia kohas, kust laip leiti, on olemas erinevate rajoonide vaheline sissetallatud rada. Laip oli avastatud varahommikul, aga mõrv ise toimus südaööl, kui tänavatel enam keegi ei liikunud. Üheks esmaseks tapmisversiooniks kriminaalasjas oli see, et kannatanu möödus juhuslikult sellest kohast liikudes oma elamu suunas ja tapmine oli toime pandud spontaanselt (juhuslikult). Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht ka tapmise toime panemise kohaks.

Vaatlus sündmuskohal kestis kaks tundi ja valvegrupp võtiis sellest osa täies koosseisus – uurija, kriminalist ja kohtuarst. Sündmuskoha vaatluse käigus oli laibal avastatud rohked noahaavad rindkere piirkonnas, DNA või muid bioloogilisi jälgi laibal ei leitud. Laiba vahetus läheduses ei leitud samuti olulisi asitõendeid, mis oleksid omanud tähtsust kriminaalasjas. Vaatamata nendele asjaoludele võttis uurija vaatluse käigus vastu otsuse laiendada vaatluse pindala. Selle otsuse tulemusena oli laibast 25 meetri kaugusel leitud nahast sõrmkinnas. Nahast sõrmkinnas oli avastatud inimeste poolt läbikäidava raja vahetus läheduses, mis tähendas seda, et keegi mööduja võis ta maha pillata. Sündmuskohalt äravõetud nahast sõrmkinnas oli saadetud DNA ekspertiisi. DNA ekspertiisi teostamise käigus oli kinda oli kinda siseküljel avastatud DNA proov, mis DNA-registri andmetel kuulus varem korduvalt kohtulikult karistatud isikule, kusjuures kahel korral tapmise eest. Antud kriminaalaja Viru Maakohtu kohtuotsusest lähtub „Süüdistatav tunnistas aga kohtuistungil, et sündmuskohalt leitud oletatavasti nahast musta värvi sõrmik on tema oma.“ Kohus tunnistas tõendina sündmuskoha vaatlusprotokoll. Käesolevas asjas oli Viru Maakohtu Narva kohtumaja poolt tehtud süüdimõistev otsus (11. augustil 2010, kohtuasi nr 1-10-4891/15) KarS § 114 p 4 järgi ning talle mõisteti karistuseks 12 (kaksteist) aastat vangistust.

10) Kriminaalasi 11240106396 oli alustatud Kars § 113 järgi. Narvas oli ühes korteris avastatud meesterahva laip, mis lamas põrandal. Sündmuskoha vaatlust ei teostatud, mingeid spetsialiste kohal ei olnud.

Patrullpolitseinikud, kes saabusid sündmuskohale, vaatasid korteri ja laiba visuaalselt üle ning tegid järelduse, et vägivaldse surma tunnused laibal puuduvad. Laiba kõrval põrandal lebasid kööginõud, lahtine viinapudel ja pea juures oli praepann, seega ilmselged alkoholi kuritarvitamise jäljed, mille tagajärjel saabus surm. Aga laiba toimetamisel surnukambrisse, surnukambri töötajad, kes pakksid laipa, tõstsid ta põrandalt üles ja nägid, et pea külge silma ümbruses oli „kinni jäänud“ panni käepide. Panni käepide oli otsapidi kolju

sees, lüües läbi silma ja silmakoopa, vigastades peaaju, mille tagajärjel saabus surm. Kriminaalasjas tehtud surnu-ekspertiisi aktist selgus, et „vigastuse paiknemise piirkond (vasaku silma piirkond) on kättesaadav vigastuse tekitamiseks omakäeliselt kannatanu poolt, võttes arvesse asjaolud ja praepanni käepideme vastaspoolse serva deformeerumist, ei ole välistatud antud vigastuse tekkimine kehapiikkuse kõrguselt kukkumisel.“ Antud kriminaalasi oli lõpetatud.

11) Kriminaalasi 10240102091 oli alustatud KarS § 114 p 1 järgi selle kohta, et 06.05.2010.a. ajavahemikul kella 14.00 kuni kella 16.00 kahtlustatavad V.R. ja R.K. olles alkoholijoobes, viibides korteris XXXXX Narvas, purjus peaga tekkinud konflikti käigus S.T. ja tema tapmise eesmärgil, tungisid kannatanule kallale ja peksid teda mitte vähem kui 20 minuti jooksul, tekitades S.T. le tugevat füüsilist valu. Nad löid kannatanu jalust maha ja pärast seda peksid teda korduvalt rusikate ja jalgadega vastu elutähtsaid organeid. Seejärel, eesmärgiga tekitada kannatanule erilisi kannatusi, hüppasid jalgadega S.T. rinnal ja pea peal, mille tulemusena tekitasid talle rinna vigastused hulgaliste roiete murdudega, pea, näo ja kaela traumadega, kõhu tõmbi trauma põrna ja kõhunäärme rebendiga, millega kaasnes suur verekaotus. Peale seda viisid kurjategijad kannatanu trepikotta, kus S.T. suri saadud kehavigastustesse sündmuskohal.

Vastavalt sündmuskoha vaatlusprotokollile oli S.T. laip avastatud trepikoja esimese ja teise korruse vaheliselt trepimademelt. Sündmuskoha vaatlus kestis 4 tundi, millest võttis osa operatiivgrupp täies koosseisus: uurija, kriminalist ja kohtuarst. Algselt ei suutnud operatiivgrupp tuvastada, mida tegi kannatanu trepikojas, kuid sündmuskohaga põhjalikult tutvunud, tuvastati, et laiba avastamise koht ei ole tema tapmiskohaks. See tähendas, et laip oli toodud sündmuskohale teisest kohast. Sündmuskoha vaatlusel oli tänu kohtuarstile tuvastatud, et laipa oli tugevalt pekstud (väljavõtte protokollist: *Laiba vaatlusel tuvastatud, et ilmneb hulgaliselt põrutushaavu üla-ja alahuule mõlemal poolel. Suuõõne vaatlusel on näha alalõualuul murdunud hambad*). Kohtuarsti arvamus sündmuskohal oli, et kui kannatanut oleks pekstud vaadeldaval sündmuskohal st trepikojas, siis verejäljed oleksid pidanud paiknema ümber tema keha, seinal, aknalaual ja trepikoja põrandal, kuid antud kohas sellised verejäljed puudusid. Uuriti läbi trepikoja kõik trepimademed. Käsipuudel ja treppidel verejälgi ei avastatud. Vaatluse käigus oli tuvastatud teisel korrusel asuv korter, mille ukselingi pinnalt oli avastatud imepisikesed verejäljed. Sellest korterist avastati kannatanule kuuluvad isiklikud esemed. Elutoas, kus S.T. peksti, oli hulgaliselt vereplekke vaibal ja seinal. Vaibal olevatest vereplekkidest oli veri imbunud kuni põrandani. Korterist võeti ära: meeste

kingad, mille suurus langes kokku laiba jalanumbriga, pudel, nuga ja teised asjad ning hammas. Avastatud inimese hammas, 2 klaasi, pudel, ja hammas olid saadetud 10.06.2010.a. DNA ekspertiisi. Vastavalt 29.10.2010 DNA ekspertiisis toodud arvamusele kuulus korterist leitud hammas S.T. le. Teistest ekspertiisi saadetud asjadest võetud DNA proovid on kokkulangevad kahtlustatava DNA profiiliga. Antud juhul oli vaatluse käigus tuvastatud tegelik koht kus sooritati tapmine, milleks osutus korter. Kohus tunnistas sündmuskoha vaatlusprotokolli tõendiks. Kohtuotsus antud kriminaalasjas jõustus 14.03.2012 aastal. (Tartu Ringkonnakohus, kohtuasja nr 1-10-13961).

12) Kriminaalasi 09240100577 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 05.02.2009.a. õhtul Narvas, XXX tn asuvas korteris avastati põrandal lebav noahaavadega surnukeha. Tundmatu mehe laiba avastas selle korteri peremehe ema, kes tuli poja juurde külla, aga poega sel momendil juba kodus ei olnud.

Sündmuskoha vaatlus kestis 2 tundi ning kohal olid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Sündmuskoha vaatluse protokollist selgus, et meesterahva laip avastati köögist, laiba ümber põrandal oli suur hulk verd, vereleigu kõrgus oli umbes 3 cm ja vereleigu diameeter oli 1,5 m. Kannatanu selga oli torgatud nuga ja tema kõri oli läbi lõigatud. Vaatluse käigus oli sündmuskohalt ära võetud 3 viinapitsi, 3 taldrikut ning diivanile jäetud jope (kolmanda isiku jope). Esitatud objektidel oli avastatud kannatanu DNA proov, kahtlusaluse DNA proov ja tundmatu isiku DNA proov, kelle DNA proov registris puudus. Seega tundmatu isik oli varem kohtulikult karistamata. DNA ekspertiisi teostamise ajal oli noa pealt avastatud kahtlusaluse DNA proov ja segunenud DNA proov. Noal olev kahtlusaluse DNA proov ei tõestanud mitte midagi kuna ta oli korteri peremees ja nuga kuulus talle, mida ta kasutas köögis. Mingeid teisi ekspertiise kriminaalasjas määratud ei olnud. Surnukehalt ei otsitud võõrosiseid ega DNA proove. Lõpptulemusena oli kriminaalasi lõpetatud korteri peremehe suhtes kuna puudusid tõendid, mis oleks tõestanud tema osalust tapmises.

13) Kriminaalasi 09240104662 oli alustatud KarS § 113 järgi. Selles kriminaalasjas kahtlustati A.L. i selles, et tema 06.10.2009.a. kella 03.00 paiku öösel, viibides Narva linnas asuvas korteris, tekkinud tüli käigus oma lihase vanemaga J.G. vastastike vaenulike suhete tõttu, surma põhjustamise eesmärgil, lõi ühe korra rusikaga pea piirkonda põhjustades sellega kannatanule näovigastusi ja samas lõi mitu korda kannatanule vastu rindkeret, põhjustades sellega roiete murru, mille tulemusena tekkis kannatanul kopsu-südame puudulikkus st eluohtlik tervisekahjustus. Selle tagajärjel kannatanu suri nimetatud korteris talle tekitatud eluohtlike traumade ja sisemise verejooksu tõttu.

Sündmuskoha vaatlus kestis 2 tundi 05 minutit ning kohal olid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Laiba leidmise koht oli tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskoha vaatluse käigus mingeid jälgi ja esemeid ära ei võetud, ehkki seda oli vaja teha. Protokollis sisalduva teksti väljavõte: „...surnukeha lamab toa põrandal ja on kaetud tekiga. Surnukehal riided puuduvad. Kortoris asub piki seina vasakul diivan. Diivanil, sissepääsule lähemal asuval käetoel on valget värvi padjapüüriiga padi, millel on hulgalised pruuni värvi verega sarnanevad jäljed. Naisterahva laiba surnukeha alt on avastatud musta värvi meesterahva jope, meeste saapad...“. Kahtluseluse bioloogiliste jälgede uurimiseks ei võetud sündmuskohalt ära ei jalanõusid, jopet ega ka tekki. Nädala möödudes 13.10.2009.a. olid nimetatud esemed ära võetud ja saadetud DNA- ekspertiisi. 29.12.2009 .a. DNA-ekspertiisi aktist selgub, et võetud pükstest, kampsunist ja voodilina osast DNA analüüsiks võetud proovidest määratletud DNA profiilid on kokkulangevad kannatanu võrdlusproovist määratletud DNA profiiliga. Kahtlustatava kinga pealt võetud proovidest määratletud DNA profiil on segaproov ning ei saa välistada nii kannatanu kui ka kahtlustatava võetud proovidest määratletud DNA profiilide sisaldumist selles segaproovis. Surnu kohtarstlik ekspertiis oli teostatud kolme päeva pärast laiba saatmist ekspertiisi ning aktist selgub, et kõik surnukehal sedastatud vigastused on elupuhused ning tekitati lühikest aega enne surma kõva tõmbi eseme toimel, võimalik, et löökidest rusika ja inimese kängitsetud jalaga pea, näo, rindkere ja kõhu piirkonda. Osa vigastusi tekitati kannatanule tõenäoliselt selili lamavas asendis suunaga ülevalt alla. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud. Kriminaalasjas on tehtud süüdimõistev kohtuotsus Viru Maakohtu Narva kohtmaja poolt (asja nr 1-10-2521/13, 26.02.2010) ja A.L. tunnistati süüdi KarS § 113 järgi ja talle mõisteti karistuseks 9 (üheksa) aastat vangistust.

14) Kriminaalasjas 12240101348 alustati menetlust 02.04.2012 a. KarS § 114 p 5 tunnustel selles, et 02.04.2012 a. aadressil XXX, Narva linn asuvas korteris oli leitud 80-aastase naisterahva vägivalla tunnustega laip, kellel olid käed, jalad ja suu teibiga seotud ja talt oli varastatud sigaretid, alkohoolsed joogid ja sularaha.

Sündmuskoha vaatlus kestis 2 tundi 40 minutit ning kohal olid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Laiba leidmise koht oli tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskohalt võeti ära erinevatest kohtadest DNA uuringuteks 14proovi, 4 karpi läbilõigatud kleeplindiga, lina jalatsijälgedega jne. Kleeplindilt oli võetud proovid DNA uuringuteks. Vannitoa lülilt oli leitud laialivalgunud verised sõrmejäljed (võetud proovid DNA uuringuteks). Laiba suu ja ninasõõrmed on suletud punase kootud sussiga, mis on kleeplindiga kinni kleebitud. Antud suss oli ka võetud DNA uuringuteks. Sündmuskohalt äravõetud kleeplint oli saadetud

09.04.2012 a. sõrmejäljeekspertiisi. Samuti oli sündmuskohalt leitud ja äravõetud jalajälgedega voodilina saadetud 09.04.2012 a. jäljeekspertiisi. Sõrmejäljeekspertiisi tulemus oli negatiivne kuna identifikatsiooniks olevaid jälgi ei leidunud. Jäljeekspertiisi aktist lähtub, et ekspertiisiks esitatud voodilina tükkidele talletunud jalatsijälje fragmendid võivad olla jäetud ekspertiisiks esitatud kahtlustatava vasaku jala jalatsiga. 09.04.2012 a. oli määratud DNA-ekspertiis, kuhu oli saadetud kõik sündmuskohalt ära võetud jäljed ja esemed. Aga nagu lähtub DNA-ekspertiisi kokkuvõttest on enamik DNA profiile, mis on määratletud esitatud DNA proovidest, kokkulangevad kannatanu DNA profiiliga ja mitte ühtegi kahtlustatavate DNA profiili sündmuskohalt üldse ei leitud. Peale selle oli sündmuskoha vaatlusel kaasatud teenistusköer, kes üles võetud jälgede järgi tõi uurija naabermaja trepikoja juurde. Järgmisel päeval selgus menetluse käigus, et kahtlusosalused, kellest ühe riietel leidis verd, peale kannatanu tapmist ja röövimist, suundusid nimetatud trepikotta. Oli teostatud nimetatud trepikoja täiendav vaatlus ning sündmuskoha (trepikoja) vaatluse käigus, kus kahtlustatavad võisid viibida peale tapmist, oli aknalaualt leitud vereplekk, mis oli ära võetud ja saadetud DNA-ekspertiisi. Äravõetud veri kuulus kannatanule. Laip oli koheselt saadetud lahkamisele, mis toimus 03.04.2012.a, seega järgmisel päeval. Surnu kohtuarstlik ekspertiis oli tehtud 31.08.2010 a. ning ekspertiisist nähtub, et surma põhjuseks oli mehhaaniline lämbumus suu ja ninaavade sulgemise tagajärjel. Kannatanu surm saabus mitte vähem kui 36-40 tundi enne kohtuarstlikku lahangu võimalik, et 01.04.2012.a. kella 17.00-21.00 paiku. Kriminaalasjas oli tehtud süüdimõistev kohtuotsus Viru maakohtu Narva kohtumaja poolt (asja nr. 1-12-8819,13.12.2012) ja K.M. tunnistati süüdi KarS § 114 p 1,5 järgi ja mõisteti talle karistuseks 13 (kolmteist) aastat vangistust.

15) Kriminaalasi 08240103641 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 20.08.2008 päeval ajal XXX tn Narva linnas asuva ühiselamu toas ühise alkohoolsete jookide tarvitamise ajal tekkinud tüli käigus I.T. lõi kööginoaga V.T. südame piirkonda, millega tekitas talle torke-lõikehaava, mis põhjustas kannatanu surma.

Sündmuskoha vaatlus kestis 2 tundi, kohal olid uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Sündmuskohalt olid võetud erinevad asitõendid, sealhulgas ka riided. Lahkamise käigus oli välja selgitatud, et vaadeldava laiba pinnal on palju kiiresti paljunevaid putukaid. Politseitöötajate poolt erivahendite kasutamise tagajärjel sündmuskohal, laip oli üle vaadatud pealiskaudselt ning keegi politseiametnikest putukaid ei märganud. Kõik asitõendid olid ära võetud koos nende kahjuritega, pakitud oli reegleid eirates, asitõendid oli paigutatud ühte kotti, mis andis kahjuritele veel suurema võimaluse kiiremaks paljunemiseks. Selle

tulemusena paljud tähtsad asitõendid kahjurite toimetel hävinesid ning mingeid asitõendeid ekspertiisi ei saadetud.

16) Kriminaalasi 05233001997 oli alustatud KarS § 114 p 5 järgi selle kohta, et 14.08.2005 a. kella 24.00 paiku Narva jõe kaldal L.A. oma abikaasa J.A. tapmise eesmärgil koos oma vendadega, hakkasid peksma kannatanut J.A., kes ei olnud võimeline osutama vastupanu, rusikate ja jalgadega vastu erinevaid kehaosi, löid mitu korda kiviga vastu pead tekitades kinnise kolju-ajutrauma. Seejärel tassisid J.A. keha jõkke, kus L.A. hoidis kannatanu pead niikaua vee all kuni ta lõpetas elumärkide andmise.

Sündmuskoha vaatlus kestis 4 tundi. Kohal oli uurija, kriminalist ja kohtuarst. Antud juhtumi puhul ei ole laiba leidmise koht tapmise sooritamise kohaks. Tapmise sooritamise kohaks oli jõe kaldal asuv plats, kus kahtlustatavad peksid kannatanut, laip aga oli avastatud 300 m allpool jõevoolu. Sündmuskoha vaatluse käigus oli avastatud vägivallatunnustega laip, mis oli seotud sünteetilise nõoriga, mille külge oli kinnitatud erinevat värvi paelad kividega jõe põhjast. Sündmuskohalt äravõetud nõör oli pakitud harilikku polüetüleenkotti, mis ei olnud korralikult ära kuivatatud ega kotist välja võetud peale politseijaoskonda toimetamist ning mida hoiti kaua aega suvisel ajal nimetatud kotis. Selle tulemusena oli äravõetud nõör, mis oli kuriteo sooritamise relvaks, läinud kotis mädanema ja muutunud eksperdi uuringuteks kõlbmatuks. Jõe kaldal asuva platsi, mis oli tapmise sooritamise kohaks, vaatlusel oli avastatud ühe kahtlusaluse saabas, mis oli ära võetud ja saadetud DNA-ekspertiisi. DNA-ekspertiisi aktist nähtub, et sündmuskohalt võetud objektile ja nimelt saapa sisepinnalt on avastatud bioloogiline materjal, mis langeb kokku J.A. DNA profiiliga. Kriminaalasjas oli tehtud süüdimõistev kohtuotsus Viru Maakohtu Narva kohtumaja poolt (asja nr 1-06-4222,14.12.2007 a.) ja L.A. tunnistati süüdi KarS § 114 p 1,5 järgi ettenähtud kuritegude toimepanemises ja karistati 14 (neljateist) aastase vangistusega.

17) Kriminaalasi 08240102150 oli alustatud KarS § 114 p 1 järgi selle kohta, et 04.07.2008 a. ööl vastu 05.07.2008 a. A.K. olles alkoholihoobes Narvas asuva kooli „XXX“ juures ja kasutades tähtsusetut ajendit kui ettekäänat vägivalla kasutamiseks teise inimese suhtes, olles teadlik, et ta rikub ühiskonnas eeskirjadega sätestatud isikutevahelisi suhteid, peksis koos K.K. talle tundmatut M.G. käte ja jalgadega vastu pead ning keha. Seejärel, tegutsedes eesmärgiga M.G. tappa ja olles teadlik, et tekitab viimasele erilisi kannatusi, lõi ta M.G. rohkem kui 20 noahoopi pea, kõhu ja rinna piirkonda, tekitades talle hulgaliselt eluohtlikke vigastusi, sealhulgas südant läbiva torke-lõikehaava ja sellele järgneva massiivse sisemise ja välise verejooksu, mille tulemusena kannatanu suri sündmuskohal.

Sündmuskoha vaatlus toimus 05.07.2008 ja kestis kella 12.10 kuni kella 14.15. Kohal olid uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskohalt oli ära võetud erinevad asitõendid: laiba taskutes olnud esemed (välgumihkel, kolm pakki sigarette, võtmekimp, tikutoos, taskurätik, prillid), vest, tühjad pudelid (6 tk), neli plastikklaasi, sigarettide tühjad pakid, tühi džinnipurk, kaks sigaretikoni. 28.07.2007 a. olid asitõendid saadetud DNA-ekspertiisi. 27.01.2009 a. oli teostatud DNA-ekspertiis, millest nähtub, et peaaegu kõikidest asitõenditest sündmuskohal DNA analüüsiks võetud proovid on segaproovid, milles sisalduv bioloogiline materjal pärineb enam kui ühelt inimeselt. Teistelt asjadest (suitsukonilt jne) DNA analüüsiks võetud proovidest määratletud DNA profiil osutab meesterahvalt pärinevale bioloogilisele materjalile, kuid ei ole ühtiv kahtlustavate DNA profiilidega ega ühegi Riiklikus DNA registris eelnevalt talletatud DNA profiiliga. 07.07.2008 a. oli teostatud laiba lahkamine, surnu kohtuarstlik ekspertiisi akt oli vormistatud 20.10.2008 a. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud. Taparelva sündmuskohalt ei leitud. 17.07.2008 a. oli teostatud sündmuskoha täiendav vaatlus leidmaks rohu seest nuga, kuhu oli kaasatud 18 politseiametnikku, aga mingeid tulemusi vaatlus ei andnud.

18) Kriminaalasi 11240105426 oli alustatud selle kohta, et 24.10.2011 a. kell 18.00 S.C. pärast ühist alkohoolsete jookide tarvitamist oma poja R.C. isiklike vaenulike suhete pinnal tahtliku tapmise eesmärgil, tegutsedes julmal viisil, lõi kirvega mitu korda (vähemalt 21 korda) oma pojale R.C. vastu nägu ja kukalt, millega tekitas talle hulgalisi pea eluohtlikke raievigastusi, mille tagajärjel viimane suri sündmuskohal.

Sündmuskoha vaatlus kestis 2 tundi. Kohal olid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht tapmise sooritamise kohaks. Sündmuskoha (korter) vaatluse käigus oli elutoas avastatud noore meesterahva laip hulgaliste peakolju lõike- raiumisjälgedega. Laiba vere iseloomulike jälgede järgi (suurte verejälgede ja ajuolluse olemasolu laiba pea vahetus läheduses, seal kus lebas laip, vere puudumine põrandal laiba pea all) oli tänu kohtuarstile tuvastatud, et laip lamas selili vigastuste tekitamise ajal. Kohapeal oli kinnipeetud kahtlusalune. Kahtlusaluse riiete vaatlusel, pükste vöökohast allapoole, olid avastatud tilgakujulised vereplekid allapoole suunduvate voolujälgedega, mis vastas verejälgede asetusele kannatanule lõikehaavade tekitamise ajal kui ta lamas selili diivanil. Riitel avastatud vere jäljed olid pritsmete kujul, mis veelkord tõestas seda, et nende tekkimise mehhanism võis olla ainult kannatanu lähedal olles vigastuste tekitamise ajal. Need

asjaolud olid tuvastatud tänu kriminalisti ja kohtuarsti koostööle sündmuskoha vaatluse käigus. Vaatluse käigus oli ära võetud kahtlusosaluse riided, kirves ja verejäljed kahtlusosaluse jälgadelt, mis järgmisel päeval saadeti DNA-ekspertiisi ja kolme kuu pärast oli saadud ekspertiisist vastus. DNA-ekspertiisi aktist nähtub, et vereplekid kahtlustatava jalalt, vasaku käe varrukalt, aluspükstelt ning vasaku jala reie osalt pärinevad kannatanult, ekspert ei välista, et kirve käepidemel on kahtlustatava S.C. bioloogiline materjal. Viru Maakohtu 12.06.2012 otsusega tunnistati S.C. süüdi KarS § 114 p 1 järgi ning karistati 8 aastase vangistusega (kohtuasja nr 1-12-3329).

19) Kriminaalasjas 13240104484 alustati menetlust 17.09.2013 a. KarS § 113 tunnustel selles, et 17.09.2013 a. kella 01.50 paiku korteris aadressil XXXXX tn, Narva oli avastatud A.B. löike-torkehaavadega surnukeha. Oli välja selgitatud, et laip leiti kahtlusosaluse S.I. korteris, kelle juurde kannatanu tuli alkohoolseid jooke tarvitama.

Sündmuskoha vaatlus kestis kella 02.50 kuni kella 04.20, kohal viibisid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Antud juhtumi puhul oli laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks. Operatiivgrupp võttis sündmuskohal ära: suitsuotsad, viinapudeli, kahtlustatava riided, mis kõik olid saadetud DNA-uuringutele. Samuti olid ära võetud viis kööginuga, aga ükski nuga ei vastanud laibal oleva haava kanali mõõtudele. Järgmisel päeval, ütluste olustikuga seostamise toimingu läbiviimise ajal, oli leitud veel üks nuga. Kriminaalasjas oli määratud meditsiini- kriminalistiline ekspertiis, kuhu oli esitatud kõik kuus nuga, mille tulemusel oli kindlaks tehtud taparelv- aga nimelt nuga, mis oli ära võetud toimingu ütluste olustikuga seostamise ajal. 14.10.2013 a. oli määratud DNA-ekspertiis, mille aktist (20.01.2014) nähtub, et kahtlustatava teksapükstelt ja sokilt leiti verd, mis kuulub kannatanule. Sigaretikonist saadi DNA profiil, mis on kokkulangev kannatanu DNA profiiliga. Laiba lahkamine oli teostatud õigeaegselt. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud.

20) Kriminaalasi 10240100843 oli alustatud KarS § 113 järgi selle kohta, et 25.02.2010 a. XXXX tn, Narva asuvas korteris oli avastatud noahaavadega S.M. surnukeha. Sündmuskoha vaatlus kestis kella 11.30 kuni kella 14.00, kohal viibisid uurija, kriminalist ja kohtuarst.

Sündmuskoha vaatlusest selgub, et maja trepikojas asuva trepimademel oli põrandalt avastatud verejäljed, mis viisid korterisse, kust oli avastatud laip. Seoses sellega ei ole laiba leidmise koht tapmise toimepanemise kohaks. Kortерist oli avastatud laip, kelle kehalt ja rinnalt leiti umbes 20 noaga jäetud torke-löikehaava. Õigeaegselt sooritatud lahkamise käigus

oli kindlaks tehtud, et haavad on tekitatud vägivaldselt löökide tagajärjel terava esemega, mis on ühepoolset või kahepoolset teritatud ning on suhteliselt nürida seljaosaga kolme- või neljatahulise torke-lõikevahendiga st väga erilise vahendiga. Sündmuskohal kirjeldatud kuriteorelva ei avastatud. Peeti kinni kahtlusalune, kelle korterist läbiotsimise käigus oli avastatud just selline eriline relv, mis osutus kortikuks. DNA-ekspertiisi läbiviimise ajal leiti kortiku pinnalt kannatanule kuuluvad verejäljed. Meditsiinilise-kriminalistika ekspertiisi läbiviimise ajal oli kindlaks tehtud, et just selle kortikuga tekitati kannatanule torke-lõikehaavad. Tänu õigeaegselt teostatud haava iseloomuomaduste meditsiinilisele uuringule olid antud kriminaalasjas kindlaks tehtud tapmise sooritatud eseme iseärasused. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud.

21) Kriminaalasi 07233001686 oli alustatud selle kohta, et 25.08.2007 a., et XXXX tn, Narva-Jõesuus maja nr X kõrvalt oli avastatud noore mehe vägivallatunnustega surnukeha.

Sündmuskoha vaatlus kestis 1,5 tundi, kohal viibisid uurija ja kriminalist. Kohtuarsti ei olnud. Laiba leidmise koht ei olnud tapmise toimepanemise kohaks. Sündmuskohalt avastati laiba lohistamise jäljed, mis viisid sõiduteelt teeperve suunas, kust laip leiti. Laiba kaelalt leiti kaarekujulised marrastused, analoogsed marrastused asusid ka laiba vasakul ja paremal kaenlaalusel. Uurijate esimene versioon sündmuskohal oli – toimus liiklusõnnetus, kannatanule sõideti otsa ja seejärel lohistati ta maanteekraavi. Kuid see versioon ei leidnud kinnitust. Marrastused kannatanu kaelal tekkisid tema riietest sel ajal kui teda lohistati teeperve suunas. See tähendab, et sündmuskohal ei suudetud surma põhjust koheselt tuvastada, kuna kohapeal ei olnud kohtuarsti. Laip oli saadetud surnu kohtuarstlikku ekspertiisi. Lahang oli läbi viidud alles kaks päeva hiljem. Lahangu tulemusena oli kindlaks tehtud, et surma põhjuseks oli mehhaaniline lämbus kaelaelundite pigistusest särgikaelusega. Surma saabumist võis soodustada närvi-veresoonte kimbu ärritus kaela pigistamisel. Sündmuskohalt oli ära võetud: sigaretikoni ja teised kannatanule kuuluvad asjad. Nimetatud esemeid eksperdile uurimiseks ei saadetud. Laipa ennast kohapeal ega ka surnukuuris, leidmaks laiba kaelalt mingeid võõrosiseid või DNA proove, ei uuritud ja jälgi temalt ei võetud. Samuti ei uuritud ka särki, millelt võis avastada kannatanule kuuluvaid higi ja rasu eritusi, tema teepervele lohistamise ajal. Ekspertiise kriminaalasjas ei määratud. Kriminaalasi jäigi avastamata.

22) Kriminaalasjas 06233002125 alustati menetlust 20.10.2006 a. KarS § 113 tunnustel, selles, et A.K. 19.10.2006 õhtusel ajal (täpset kellaaega ei ole tuvastatud) korteris aadressil

XXXX tn, Narva tahtliku tapmise eesmärgil haaras korteri perenaise B.A. kaelast, tekitades oma teoga kaelalüli murru. Saadud vigastuste tagajärjel kannatanu suri sündmuskohal.

Sündmuskoha vaatlus kestis 1,5 tundi, kohal viibisid uurija, kriminalist ja kohtuarst. Laiba leidmise koht oli tapmise sooritamise kohaks. Sündmuskoha vaatlusprotokollist selgus, et korteri perenaine oli avastatud diivanilt surnuna. Esialgu arvati, et laip on ilma „kriminaalse“ surma tunnusteta, kuna nähtavaid vägivalla tunnuseid laibal ei olnud. Korteri sisustus oli korras. Sellegipoolest, tegi kohtuarst viibides sündmuskohal tänu oma teadmistele kindlaks laiba kaela murru ja sündmuskohal olevad esemed viitavad sellele, et olles voodis ei saanud ta selles asendis ise kaela murda. Kõik need asjaolud andsid aluse oletada, et antud juhul on sooritatud tapmine ja kaela kahjustus on tekitatud kannatanule võõra isiku poolt. Laiba lahkamist ootamata võttis operatiivgrupp õigeaegselt ära sündmuskohal olevad jäljed ja esemed: nõud, pitsid, erinevatel l olevad DNA proovid, mis olid saadetud DNA-ekspertiisi. Ekspertiisi kokkuvõtte, mis saabud kolme kuu pärast, tõestas kahtlustatava DNA profiili kokkulangevuse sündmuskohalt võetud DNA proovidega. Lahkamise käigus, mis toimus järgmisel päeval, leidsid kohtuarsti järeldused kinnitust. Surma põhjuseks oli „kaela lüli murd“. Surnukehalt võõrosiseid ega DNA proove ei otsitud. Kriminaalasi oli avastatud ja saadetud kohtusse. 31.07.2007 Viru Maakohtu Narva kohtumaja poolt (asja nr 1-07-4454) A.K. suhtes kohaldati psühhiaatrilist sundravi õigusvastases teos KarS § 113 järgi.

Ülalpool kirjeldatud kriminaalasjades väljatoodud probleemide vaatlemiseks, mis on seotud esmase tõendusliku informatsiooni kogumise ja talletamisega, koostati nende tulemuste kohta tabel (edaspidi tabel nr. 1), mis on lisatud ka käesoleva töö juurde (lisa 1). Antud tabelis on esitatud need faktorid, mis puudutavad sündmuskoha vaatluse läbiviimise iseloomu ja nende mõju tapmiste avastamise lõpptulemusele.

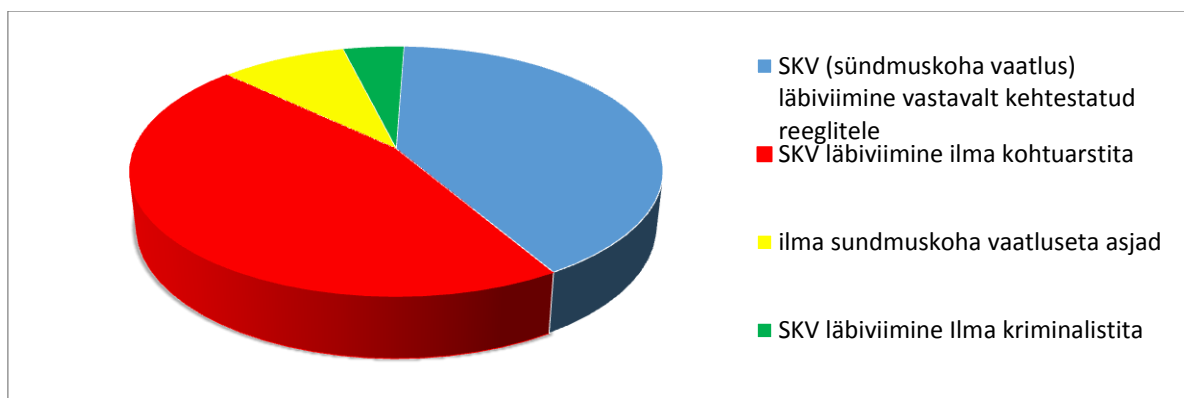
Sel moel on esitatud tabelitest näha, et nendel juhtudel kus sündmuskoha vaatlus oli teostatud pealiskaudselt lühikese ajavahemiku vältel (alla tunni) – 3 kriminaalasja, millest 2 jäid avastamata (nr. 3,4,7 tabelis 1).

6 juhtumi puhul toimus sündmuskoha vaatlus ühest tunnist kuni kahe tunnini, nendest jäi avastamata 4 kriminaalasja. Ülejäänud 11 kriminaalasjas (tabelis 1 nr. 2, 6, 9, 11, 13, 14, 16,17,18,20,22) toimus sündmuskoha vaatlus 2,5 tunni jooksul ja enamikel juhtudel oli sündmuskohalt leitud jäljed ja/või asitõendid, mis omasid tähtsust kriminaalasja menetlusel. Ainult üks nendest 11 kriminaalasjast jäi avastamata.

6 kriminaalasja (tabelis 1 nr. 4,5,13,15,17,19) olid avastatud pigem spontaanselt, aga mitte tänu sündmuskoha vaatluse kvaliteedile, vaid tänu teiste menetlustoimingute läbiviimisele, mis tõidki kuriteo avastamiseni suurendades sellega inim-ja ajaressursside kulu. Näiteks, (nr. 17) võtsid kuriteo avastamisest osa 18 operatiivtöötajat (kuriteorelva sündmuskohalt otsimiseks), kes kulutasid selleks suure hulga tunde, täiendavalt oli üle kuulatud kümned tunnistajad ja tehtud töö peale kriminaalasjas kulutati üle 6 kuu.

22 vaadeldud kriminaalasjast teostati sündmuskoha vaatlust 20 kriminaalasjas, nendest 9 kriminaalasjas (seega 41%) toimus sündmuskoha vaatlus vastavalt normatiivaktide nõudmistele (juhtudel, kui sündmuskoha vaatlusel osalesid uurimisasutuse ametnik, kriminalist ja kohtuarst), 10 kriminaalasjas (umbes 45,5%) toimus sündmuskoha vaatlus ilma kohtumedititsiinilise eksperdita ja 1 kriminaalasjas toimus sündmuskoha vaatlus ilma kriminalistita.

Antud diagramm (joonis 2) näitab spetsialistide osa sündmuskoha vaatlusel.

Samuti oli ära märgitud, et 7 kriminaalasjas, kus teostati sündmuskoha vaatlust ja mis jäid 4 kriminaalasjas avastamata (nr. 1,2,8,21) oli sündmuskoha vaatlus teostatud kogenud ametnike poolt, st kes on töötanud üle 10 aasta korrakaitseorganites, aga seejuures see ei tähenda, et töökogemus ei mõjuta kuritegude avastamist kuna kriminaalasjade avastamine ei sõltu mitte ainult sündmuskoha vaatlusest, vaid ka teistest faktoritest. Seejuures ei võtnud 3 juhtumil (nr. 1,8,21) sündmuskoha vaatlusest osa kohtuarst, ühel juhtumil (nr. 2) ei võtnud osa kriminalist, kolmel juhtumil (nr. 1,8,21) toimus sündmuskoha vaatlus alla kahe tunni ja seda ilma spetsialistide osavõtuta. Töökogemus ja uurija suhtumine töösse ei ole sünonüümideks. Samal ajal, kõigis tapmistepuhul avastatud kriminaalasjades, enamikes juhtudes (9 asjast 14) teostati sündmuskoha vaatlus politseiamtlike poolt, kes on töötanud rohkem kui 10 aastat. Esitatud

allpool toodud diagrammil (joonis. 3) on näha avastatud ja avastamata kriminaalrajade suhe, kus sündmuskoha vaatlust teostasid üle 10 aastase töökogemusega töötajad ja alla selle, kes diagrammil on märgitud nagu kogemusega ja kogemusteta töötajad.

Diagrammilt on näha, et vahe avastamata kriminaalrajade vahel (punast värvi) on olematu, samal ajal avastatud kriminaalrajade vahel (sinist värvi) on vahe küllaltki oluline. Analüüsid 22 kriminaalrajat, siis ainult kahes kriminaalrajat (nr. 1 ja 7) võttis politseikonstaabel vastu otsuse kohapeal, tehes ringkäigu ümberkaudsetes majades, mis moodustab 9,1 % väljavalitud kriminaalrajadest.

Tabelist 1 nähtub, et nendest kriminaalrajadest, mis jäid avastamata ei võtnud kohtuarst sündmuskoha vaatlusest osa, väljaarvatud ainult ühes kriminaalrajat (nr. 2).

On ilmselge, et juhtudel, kus kohtuarst võttis osa sündmuskoha vaatlusest, nagu selgub vaatluse protokollidest, toimub laiba kahjustuste, tema asendi ja seisukorra kirjeldamine täpsemalt, verejälgede kirjeldus on põhjalikum, samuti hinnatakse paremini asjaolusid, asjade asetust sündmuskohal, mis ilma antud spetsialistita oleks võinud olla puudulik või hoopis ära kaotatud, mida tõendab lisatud töö juurde tabel nr. 2, mis on koostatud vastavalt läbianaalüüsitud kriminaalrajadele ja näitavad asjaolusid, mis seovad kohtuarsti osalemist esmasel sündmuskoha vaatlusel, tema mõju esmase tõendusliku informatsiooni kogumisele ning lõppkokkuvõttes tapmistega seotud kriminaalrajade avastamisele.

6 kriminaalrajat (nr. 9,11,16,18,20,22 tabelis 2), kus sündmuskoha vaatlusest võttis osa kohtuarst ning laiba lahkamine oli teostatud õigeaegselt on saavutatud positiivne tulemus, mis moodustab umbes 27% läbivaadatud kriminaalrajade üldarvust. Näiteks kriminaalrajat (nr. 11), kus kohtuarst laiba avastamise kohas, ütles välja kõige tõesema surma põhjuse –

siseelundite rebendi, mis aitas koheselt kohapeal esitada kõige õigema versiooni selle kohta, et otsustades verejälgede puudumisest kohast kust leiti laip, oli kannatanut pekstud teises kohas ja kui ta suri saadud vigastuste tagajärjel, siis lohistati ta trepikotta. Nagu näitas edasine uurimine oli antud versioon õige ja seejärel oli tapmises kahtlustatav kinni peetud ning paljastatud kuriteo sooritamises.

Samal ajal esines ka juhtumeid (nr. 2,13,19), kus hoolimata kohtuarsti osavõtust sündmuskoha vaatlusest ei olnud ilma laiba lahkamise teostamiseta, teha kindlaks surma põhjust sündmuskohal.

22 kriminaalasjast 8 kriminaalasjas ei olnud laiba laidmise koht tapmise sooritamise kohaks, mis moodustab umbes 36.4% vaadeldud kriminaalasjadest. Nendest 4 olid avastatud ja 4 jäid järelikult avastamata. Nendest 4 avastatud kriminaalasjast 3 (13,6%) kriminaalasja olid avastatud tänu kohtuarsti tööle sündmuskohal, kes sündmuskoha vaatluse käigus, laibal olevate iseloomulike tunnuste ja verejälgede põhjal mitte ainult suutis määrata, et laiba leidmise koht ei ole tapmise sooritamise kohaks, vaid osutas ka sündmuskoha vaatlusel abi tegeliku tapmiskoha kindlaks tegemisel.

22 kriminaalasjast 15 kriminaalasjas (nr. 3,4,5,6,7,9,11,14,15,16,17,18,19,20,22) mille puhul oli teostatud laiba õigeaegne lahkamine, mis tähendab, et mitte rohkem kui ööpäeva möödudes laiba toimetamisest surnukambrisse, oli 8 kriminaalasjas saadud positiivsed tulemused laiba õigeaegsest lahkamisest, mis moodustab 53,3% määratud surnu kohtuarstlikest ekspertiisidest ehk 36,4% kõikidest vaadeldud kriminaalasjadest. Nendest ühes kaheksast kriminaalasjast (nr. 20) tänu õigeaegselt teostatud laiba lahkamisele olid kindlaks tehtud relva, millega sooritati tapmine iseärasused, mis aitas kaasa tapmise kiirele avastamisele.

Kolmes vaadeldud kriminaalasjas (nr. 1,10,21) oli kohtumeditiinilise eksperdi poolt laiba lahkamisel tehtud kindlaks muu surma saabumise põhjus, ta erines arvatavast surma põhjusest, mis oli laiba vaatluse käigus sündmuskohal oletatud, kuna kohtuarst sündmuskoha vaatlusel ei osalenud. Need kriminaalasjad jäid avastamata, sealhulgas ka nimetatud põhjuse tõttu.

Kõikidest vaadeldud 22 kriminaalasjast ainult ühe juhtumi puhul (nr. 1) olid laiba pealt võetud võõrosised ja DNA proovid. Mitte üheski teises kriminaalasjas ei olnud sündmuskohal laipa uuritud nimetatud jälgede olemasolule ega ka peale laiba toimetamist surnukambrisse.

Nimetatud üksik kriminaalasi mille menetluse ajal laibalt võeti võõrosised ja DNA proovid oli 2006 aastal, peale mida seitsme aasta jooksul, mitte üheski vaadeldud kriminaalasjas jälgi laibalt ei võetud ja ei olnud ette võetud ühtegi katset teostada sellelaadseid menetlustoiminguid.

Anda hinnang, kuivõrd mõjutab laiba lagunemise aste kuriteo avastamist, ei osutunud võimalikuks sellelaadsete andmete puudumise tõttu. Laip tugeva lagunemisastmega oli vaadeldud kriminaalasjades ainult ühel korral (nr. 8) ja antud kriminaalasi jäi avastamata. Sama puudutab ka ilmastiku tingimusi. Need faktorid on objektiivsed ja meist mittesõltuvad. On tarvilik valmis olla ja varustatud täiendavate vahenditega tööks sündmuskohal ekstreemsetes oludes, nagu: eririietus, individuaalsed kaitsevahendid jne.

Tabel nr. 3 (Lisa 3) kajastab sündmuskohal äravõetud jälgi, asitõendeid, määratud ekspertiise vaadeldud kriminaalasjades ja kuidas need tegurid mõjutavad kriminaalasjade avastamist. Vaadeldes 22 kriminaalasia on näha, et 16 kriminaalasjas (nr. 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22 tabelis nr. 3) olid paljud asitõendid võetud erinevate esemete näol, mis moodustab 72,7% vaadeldud kriminaalasjadest. Nendes 16 kriminaalasjas, kus olid võetud asitõendid, 13 kriminaalasjas (81,3% või 59% kõigist vaadeldud kriminaalasjadest) olid sündmuskoha vaatlusel äravõetud asitõendid saadetud erinevatesse ekspertiisidesse, kus enamuse ekspertiisidest moodustasid asjadel avastatud DNA proovid ning nende edasine uurimine. Nendest 16 kriminaalasjast 6 (37,5% või 27,3% kõigist vaadeldud kriminaalasjade arvust) kriminaalasjas (nr. 5,6,9, 16, 18,22) on asitõendite äravõtmisel positiivne tulemus (näiteks, äravõetud asjadel bioloogiliste jälgede avastamine ja DNA-ekspertiisil saadud positiivne tulemus). Samal ajal oli 16 kriminaalasjast, kus olid sündmuskohal ära võetud asitõendid 4 kriminaalasjas (25% või 18,2% üldisest vaadeldud kriminaalasjade arvust) eiratud jälgedega asitõendite võtmise reegleid, mis omasid tähtsat osa kriminaalasjas. Nendest 4 kriminaalasjast jäid 2 (nr. 7,8) avastamata sealhulgas jälgedega asitõendite väära pakkimise tõttu.

22 kriminaalasjast 5 puhul (nr. 1,3,7,18,20 tabelis nr. 3) olid võetud verejäljed, 3 puhul DNA proovid (nr. 1,14,22), kahel puhul käte sõrmejäljed (nr. 6,14) ja ühe puhul (nr. 14) jalatsijäljed. Verejäljed olid kõigil juhtumitel saadetud DNA-ekspertiisi, positiivne tagajärg vereproovide põhjal, oli ainult ühes (nr. 18) kriminaalasjas. Mitte ühegi juhtumi puhul polnud verejälgi, mingil arusaamatul põhjusel, saadetud kohtu-bioloogilisele ekspertiisile. Kõik äravõetud jäljed (vere-, sõrme-ja jalatsijäljed) olid kõikide juhtumite puhul pakitud

korrapäraselt. 8 kriminaalasjast, milles antud jäljed olid ära võetud, jäid avastamata 3 kriminaalasja (nr. 1,3,7) seega moodustas äravõetud jälgede efektiivsus 62,5%.

Mis puudutab mõrvarelva avastamist sündmuskohal vaatluse teostamise ajal, on näha, et 17 kriminaalasjas, kus tapmise sooritamiseks oli kasutatud mingeid esemeid (peamiselt nuge), ainult 5 kriminaalasjas (nr. 6,10,12,16,18) olid nad leitud. Nendest 5 kriminaalasjast jäid 2 (nr. 10,12) avastamata. Sündmuskohalt avastatud asitõendite kohta ekspertiiside määramise tähtaegadest võib ütelda, et 22 kriminaalasjast ühe juhtumi puhul (nr. 1) oli DNA-ekspertiis määratud 10 kuu möödudes, aga teise juhtumi puhul (nr. 3) aasta möödudes peale asitõendite äravõtmist. Mõlema juhtumi puhul jäid kriminaalasjad avastamata. Paljude juhtumite puhul moodustab ekspertiisi määramise tähtaeg alates 7 päevast kuni poolteise kuuni peale asitõendite äravõtmist sündmuskohalt. Ühe juhtumi puhul oli DNA-ekspertiis määratud järgmisel päeval. Vastused määratud ekspertiisidele (peamiselt DNA-ekspertiisid) moodustavad 2 kuni 5 kuuni, paljudel juhtudel moodustab ekspertiisi läbiviimine ja tulemustega akti suunamine kolm kuud peale uurija poolt ekspertiisi määramist. Siin oleks kohane ära märkida, et vaadeldud kriminaalasjad on enamikel juhtudel nn „vahi all olevad“ kriminaalasjad, st et kahtlusalune viibib vahi all, peale ühe kuu möödumist menetluse algusest. Seoses sellega loetakse DNA-ekspertiisi teostamist kolme kuu jooksul küllaltki kiireks. Vastasel juhul, kui kahtlusalune ei viibiks vahi all, siis ekspertiisi läbiviimine oleks veninud. Lähtudes üldisest praktikast, siis kriminaalasjades, millel on väiksem prioriteet, DNA-ekspertiisi läbiviimise tähtaeg moodustab ühest aastast kuni pooleteist aastani.

22 kriminaalasjast 4 kriminaalasjas (nr. 7,11,12,17 tabelis nr. 3) oli ära võetud suur kogus (üle viie) erinevaid esemeid (kõige suurem arv 27 kriminaalasjas nr. 7) asitõenditena. Nendest neljast kriminaalasjast oli ainult ühe juhtumi puhul määratud DNA-ekspertiis andnud positiivse tulemuse. Ülejäänud kolme juhtumi puhul, näitas analüüs, et sellise koguse mittevajalike esemete äravõtmine sündmuskohalt vaatluse teostamise ajal on mõttetu, kuna nende uurimisele raisatud kulud on suured, aga tagajärjed on negatiivsed.

Küsitlus. Et täielikult mõista väljatoodud probleemide sügavust, mis on seotud esmase tõendusteabe kogumisega oli üle terve vabariigi kõikide prefektuuride uurijate seas läbiviidud küsitlus (Lisa 4), kus oma ala spetsialistid andsid vastuseid käesolevas töös tõstatatud küsimustele. Küsitlusest võttis osa uurijat, kes uurivad tapmistega seotud kriminaalasju.

Vastustest selgub, et kõik prefektuurid puutuvad kokku sarnaste probleemidega, mis puudutavad tööd sündmuskohal ja esmase tõendusliku informatsiooni kogumist tapmistega

seotud kriminaalasjades. Seejuures on statistilised andmed sarnased andmetega, mis on saadud Narva regiooni kriminaalasjade analüüsi tulemusel. Näiteks, kõik küsitletud (100%) vastasid, et sündmuskoha vaatlus on üheks tähtsamaks esmase tõendusteabe saamise menetlustoiminguks tapmise uurimisel. Üks uurija lisas, et algava menetluse lähtepunktiks on sündmuskoha uurimisest laekunud esmased tõendid, mis võimaldavad korraldada edasist menetlust ja edukat kuriteo avastamist.

Küsimusele sündmuskoha vaatluse kestuse kohta vastas enamik küsitletust, et vaatluse kestus on alati erinev, selgitades seda sellega, et kõik oleneb sündmuskoha paiknemise iseärasustest, toimunud sündmuse asjaoludest jne. Paljud konstateerisid, et tapmistega seotud kriminaalasjades kestab sündmuskoha vaatlus alates 2 tunnist kuni 5 tunnini. Samuti väideti, et sündmuskoha vaatluse kestus mõjutab vaatluse kvaliteeti, st et mida kauem sündmuskoha vaatlus kestab, seda parem on tulemus ja mõned lisasid, et vaatlust ei tohi teostada kiirustades, kuid sellega liigne venitamine ei pruugi anda paremat tulemust.

Paljud küsitletutest (eriti Ida prefektuurist) selgitasid, et tavaliselt ei viibi operatiivgrupp sündmuskohal täies koosseisus, kuna tihti puudub kohtuarst. Kohtuarsti puudumise kohta sündmuskohal vastasid paljud, et kohtuarstidel puuduvad valvekorrad, transport jne. Samal ajal Põhja prefektuuri uurijad kinnitasid vastupidist, et nendel sellega probleemi ei ole. Üks Põhja prefektuuri uurija selgitas, et enamikel juhtudel, kui on selgunud, et tegemist on tapmisega, osaleb operatiivgrupp vaatlusel täies koosseisus. Kuid siinjuures esineb ka juhtumeid, kus esialgselt ei ole teada, et tegemist on tapmisega, siis nendega kohtuarsti välja ei kutsuta ja mõnikord selgub alles lahangu läbiviimise ajal, et tegemist oli tapmisega. Peaaegu kõik uurijad olid ühel meelel, et kui sündmuskoha vaatluse läbiviimisel osales kohtuarst, saadi ka paremaid tulemusi. Teistest teenistusest ametnike (konstaablid, patrullpolitseinikud jne)abi kohta sündmuskoha vaatluse teostamisel oli uurijate enamus (peamiselt Põhja prefektuurist) arvamusel, et nad aitavad alati, kui neile on täpselt selgitatud nende ülesandeid. Ida ja Lõuna prefektuurist vastanud jagunesid kaheks. Ühed vastasid, et patrullpolitseinikud aitavad alati, teised aga, et mitte alati.

Jälgede avastamise kohta, ütlesid 10 (seega enamus) vastanut, et peale kuriteo sooritamist jäävad jäljed ning tavaliselt õnnestub need sündmuskoha vaatluse käigus leida. Samuti selgitati, et sõltuvalt tapmise viisist, asjaoludest ja olukorrast sündmuskohal, võetakse ära erinevat liiki jäljed, kajastust leiavad aga põhiliselt DNA proovid ning muud bioloogilised jäljed. Enamik vastanutest (peamiselt Ida prefektuurist) leidis, et sündmuskohalt jälgede leidmisel ja äravõtmisel tekivad raskused, mis on tingitud peamiselt uurijatel kogemuse

puudumisest ja kriminalistide töö madala kvaliteedi tõttu. Seevastu Lõuna prefektuuris mainitud probleemi ei ole.

Asitõendite kohta vastas enamik, et sündmuskohalt võetud asitõendid ei aidanud alati tapmist avastada. Samal ajal aga kinnitati, et tihti on ära võetud asitõendid, mis ei ole seotud kuriteo uurimisega kriminaalasjas ja asitõendid võetakse ära põhimõttega „parem on võtta rohkem erinevaid asju ja pärastpoole on näha, mis kõlbab asitõendiks“. Paljud uurijad märkisid oma vastuses, et sündmuskohalt võetakse ära suur hulk mittevajalikke esemeid (näiteks, noahaava puhul võetakse ära kannatanu sokid ja aluspesu jne) ja peale seda ollakse probleemi ees, et mida nende asjadega teha.

Ekspertiisi saatmise kohta ütles enamik uurijaid, et kaugelt mitte kõik sündmuskohalt äravõetud asitõendid suunatakse ekspertiisi, vaid ainult need, mis puudutavad uuritavat sündmust, tunnistades seejuures, et paljud sündmuskohalt äravõetud esemed ei ole seotud kuriteoga ja ekspertiisi suunatakse palju sündmuskohalt äravõetud objekte, mille uurimistulemus on tihtipeale negatiivne. Nii väitis üks uurija, et ta lähtub otsuse vastuvõtmisel otstarbekuse printsiibist ning kui kahtlustatav tunnistab oma süüd, siis kõiki DNA-ekspertiise ta ei määra (määrata saab ka hiljem, kui näiteks kohtus kahtlustatav eitab oma süüd ja on vaja täiendavaid tõendeid).

Enamus uurijaid tõdes, et laiba saatmisel lahangule teostatakse lahangu mitte alati õigeaegselt ning paljud lisasid ka, et kui tegemist on nädalavahetuse, pühade või suure töökoormusega, siis ei pruugi lahkamine toimuda õigeaegselt, kuna kohtuarstidel puudub täiendav motiveering. Samuti ütles enamus uurijaid, et nende praktikas on olnud juhtumeid, kus õigeaegselt teostatud lahangu (või kohtuarsti arvamus) on aidanud tapmise toimepanemise vahendi leidmisel ja kurjategija kinnipidamisel. Peaaegu sada protsenti uurijatest vastas, et praktikas esineb palju juhtumeid, kui lahangu käigus tuvastatakse mingi muu surma põhjus, mis erineb sündmuskohal tuvastatud oletuslikust surma põhjusest, selgitades, et tihti on kannatanu surma põhjuseks sisemised vigastused ning sündmuskohal pole võimalik tegelikku surma põhjust kindlaks teha. Üks vastanutest (Põhja prefektuurist) kirjutas, et on olnud juhtumeid, kus kannatanul on nähtavad välised kehavigastused, kuid surma põhjuseks on lämbumine oksemassidesse.

Paljud küsitletutest ütlesid, et peamiselt sündmuskoha esmase vaatluse läbiviimise ajal tapmise toimepanemise vahendit ei leita, kuid korduvate või täiendavate menetlustoimingute läbiviimise ajal kuriteo toimepanemise vahend leitakse. Nagu selgitasid küsitletud seisneb

peamine põhjus selles, et kuriteovahendit ei avastata sündmuskohal seetõttu, et operatiivgrupp teostab sündmuskoha vaatlust pealiskaudselt. Teistel juhtudel oli tapmise toimepanemise vahend peidetud sündmuskohal ja hilisemalt saadud informatsiooni põhjal oli see leitud.

Ja viimasele küsimusele, kas surnukehalt otsitakse ja/või leitakse mikroosiseid või DNA proove, vastas enamus jaatavalt, samal ajal aga täpsustasid, et ilma vastava spetsialistita ei seda võimalik teostada. Peale selle, kõik kes andsid sellele küsimusele jaatava vastuse, selgitasid, et mainitud jälgi otsitakse, aga keegi ei vastanud, kas neid leitakse või ei ja millised olid tulemused. Kaks küsitletut (töökogemus vastavalt 11 ja 17 aastat) Ida prefektuurist vastasid eitavalt nimetatud küsimusele, märkides, et kriminalistidel nende regioonis vastavad teadmised puuduvad ja nendel ei ole võimalik jälgede otsingut laibal teostada ei sündmuskohal ega ka hiljem surnukambris.

§ 2. Järeldused.

Sel moel, kriminaalrajade analüüsi ja läbiviidud küsitluse tulemusel saanud andmed kinnitavad 1 peatükis kirjeldatud hüpoteesi normide ja nõudmiste kinnipidamise vajalikkusest, mis on välja töötatud karistus- ja kriminaalmenetlusõiguse evolutsiooni protsessis, mille ignoreerimine kahandab kriminaalrajades efektiivse töö läbiviimist, mis on suunatud nende avastamisele ja nimelt:

A. Lohakat sündmuskoha vaatluse läbiviimise vältimine; tulemusliku sündmuskoha vaatluse läbiviimise vajalikkus (sealhulgas laiba vaatlus) ja vastavate protokollide koostamine, vältides kiirustamist ja põgusat vaatluse teostamist;

Nagu oli ära märgitud kriminaalrajade analüüsi käigus, sündmuskoha vaatluse teostamiseks kulub aeg ja aeg, mis kulub tapmise sooritatud koha juurde kuuluvate kriminaalrajas tähtsust omavate ruumide vaatlusele, mõjutab oluliselt esmase tõendusmaterjali kinnistamist tapmistega seotud kriminaalrajades ja nagu näha võib pealiskaudne sündmuskoha vaatluse teostamine negatiivselt mõjutada menetluse käiku.

Mis puudutab sündmuskoha vaatlusprotokolli sisu, siis tahaks märkida, et nagu on teada, sündmuskohal leitud verejälgede vormi põhjalik uurimine ja kirjeldus võimaldab määrata nende tekke mehhanismi. Teades, millistel tingimustel on verejäljed tekkinud, võib teisi andmeid arvestades saada ettekujutuse toimunud sündmuse erinevatest momentidest. Tegelikult peaaegu kõikidel juhtumil on verejälgede kirjeldus mittetäielik pinnapealne ja puudulik.

Üheks probleemiks praktikas on nn kriminalisti poolt koostatud tehniliste protokollide puudumine, mis seejärel lisatakse sündmuskoha vaatluse protokollile. Vaadeldud kriminaalasjadest ei olnud mitte üheski nendest ei olnud sündmuskoha vaatluse käigus vormistatud tehnilist protokollit. Tehnilise protokollit olulisus seisneb selles, et oleks arusaadav, milliseid tehnilisi, keemilisi ja muid vahendeid kasutati jälgede avastamisel ning äravõtmisel (näiteks tetrabase või luminescentspuldur verejälgede leidmiseks), kuna see asjaolu on väga oluline edasiseks ekspertiisi tegemiseks. EKEI-töötajad tihti teevad märkusi selle tehniliste protokollide puudumise kohta.

B. Sündmuskoha vaatluse teostamisel plaanipärase töö korraldamine: spetsialistide osavõtt sündmuskoha vaatlusest, millest võtaksid kindlasti osa kohtuarst ja kriminalist; sündmuskoha vaatluse käigus piiride määramine ja meetmete kasutusele võmine piiride turvamiseks; vajalike seadmete ja varustuse olemasolu.

Antud ajal (loomulikult see sõltub ka piirkonnast) kõikide kuritegude sündmuskoha vaatluse läbiviimisega, sealhulgas ka tapmistega seotud asjadega tegeleb politseiosakonna valvemenetleja operatiiv-jälitusgrupi koosseisus, mille tõttu loomulikult leiavad aset puudused esmaste menetlustoimingute teostamisel. Vastavalt KrMS § 85 lg 3 võimaluse korral toimetatakse laiba vaatlust kohtuarsti või asjatundja osavõtul, kelle ülesanne on: 1) sedastada surma saabumine, kui see ei ole ilmne; 2) abistada uurimisasutuse ametnikku vaatluse toimetamisel, et koguda ja talletada ekspertiisiks vajalikke lähteandmeid. Tegelikult on aset leidnud juhtumid, mil laiba vaatlus sündmuskohal toimus ainult uurija poolt, kellel puuduvad sel alal vajalikult eriteadmised, kohtuarsti kohapeal ei olnud. Põhjus seisneb selles, et tapmine oli sooritatud puhkepäeval ja kohtuarst ei väljendanud soovi sündmuskohale sõita. Peale selle asub kohtuarst Kohtla-Järvel, Narvas aga EKEI regionaalset osakonda ei ole, mistõttu kohtuarstid ei sõida alati Narva laiba vaatlusele sündmuskohal. Veel enamgi, vahest sündmuskoha vaatlusi teostatakse isegi ilma kriminalisti osavõtuta. Ilma kriminalisti osavõtuta uurijal on täita raske ülesanne, peale sündmuskoha vaatluse protokollit koostamist, tuleb uurijal laip üle vaadata, pildistada sündmuskohat, iseseisvalt teostada kuriteojälgede äravõtmine jne. Loomulikult, see on pigem regionaalse taustaga probleem, lisaks veel politseis ja EKEI-s personali puudumise ja sellest tingitud ülekoormatuse probleem, kuid ikkagi, see eksisteerib ja vahest mõjutab esmase tõendusteabe kogumist, eriti tapmiskuritegudes (näiteks laiba asukoha, koolnulaikude ja verenirede ebatäpne ning ebakorrektnel kirjeldus).

Mis puudutab konstaabliteenistust, siis tahaks märkida, et nagu öeldut kuriteopaigal teeb tavaliselt tööd kolm spetsialisti – uurija, kohtuarst ja kriminalist. Konstaablid on seisukohal, et nende osalemine sündmuskohal ei ole kohustuslik. Selline kooslus nagu „piirkonnapolitseinik“ on oma esialgse tähenduse juba kaotanud – sündmuskohal kodanikke küsitlust ei teostata ja isegi kui teostatakse siis kriminaalteenistuse töötajate poolt, puudub elanikkonna toetus ja usaldus jne, st, et piirkonnavoliniku töö on taandunud preventiivsele tasandile, praktiliselt tähendab see seda, et fikseeritakse juba toimunud seaduserikkumine ja vormistatakse vastav protokoll. Patrullteenistuse töötajad, kes esimesena saavad laiba avastamise kohale, teostavad esmast laiba vaatlust vastumeelselt, mis välistunnustelt ei ole kriminaalne ja alles transportimisel surnukambrisse selgub, et laibal on vägivallatunnused. Mõningad probleemid, näiteks, on seotud politsei omavaheliste struktuuride koostöö mõistmatuse tõttu (näiteks, patrullteenistus on seotud peretüli või LÕ lahendamisega, seega ei saa nad kriminaalteenistust füüsiliselt sündmuskoha vaatlusel abistada, kuna puuduvad vastavad ressursid). Sündmuskoha vaatluse käigus on leidnud aset ka selline probleem, nagu sündmuskoha kaitsmine, st piirete, politseilindiga märgistamine, mis tegelikult ei püsi kaua. On juhtunud, kui esmase vaatluse käigus teatud põhjustel (halvad ilmastikuolud, pime päevaeg ja muud raskendavad asjaolud) vajalikke jälgi või asitõendeid ei leitud, seepärast tuleb teha täiendav sündmuskoha vaatlus. Kuid tõkkelint on juba ära võetud kas politseitöötajate või, mis esineb sagedamini, selle on ära võtnud tsiviilisikud, kes uudishimust tungivad sündmuskoha territooriumile ning muudavad olustikku sündmuskohal, hävitades sellega vajalikud jäljed. Avastada täiendavaid jälgi ei ole selle tõttu võimalik.

C. Jälgede ja asitõendite õigeaegne otsimine, avastamine ja ära võtmine, äravõetud asitõendite reeglitekohane pakkimine nende toimetamiseks ekspertiisi edasiseks uurimiseks.

Kuriteopaigal leitud asitõendid ja olustik sündmuskohal ahendavad isikute ringi, kes võisid kuriteo sooritada vahel aga isegi osutavad kuriteo toime pannud isikule. Peale selle aitavad asitõendid kõige paremini kurjategijat avastada. Kõige põhilisemaks puuduseks sõrmejälgede ja DNA proovide avastamisel ja äravõtmisel on süsteemi puudumine ning läbi mõtlemata otsing, mis toob kaasa aja, jõu ja tehniliste vahendite kao. Bioloogiliste jälgede avastamisel on vajalik arvestada, et nende äravõtmisel sündmuskohal, on suur tõenäosus, et näiteks DNA proovide äravõtmisel on sündmuskohal uurijat huvitavate bioloogiliste jälgede seas ka teiste isikute bioloogilised jäljed, kes ei oma mingit tähtsust kriminaalasjas. Näiteks, kriminalist või

uurija, töötades sündmuskohal ei kasuta küllaldaselt erivahendeid ning jätab uurimiseks isikliku DNA-profiili.

Jalajälgedega seotud probleem seisneb selles, et ruumilised jäljed võetakse sündmuskohalt ära väga harva. Põhiliselt, nagu näitas kriminaalajade analüüs, fikseeritakse ruumilise jälje fragmendid pildistamise teel, aga ära võetakse väga harva ja isegi kui võetakse on edasised trassoloogilise ekspertiisi tulemused kohapeal võetud jalajälgedest mitterahuldavad.

Kuidas asitõendi pakendati, milliste tehniliste vahendite kasutusel see ära võeti, sellest sõltub selle asitõendiga eksperdi edasine töö kulgemine. Näiteks, võeti ära vereplekkidega riided (pole vahet, kas kannatanu või kahtlustatava omad), kuid need riideesemed pakendatakse mitte nõuetekohaselt mustasse kilekotti, kus puudub õhuringlus, mille tõttu saabub kiire bioloogiliste ainete roiskumine. EKEI on teinud eripaberkotid selleks, et bioloogiliste jälgedega riideesemed säiliks kuivadena ning nendel säiliks kõik kriminaalajas tähtsust omavad jäljed. Esemed, mis tuleb suunata ekspertuuringule, on vaja pakkida vastavalt kriminalistikateaduse poolt koostatud juhenditele ning pitseerida. Tavaliselt selle kohta, kuidas oli asitõend pakitud, tehakse vastav märge sündmuskoha vaatluse või läbiotsimise protokollis. Kuid tegelikkuses sündmuskoha vaatluse protokollis midagi muud, välja arvatud mis iganes asitõendi äravõtmise asjaolud, ei kanta. Igal juhul, vaatamata EKEI-s valmistatud pakenditele bioloogiliste jälgedega riided enne ekspertiisile toimetamist peavad olema läbi kuivatatud spetsiaalses kriminalistilises kuivatuskambris mida alati ei tehta.

Tapmistega seotud kriminaalajades, eriti kui laip oli avastatud kõdunemise viimasel staadiumil, tuleb tihti kokku puutuda sellise probleemiga nagu putukate ja muude kahjurite olemasolu sündmuskohal. Kõik asitõendid mõnikord pakitakse koos nende kahjuritega ühte kilekotti, mis annab kahjuritele veelgi parema võimaluse paljunemiseks. Äravõetud asitõenditel putukate ja kahjurite avastamine toob endaga kaasa muude bioloogiliste jälgede (DNA, veri jne) kao, mis omavad tähtsust kriminaalajas, seepärast paljud vajalikud asitõendid putukate olemasolul hävitatakse.

Kriminaalajade analüüs näitas, et erinevatel põhjustel (näiteks sündmuskoha pealiskaudne vaatlus) kuhu kuuluvad ka organisatsioonilised aspektid on aset leidnud juhtumid, kui sündmuskohal ei leita kuriteorelva, mis on üheks tähtsamaks asitõendiks tapmistega seotud kriminaalajades. Samal ajal võetakse ära suur hulk mittevajalikke asju ja esemeid, seejärel saadetakse nad DNA-ekspertiisi, mis on seotud suurte kuludega ning saadud tulemus on negatiivne.

D. Lahangu teostamise õigeaegsus, mille tulemusena on võimalik kiiresti teha kindlaks mitte ainult surma saabumise aeg ja põhjus, kehavigastuste iseloom, vaid ka toimepandud vahendite iseärasused; ekspertiiside määramise ja õigeaegse läbiviimise vajalikkus; laiba avastamise koha ja tapmise sooritamise koha mittevastavuse asjaolude väljaselgitamine; laibal asuvate bioloogiliste jälgede ja DNA-proovide avastamine sündmuskoha vaatluse käigus kui ka edasisel kohtu-meditsiinilisel lahkamisel.

Üheks tähtsaks probleemiks tapmiste uurimisel ja surnu kohtuarstlik ekspertiisi määramisel on laiba õigeaegne lahkamine. Probleemi sisu seisneb selles, et õigeaegse, viivitamatu (soovitavalt laiba leidmise päeval) tehtud lahkamise korral uurimine saab suure hulga objektiivseid andmed, mis oluliselt mõjutavad kriminaalasja edasist uurimist. Mis andmed need küll võiksid olla?

Esiteks, surma aeg ja põhjus, mida ei saa alati määrata sündmuskohal, vaid ainult kannatanu lahkamisel surnukuuris. Analüüsitud kriminaalajades on palju juhtumeid, milles on olemas nn latentseid kehavigastused (näiteks ajukolju traumad, sisemised verejooksud, tõmpesemete mõjul tekkinud siseelundite rebendid jne) mida reeglina laiba leidmise kohal ei ole võimalik tuvastada. Isegi kiirabitöötajad, kes esimesed olid käinud sündmuskohal ja konstateerisid surma, ei saa alati määrata surmapõhjust. Kuid see asjaolu omab suurt tähtsust sest uurija ei tea, millega tal tegelikult tegemist on. Ei ole välistatud asjaolu, et esialgu võib tunduda, et tegemist ei olegi kuriteo toimepanemise tagajärjel tekkinud laibaga, st laibaga, millel puuduvad vägivaldse surma tunnused, mis viitab sellele, et kannatanu suri haigusesse või pikaldase alkoholitarvitamise tõttu. Lahkamise ajal aga selgub, et kannatanul, kelle sugulased või teised lähedased teatasid, et ta oli pikemat aega haige, on subduraalne peaaugu hematoom või suure sisemise verejooksuga põrna või muu siseelundi rebend mis põhjustaski ta surma, st olukord muutub hetkega ning tegemist peaks olema kriminaalasja alustamisega. Kuid lahkamise andmed EKEI-st laekuvad uurimisele mitte niipea, mille tõttu tuleb jälle sõita laiba leidmise kohale kuid loomulikult mingeid tähtsaid asitõendeid või jälgi seal rohkem ei ole. Nagu näitas kriminaalajade analüüs ei ole selliste juhtumite puhul otstarbekas sündmuskoha vaatlust teostada kuna kriminaalsete tunnustega surma saabumise informatsioon jõuab korrakaitseorganiteni küllaltki hilja.

Teiseks aspektiks, mis on seotud laiba viivitamatu lahkamisega on kuriteo toimepanemise vahendite avastamine. Siinkohas tahaksin ma mainida nn erilisi vahendeid. Näiteks leiti torke-
lõikehaavadega laip ning on arusaadav, et sündmuskohal tuleb otsida nuga või muid lõikeriistu kuid lahkamisel selgub, et haav tekitati väga spetsiifilise lõikeriistaga (näiteks

painutatud lõiketeraga esemega, vestuga, jne) mille leidmiseks kohe algusest peale uurimine pole midagi erilist teinud ja seda jällegi põhjusel, et uurimisel puudusid vastavad andmed kuna lahkamist ei tehtud viivitamatult. Seega haava iseloomu kindlaks tegemisel võib määrata koheselt ka kuriteo toimepanemise vahendi erisus, st teha kindlaks, mida tuleb uurimisel otsida.

Kolmandaks aspektiks on see, et laiba leidmise koht ei pruugi alati olla tapmise koht (laiba leidmise koht ja tapmise või sündmuskoht). Näiteks tapmine toimus korteris, kus laip asus küljeasendis umbes pooltundi, mille tõttu temal tekkisid üht tüüpi koolnulaigud, seejärel laip viidi teise kohta (näiteks õue) ning jäeti tänavale maja juurde teisse küljeasendisse, mille tõttu temal tekkisid teist tüüpi koolnulaigud. Teostades laiba leidmise koha vaatlust uurija on arvamusel, et ta teostab kuriteo toimepanemise koha vaatlust kuigi tegelikult see pole nii. Õigeaegselt tehtud lahkamise korral ekspert võib tuvastada suurema täpsusega mis asendis laip algul oli, st millist tüüpi koolnulaigud tekkisid esimestena. Samuti lahkamisel on võimalik teha kindlaks temperatuurirežiimi, mis kehtis surma saabumise hetkel (õues, kus on külm või korteris, kus on soe).

Viimaseks aspektiks, mis annab tunnistust õigeaegse lahkamise kohta on see, et laiba pealt on võimalik leida palju jälgi, eriti DNA proove, muid bioloogilisi jälgi, sõrmejälgi, esemete kokkupuutumise ning muude tähtsate jälgi, mida ei ole võimalik või ei osutu võimalikuks tuvastada sündmuskohal, kuid mida võib leida surnukeha üksikasjaliku vaatluse teostamisel sobivatel tingimustel (surnukuuris), kartmata, et need võivad hävida.

Samuti tuleb märkida ekspertiiside tegemise tähtaega. Nagu on teada, vastavalt KrMS § 105 lg 1 ekspertiis korraldatakse tõendamisvajadusest lähtudes menetleja määruse alusel. Kuid Kriminaalmenetluse seadustikus kuskil pole ekspertiiside tegemise tähtaega märgitud. Sellised tähtajad on sätestatud EKEI poolt koostatud erijuhendites. Tähtaeg sõltub sellest, millist ekspertiisi liigi määras uurija. Kuid ekspertiiside tegemise ajad on ülimalt pikad, eriti DNA ekspertiiside tegemise tähtajad, mis omakorda mõjutab väga kriminaalasja normaalset ja kiiret avastamist. Loomulikult, kriminaalasjas tapmise sooritamise kohta (st, esimese raskusastme kuritegu) ja kui kahtlustatav viibib vahi all ekspertiisi tegemise aega võiks vähendada, kuid juhul kui just nimelt selle ekspertiisi tegemisest, mis võib kesta kuni viis kuud sõltub põhiline tõendamise alus ja kogu selle aja jooksul inimene on vahistatud. Ning ei ole normaalne kui DNA ekspertiisi tulemus on negatiivne ja teisi tõendeid isiku kuriteoga seose kohta ei ole, siis tuleb vahistatu vabastada ning riik on sunnitud maksma temale hüvitist (loomulikult juhul, kui kriminaalmenetlus lõpetatakse).

§ 3. Ettepanekud olukorra parandamiseks.

Selleks, et parandada kujunenud olukorda, mis on seotud probleemide lahendamise ja esmase tõendusliku informatsiooni kogumisega tapmiste menetlemisel on vaja:

- pöörata tähelepanu sündmuskoha vaatluse kestvusele
- vaadata läbi sündmuskohal kõik tapmisega seotud versioonid.
- tähelepanelikult ja keskendunult teostada sündmuskoha ja laiba vaatlust.
- kõrvaldada sündmuskohalt kõik võõrad isikud ja teostada rahulikus keskkonnas sündmuskoha vaatlust.
- kasutada verejälgede kirjeldamisel konkreetsemat ja detailsemat terminoloogiat.
- teha kriminalistidele ülesandeks tehniliste protokollide koostamise.
- teostama isikute, kes on tapmisega seotud, läbivaatust ja võtma neilt DNA proovi (süljeproov).
- teostada sündmuskoha vaatlust operatiivgrupi täies koosseisus, kuhu kuuluksid kõik spetsialistid, sealhulgas kohtu-meditiiniline ekspert, kui ka kriminalist.
- võimalusel kaasata sündmuskoha vaatluse teostamisele ka teisi politseiametnikke (patrullpolitseinikke, politsei konstaableid, künoloogi ja vajadusel teisi spetsialiste). Soovitav oleks, et konstaablitöö oleks korraldatud sellisel tasemel, et ühes piirkonnas elavad inimesed tunneksid konstaablit nägupidi ja konstaabel tunneks tema piirkonnas elavaid inimesi, nende elukombeid, suhteid ja perekonnaprobleeme. See kõik paneks aluse näiteks olmetingimustes sooritavate mõrvade vähenemisele, mis toimuvad tihtilugu just tänu õigeaegsele preventiivtöö puudumisele probleemsete kodanikega ja hoiaks ära teiste raskete kuritegude sooritamise.
- just nimelt tapmiste uurimiseks tuleb luua selge suunitlusega erirühmad, kes teostavad korrektselt täielikku ja otstarbekat sündmuskoha vaatlust.
- spetsialistid, kes töötavad sündmuskohal, peavad järgima elementaarseid ohutusabi nõudeid ja kasutama ettenähtud kaitsevahendeid (kummist sõrmikud, maskid, vastav desinfitseeriv kostüüm jne) asitõendite äravõtmisel.
- kontsentreerima jõud ja tähelepanu jälgedele, taparelva ja asja juurde kuuluvate asitõendite avastamisele.
- verejälgi peab otsima mitte ainult ruumist, kus sooritati tapmine, vaid ka isikute riietelt, kes vahetult kontakteerusid kannatanuga enne tema surma.
- sündmuskohalt jälgede äravõtmiseks peab kriminalist ära kasutama kõik tehnilised võimalused ja vajalikud tehnoloogiad.

- sündmuskohalt ära võetud ja pakitud jäljed, peab koheselt paigutama ja hoiustama ümbritseva keskkonna normaalsetes tingimustes (näiteks temperatuuri hoidmine), transportima selleks ettenähtud sõidukites ning peale seda saatma ekspertiisi teostavasse asutusse.
- komplekteerima nimetatud sõiduvahenditega kõik regionaalsed politseijaoskonnad.
- ohtlike ja kiiresti lagunevate asitõendite pakkimisel, peab pakendile tegema vastava hoiatuse.
- koheselt teostada laiba lahangu kuna tänu õigeaegselt teostatud laibal asuva haava iseloomu uuringule, on võimalik määrata taparelva iseärasused.
- laiba kehalt tuleb sündmuskohal otsida bioloogilisi jälgi, sõrmejälgi, esemetega kokkupuutumise jälgi. Kui seda ei õnnestu sündmuskohal teha, siis kriminalist peab koheselt laiba kehalt ära võtma kõik vajalikud jäljed enne lahangu teostamist sest kohtuarst ei teosta laiba kehalt pindmiste jälgede võtmist.
- vähendada EKEI poolt määratud ekspertiiside teostamise tähtaegu või määrata muud ekspertiisid, näiteks DNA-ekspertiisi asemel teostada bioloogiline või sõrmejälgede ekspertiis, mis on majanduslikult odavam ja tähtaegade seisukohast kiirem.

Kokkuvõte

Tapmiskuritegude avastamine ja tapja karistamine oluliselt suurendab võimalust realiseerida Põhiseadusega kinnitatud kodanikuõiguse elule. Iga avastamata tapmine rikub õiguskaitseüsteemi autoriteeti ning ühiskond suhtub sellesse negatiivselt, see samuti loob tingimusi teist liiki süütegude kasvuks, kihutab kurjategijat uusi raskeid kuritegusid sooritama. Tapmised kuuluvad just nimelt selliste kuritegude hulka, mille uurimise käigus tihti tekkivad teatud raskused uurimise, juriidilise kvalifitseerimise ja karistuse määramise osas. Sellised raskused on tingitud antud liigi kuritegude toimepanemise asjaolude mitmekesisusest; sageli sellega kaasneva kuriteo toimepanemise põhjaliku ettevalmistuse, kuriteo toimepanemise jälgede varjamisega, mis põhjustavad tegelike kuriteotunnuste moonutamist. Tapmiste uurimise käigus tekkivate probleemide lahendamine enamusest sõltub sellise kategooria kuritegude uurimise esmasest etapist, mille käigus toimub antud asjas esmase tõendusteabe kogumine.

Uurimise eesmärkideks on: esmaste uurimistoimingute teostamise tähtsate aspektide läbi vaatamine, mis toovad endaga kaasa esmase tõendusteabe tapmiste uurimisel, tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute tegemisel tekkinud aktuaalsete probleemide välja selgitamine ning tapmiste uurimisel esmaste uurimistoimingute efektiivsuse tõusu käigu otsimine.

Antud uurimistöö järelduste tegemisel oleks vaja selgelt sõnastada selle uurimistöö raames autori poolt püstitatud eesmärkide saavutatud tulemused.

Tapmiste uurimise esmaetapi käigus tekkivate teoreetiliste probleemide teaduslik analüüs võimaldas formuleerida antud etapiliigi mõistet kui sellist ning ka selle põhilist sisu, milleks on esmased uurimistoimingud, samuti teha kindlaks selle selged piirid ning määrata antud etapile kuuluv koht kuritegude uurimistegevuse süsteemis. Uurimistöös rõhutati, kuivõrd suurt tähtsust on tõendusteabel just nimelt tapmiskuritegude uurimise esmasel etapil, tehti kindlaks ülesanded, mis tekivad sellel etapil sõltuvalt uurimissituatsioonidest, esitati ettepanekud just nimelt praktiliste viiside, vahendite ja meetmete osas, mida uurimisasutus võiks antud ülesannete lahendamisel kasutada. Peale selle, antud uurimistöös samuti kajastati tapmiste õiguslane ja kriminalistiline iseloomustus, samuti defineeriti esmase tõendusteabe mõiste.

Kõik nimetatud teoreetilised soovitusel ja arvamused võimaldavad anda organisatsioonilise alguse analüüsitava tapmiste esmasele uurimisetapile, mille hulka kuuluvad kõik tähtsamad uurimistoimingud esmase tõendusteabe kogumise osas ja samuti luua eeltingimusi nende tõhusaks kasutamiseks. Antud uurimistöö käigus selgitati välja ja kinnitati hüpotees selle kohta, et esmase tõendusteabe kvaliteetne kogumine ning selle edaspidine kasutamine sõltub põhjalikust, asjatundlikust ja tulemuslikust tööst just nimelt kuriteo toimepanemise kohas esmaste viivitamatute uurimistoimingute tegemise käigus. Kuna tähtsaimate esmaste uurimistoimingute sekka kuulub sündmuskoha vaatlus, mille protsessuaalses vormistamises sisaldubki esmane tõendusteave, siis selle toimu ning selle läbiviimisega seotud probleemide läbivaatamine antud uurimistöös on suhteliselt aktuaalne.

Sündmuskohal erinevate spetsialistide tehtava töö elementaarsed reeglid, mis on esimeses peatükis välja toodud, on ideaalseks meetmeks esmase tõendusteabe kogumisel ja kasutamisel kuid kahjuks, nagu nähtub teisest peatükist, analüüsitavatest kriminaalasjadest ja küsitluse tulemustest mitte alati seda tehakse nii nagu peab ning praktikas kujuneb välja hoopis teine pilt, mis tulemusena põhjustabki tapmise avastamatust.

Kuritegude uurimise esmaetapi käigus tekkivaid organiseerimis-taktilisi probleeme analüüsiti uurija, erinevate spetsialistide ja antud etapil muude ülesandeid lahendavate abistavate pädevate isikute koostöö teostamise aspekti raames. Antud uuring kinnitas, et uurija koostöö teiste sündmuskoha vaatlust teostavate isikutega oluliselt soodustab selliste raskete kuritegude, nagu seda on tapmine, uurimist ja avastamist.

Uuringus analüüsiti operatiivuurimisgruppide organiseerimist ja nende funktsioneerimist uurimise esmaetapi käigus. Nagu on näidanud uurimistöö tulemused, kiire ja pealiskaudne sündmuskoha ning laiba vaatluste tegemine, samuti sündmuskohal põhispetsialistide puudumine loomulikult toob endaga kaasa esmase tõendusteabe kadumist antud asjad ja reeglina hiljem seda taastada ei ole võimalik. Seepärast tehti ettepanek sündmuskohal operatiivuurimisgrupi töö kestvuse, selle grupi koosseisu ning osalejate arvu nagu ka osalejate vahel ülesannete jaotamise, komplekteerimise kriteeriumite, erivarustuse kasutamise ja muude sündmuskoha vaatluste teostamisel organisatsiooniliste reeglite järgimise osas.

Selle uurimistöö tegemise käigus oluline roll oli sündmuskohal erinevate jälgede leidmisele, fikseerimisele ja äravõtmisele. Analüüsitavad kriminaalasjad ja uurijate küsitluse tulemused näitasid, et iga tapmise juurest sündmuskohal leidub on mis iganes jälgi, milleks võivad olla nii inimese DNA kui ka muud bioloogilised jäljed, trassloogilised jäljed ja inimese

sõrmejäljed. Probleem seisneb vaid nende jälgede leidmises, mis loomulikult on seotud sellega, et sündmuskoha vaatluses osalejail ning mõningatel töötajatel, kes uurimistoimingu läbi viivad, ei ole selle jaoks piisavalt oskusi ja teadmisi. Personali puuduliku ettevalmistuse tõttu tekib üldine tendents sündmuskoha vaatluse teostamise kvaliteedi langemise osas, mille tõttu näiteks võetakse ära palju jälgi ning asitõendeid, mis tegelikult pole asjaga üldsegi seotud, tähtsaid jälgi aga märgata, ei leita kuriteo toimepanemise vahendeid, mis sündmuskoha vaatluse tegemise ajal tegelikult asusid vaadeldavas kohas jne. Sündmuskohalt asitõendite äravõtmise printsiip, nagu seda on näidanud antud töö raames tehtud uuring, põhineb kvantiteedil, mitte küll kvaliteedil. Sel põhjusel, sageli põhjendamatult, kasutatakse ajalisi ja inimressursse ning samuti põhjendamatult ja mõttetult kasutatakse ka ressursse erinevate kallihinnaliste ekspertiiside tegemiseks, mis nagu selgus, on sageli andnud negatiivse tulemuse. Kriminaalasjade uurimisel on leidnud aset juhtumid kui kuritegu oli edukalt avastatud ning kohtusse edastatud kuid mitte tänu põhjalikule asitõendite kogumisele esmaste uurimistoimingute tegemisel vaid tänu teistele asjaoludele ja uurimise esmaetapile järgnenud etappidele.

Sellised vead sündmuskoha vaatluse tegemisel ei ole võrreldavad esmaste uurimistoimingute läbiviimise kvaliteediga, seepärast autor tegi mõningaid väikseid asitõendite ja jälgede leidmise, äravõtmise ning pakendamise, ekspertiiside määramise vajalikkuse ja asitõendite ning jälgede äravõtmisega seotud reeglite hooletu järgmise lubamatusega seotuid soovitusi.

Antud töö raames läbi viidud uuringu tähtsaks eesmärgiks oli kajastada laiba õigeaegse lahkamisega seotuid probleeme kuna laiba õigeaegse lahkamise puhul on võimalik kiiresti teha kindlaks mitte ainult surma põhjus, aeg ja kehavigastuste olemasolu, vaid ka kuriteo sooritamise vahendi erisusi. Teostatud analüüsi tulemused näitasid, et see probleem, mis on seotud õigeaegse lahkamisega, mis võib omada suurt tähtsust esmaste andmete saamiseks, tegelikult eksisteerib (eriti puhkepäevadel ja pühadel) ning see on tihti tingitud täiendavate inim- ja raharessursside puudumisest.

Uuringus näidati, kui suur roll on sündmuskohal kohtuarstil, kelle osavõtust sageli sõltub esmase tõendusteabe leidmine ja kogumine tapmiste uurimisel. Selle analüüsi tulemused kinnitasid, et tihti tänu sündmuskohal kohtuarsti osalemisele võis teha kindlaks, et laiba leidmise koht ei pruukinud alati olema kuriteo sooritamise kohaks, mille tulemuseks oli tapmise avastamine. Kohtuarsti abiga võib mitte ainult lihtsalt kirjeldada kuidas verejäljed välja näevad vaid olles veel sündmuskohal tuvastada nende tekkimise mehhanismi, laiba nn varjatuid vigastusi ja ka esmast surma põhjust ning leida lahendus tervele reale kvaliteetse

esmise tõendusteabe korjamisega seotutele ning esilekerkinud probleemidele. Antud töös anti soovitus tapmistega uurimisega tegelevate operatiivuurimisgrupi koosseisu kohustusliku, mitte aga uurija äranägemisele jäetud kohtuarsti kaasamise kohta.

Uurimistöö tegemise käigus avastati mitte ainult funktsionaalsed vaid ka regionaalsed probleemid, mis tekkivad laiba ning sündmuskoha vaatluse tegemisel. Näiteks, ühes regioonis praktiliselt ei tehtagi põhjalikku uurimist eesmärgil leida laibalt bioloogilisi jälgi ja DNA proove nii vaatluse tegemisel kui ka edasipidi kohtumediitsiinilisel lahkamisel. Muudes regioonides probleem ei seisnenud selles.

Üldiselt, tapmiskuritegude uurimise käigus esmise tõendusteabe kogumisel kõik prefektuurid puutuvad kokku ühte ja samade ülalmainitud probleemidega.

Seega autor jõudis antud töös püstitatud eesmärkidele, mis on seotud tapmistega uurimisel esmise tõendusteabe kasutamise ning sellest tulenevate probleemide määramisega, käsitledes üht tähtsamat esmast uurimistoimingut – laiba ja sündmuskoha vaatluse läbiviimist. Saadud tulemused leiavad kinnitust suurearvulise uurimistöötajate grupi üldistatud ankeetvastustes ja erinevatel perioodidel toimunud tapmistega seotud kriminaalasjade süsteemses analüüsis.

Eeldatakse, et tulemused, millisteni autor on jõudnud, võivad olla võetud kasutusele tapmiskuritegude uurimisel esmise tõendusteabe kogumisel tekkivate probleemide praktiliseks ja teaduslikuks lahendamise tarbeks.

Praegusel hetkel, nagu seda on näidanud uuringu tulemused, leiab aset sündmuskohal kuriteo uurimiskäigu kvaliteedi langemine. Seepärast tapmiskuritegude uurimisel sündmuskoha vaatluse tegemise käigus esmise tõendusteabe kogumise kvaliteedi tõstmise probleemi üksikasjalik uurimine on alati aktuaalne ja omab suurt tähtsust õiguskaitseorganite jaoks.

Uuritav objekt on keeruline ja mitmekesine, autori poolt tehtud uuring on vaid esimene järk antud teema põhjalikus läbivaatamises ning annab uusi võimalusi uute uuringute tegemiseks. Seega esmise tõendusteabe kogumisega seotud probleemide analüüsimine võib põhjustada edasist arengut, tuues esile uusi uuritava objekti aspekte.

РЕЗЮМЕ

Права человека неотчуждаемы, они присущи ему с рождения. Никто не может лишить человека его естественных прирожденных прав — на жизнь, здоровье, личную неприкосновенность, честь и достоинство, на свободу совести, убеждений, и других прав. Жизнь человека — самый ценный и самый хрупкий дар природы. По мнению учёных установлено, что половина жителей Земли умирает преждевременно и значительная часть из них — в результате насилия. Насильственную смерть несут прежде всего войны, порождаемые жадной властью и корыстью. Однако жизни человека угрожают и многие другие опасности, не связанные непосредственно с войнами и службой в армии. Это, прежде всего самоубийства, автомобильные и другие транспортные аварии, несчастные случаи на производстве, гибель в пожарах, болезни со смертельным исходом и т.п.

Особое место среди других опасностей для человеческой жизни занимают убийства. Они тяжело переживаются близкими потерпевшего, вызывают отрицательную оценку со стороны общества. В настоящий момент законодательство всех стран, в том числе и Эстонии признает убийство как одно из наиболее тяжких преступлений. В ст. 16 Конституции Эстонской Республики отражено: "Каждый имеет право на жизнь". Охрана жизни человека как самого ценного блага приобретает первостепенное значение в современном обществе. Существенную роль при этом играют нормы пенитенциарного права. Пенитенциарный кодекс решает задачу охраны жизни человека своими специфическими методами, формулируя признаки составов преступлений против жизни и устанавливая строгие санкции за их совершение.

Однако, помимо повсеместного признания убийства как наиболее тяжкого преступления, не менее важная роль отводится и проблеме раскрытия этого тяжкого преступления, избличения и наказания виновных лиц. Поэтому успешное решение задач борьбы с любыми преступлениями, в том числе и с убийствами зависит во многом от своевременного, качественного, полного их раскрытия и квалифицированного расследования. Указанные задачи не могут решаться при отсутствии надёжных методик, тактик и приёмов расследования отдельных видов преступлений. Только научно обоснованные методики расследования, прочно

усвоенные правоохранительными органами, являются основой успешного раскрытия любого преступления.

Тенденция некачественного расследования преступлений заключается именно в ненадлежащем применении криминалистических методик, навыков и умений, ненадлежащем проведении тех или иных следственных действий. Поэтому важная роль для правоохранительных структур всех стран мира отводится не только предотвращению и недопущению совершения таких тяжких преступлений, как убийство, но и эффективному, тщательному и качественному расследованию и раскрытию уже совершившегося убийства человека с установлением, привлечением к уголовной ответственности и наказанием лица, совершившего убийство человека.

Как известно, практически каждое преступление можно раскрыть. Всё зависит лишь от правильного применения норм уголовно-процессуального права, знаний и положений науки криминалистики. Основные проблемы при расследовании всех видов преступлений, в том числе и убийств, возникают на первоначальном этапе расследования. При совершении убийства, следственный орган должен качественно проводить первоначальные (неотложные) следственные действия, в ходе проведения которых можно необходимо как можно больше доказательственной информации, то есть данных, входящих в предмет доказывания. Именно при получении первоначальной доказательственной информации, которую следователь получает при проведении первичных следственных действий при расследовании убийств, он может строить те или иные версии совершённого убийства и выяснять иные обстоятельства, от которых зависит дальнейшее раскрытие этого преступления. Поэтому проблема сбора и использования первичной доказательственной информации при расследовании убийств является довольно актуальной темой для научного исследования.

Предполагается, что одним из самых важных следственных действий, в ходе проведения которого, в большей степени вероятности происходит основной сбор первичной доказательственной информации по делам об убийствах, является осмотр места происшествия и осмотр трупа. На месте преступления с помощью проведения следственных действий необходимо обнаружить, зафиксировать и изъять следы и объекты, которые имеют непосредственное отношение к предмету доказывания, после чего обнаруженные объекты необходимо правильно изъять и решить их дальнейшее процессуальное значение, при этом необходимо зафиксировать весь ход следственного действия в соответствующем протоколе и в строгом соответствии с нормами УПК ЭР.

Осмотр места происшествия дает возможность следователю решить главные задачи - составить точную картину события, а иногда - выявить преступника и мотивы преступления. Разумеется, далеко не всегда решить эти задачи удастся в результате одного лишь осмотра места происшествия, однако квалифицированно и тщательно проведенный осмотр является непременным условием успеха дальнейшего расследования.

Целью исследования является выяснение актуальных проблем при сборе первичной доказательственной информации, возникающих при производстве следственных действий (а именно осмотра места происшествия) на первоначальном этапе расследования убийств, а также рассмотрение важных аспектов при дальнейшем использовании полученной первоначальной доказательственной информации и выявление соответствующих результатов.

Достигнутые результаты подтверждаются данными анкетирования большой группы следственных работников по всей Эстонии, специализирующихся на расследовании убийств. В ходе исследования был проведён системный анализ уголовных дел об убийствах, начатых Нарвским отделом полиции за различный период времени. Подобный метод исследования поставленной проблемы показал, что практически во всех регионах страны следственные органы сталкиваются с одними и теми же проблемами при сборе и использовании первичной информации, полученной в ходе проведения осмотров мест происшествий по делам об убийствах. Нередко приходилось сталкиваться с расхождением теории и практики в области правильного применения тех или иных методов и методик криминалистической науки. Идеальная модель по сбору и использованию первичной доказательственной информации, отражённая в теоретических науках не соответствует реалиям практической работы на месте происшествия, что безусловно вызывает сожаление. Результат несоблюдения рекомендаций криминалистической науки и иных теоретических положений уголовно-процессуального права, приводит к оставлению убийства нераскрытым.

Одними из основных проблем, выявленных в ходе проведения эмпирического исследования, являются проблемы организационно-тактического характера, при возникновении которых, осуществление взаимодействия между следователем, различными специалистами и прочими компетентными лицами, помогающими в решении задач осмотра, происходит ненадлежащим образом. Исследование подтвердило, что наличие взаимодействия следователя на месте происшествия с

другими участниками проведения осмотра существенно повышает эффективность расследования и раскрытие таких тяжких преступлений, как убийство. Для решения подобных проблем во время осмотра мест происшествий необходимо задействовать оперативно-следственную группу в полном составе с участием всех специалистов как судебно-медицинского эксперта, так и криминалиста; привлекать также к проведению осмотров мест происшествий и иных работников полиции (патрульных полицейских, констеблей полиции, кинологов и т.п.)

Следующей выявленной проблемой является ненадлежащая организация и функционирование оперативно-следственных групп на первоначальном этапе расследования. Как показали результаты исследования, поспешное и поверхностное проведение осмотра места происшествия и трупа, а также отсутствие основных специалистов на месте происшествия, безусловно, приводит к утрате первичной доказательственной информации по делу и, как правило, в дальнейшем она невозможна. В связи с чем, были предложены рекомендации о продолжительности работы оперативно-следственной группы на месте происшествия, её составе и численности, распределении обязанностей между её членами, критериях комплектования оперативно-следственных групп, использования специального оборудования членами оперативно-следственных групп и соблюдении иных правил по организации проведения осмотров мест происшествий.

Не менее существенная проблема связана также с обнаружением, фиксацией и изъятием различных следов и вещественных доказательств с места происшествия. Как показали анализируемые уголовные дела и результаты опроса следователей, каждое убийство оставляет какие-либо следы на месте происшествия, каковы могут быть и ДНК человека и иные биологические следы, трассологические и следы пальцев рук человека. Отсутствие достаточных навыков и опыта некоторых сотрудников, проводящих следственные действия, безусловно влияют на качественное обнаружение указанных следов. Наблюдается общая тенденция, причём во всех префектурах Эстонии, по изыманию огромного количества следов и вещественных доказательств, не относящихся к предмету доказывания, руководствуясь количественным, а не качественным принципом сбора вещественных доказательств. В тоже время, более важные следы остаются криминалистом не выявленными, не обнаруживаются также орудия совершения преступлений, которые на момент проведения осмотра находились в осматриваемом месте. Бессистемный, непродуманный поиск отпечатков пальцев и

проб ДНК, приводит к трате времени, сил сотрудников правоохранительных органов и технических средств, бессмысленно тратятся расходы на проведение различных дорогостоящих экспертиз по делу, результат которых, как выяснилось, нередко отрицательный.

Частой проблемой, возникающей с дальнейшим использованием вещественных доказательств, изъятых с места происшествия, является их должная упаковка. Предметы, которые предстоит направить на экспертное исследование, необходимо упаковать и опечатать с соблюдением разработанных криминалистической наукой рекомендаций. Обычно о способе и характерных признаках упаковки вещественных доказательств указывается в протоколе осмотра места происшествия или протоколе обыска. Однако, как показало исследование, на практике, кроме как отражения факта изъятия какого-либо вещественного доказательства, но каким образом было упаковано это доказательство, с помощью каких технических средств оно изымалось, в протоколе осмотра места происшествия ничего больше не отражается. С целью избежания быстрого процесса гниения биологических следов, были предложены рекомендации по использованию специально разработанными Институтом Судебных Экспертиз (далее ЕКЕИ) бумажных пакетов, для того, чтобы на изъятых объектах, сохранялись следы, имеющие значение для уголовного дела.

Не менее важной проблемой при сборе первичной доказательственной информации по делам об убийствах является проблема своевременного вскрытия трупа. Суть проблемы заключается в том, что при своевременном вскрытии, которое осуществляется незамедлительно следственные органы получают огромное количество объективных данных, которые существенно влияют на дальнейший ход расследования по уголовному делу. Например, время и причину смерти не всегда возможно определить на месте преступления, а только при вскрытии потерпевшего в морге. Речь идет о так называемых скрытых повреждениях у трупа (например, черепно-мозговая травма, различные внутренние кровотечения, разрыв внутренних органов от воздействия тупыми предметами и т.п.), которые, как правило, на месте обнаружения трупа установить, не представляется возможным. Но получение таких результатов вскрытия от ЕКЕИ, следствие получает достаточно не скоро, в результате чего приходится снова выезжать на место обнаружения трупа, однако никаких следов и важных вещественных доказательств, естественно, уже на месте не имеется. Вторым аспектом, касающегося незамедлительного вскрытия трупа, является обнаружение орудий преступлений. Речь

идёт о так называемых специфических орудиях. Например, при вскрытии трупа с колото-резанными ранами выясняется, что ранение было нанесено очень специфическим орудием (например, с двойным наконечником на клинке, кортиком и т.д), на поиски которого следствие изначально не потратило должных усилий, по причине опять же отсутствия объективных данных, полученных при своевременном вскрытии. По внутренней структуре ранения, можно сразу же определить какие были особенности орудия убийства, что безусловно даёт следователю положительный результат для поиска необходимого предмета.

Качество по сбору и обнаружению первичной доказательственной информации при расследовании убийств во многом зависит от участия судебного медицинского эксперта на месте происшествия. Результаты проведённого исследования подтвердили, что во всех случаях, где принимал участие в осмотре судебно медицинский эксперт, судя по содержанию протоколов, более полно происходит описание повреждений трупа, поза и состояние трупа, устанавливаются т.н. «скрытые» повреждения трупа, более правильное происходит описание следов крови, по которым устанавливается механизм их образования, также с участием судебно медицинского эксперта лучше оценивается обстановка на месте происшествия, которая без данного специалиста могла бы быть упущена и утрачена. Предложены рекомендации обязательного включения судебного медицинского эксперта в состав оперативно-следственной группы по делам об убийствах, и предпочтительно это осуществить на законодательном уровне, путём внесения в УПК соответствующей поправки.

Очередным доводом в пользу своевременного вскрытия является то, что на трупе имеется большое количество следов, таких как ДНК возможного подозреваемого, иных биологических следов, волосы подозреваемого, микрочастицы его одежды и т.п, которые по определённым причинам не удалось обнаружить на месте происшествия, но при тщательном и детальном осмотре трупа в нормальных условиях, данную проблему возможно разрешить. Как показал анализ, многие респонденты ответили, что принимают меры к обнаружению указанных следов, однако никто из них не ответил, на какой стадии эти меры принимаются, при осмотре трупа на месте происшествия или же в морге и насколько эти меры были эффективные. При анализе конкретных уголовных дел, подобные меры по поиску указанных выше объектах на поверхности трупа, в большинстве случаев не принимаются вообще, а в тех случаях, при которых с поверхности трупа были изъяты те или иные следы, никакого положительного

результата не дали. В подтверждение этому обстоятельству, из результатов анкетирования следует, что действительно некоторые работники в Идаской префектуре сталкиваются в своём регионе с тем, что как криминалисты, так и следователи из-за отсутствия необходимых знаний и опыта, не способны проводить подобный поиск следов с трупа ни на месте происшествия, ни впоследствии в морге. Криминалистам рекомендовано проводить более тщательный осмотр трупа на предмет обнаружения микрочастиц и ДНК подозреваемого, так как в компетенцию судебно-медицинского эксперта эта обязанность не входит.

Таким образом, проведённым исследованием были достигнуты поставленные в работе цели по выявлению проблем и использованию первичной доказательственной информации при расследовании убийств, на примере, одного из самых значимых первоначальных следственных действий – осмотра места происшествия и трупа.

Как показало исследование, описанные выше обстоятельства, в целом составляют совокупность возникающих проблем при сборе и использовании первичной доказательственной информации при расследовании убийств. Естественно, этот список не является исчерпывающим, и лишь показывает на сегодняшний день наличие определённых трудностей при сборе первичной информации на месте преступления в зависимости от той или иной ситуации, региона и иных обстоятельств. Безусловно с разрешением либо отпадением вышеописанных проблем, возможно и пропадёт актуальность данной темы, однако пока наличествует общий спад качества расследования преступления на первоначальном этапе, исследование темы повышения качества сбора первичной доказательственной информации во время проведения первичных следственных действий всегда будет составлять заинтересованность и значимость для правоохранительных органов.

Roman Ippolitov

05.05.2014.а.

KASUTATUD KIRJANDUS

Kasutatud õiguskirjandus

1. Ginter J. Eesti Vabariigi õiguskaitseüsteem. 1; Tartu Ülikool. Tartu, Juristide Täienduskeskus, 1996
2. Kergandberg E. Kohtuotsus kriminaalasjas, selle kujunemine ja kriitika. Tallinn, Juura, 1999
3. Kergandberg E., Järvet T., Ploom T., Jaggo O. Kriminaalmenetlus. Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2004
4. Kergandberg E., Kangur A., Lind S. Sissejuhatus kohtumenetluse õpetusse. Eesti kohtumenetlusõiguse võrdluspilt. Tallinn, Juura, 2008
5. Kergandberg E., Pikamäe P. Kriminaalmenetluse seadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2012
6. Kergandberg E., Sillaots M. Kriminaalmenetlus. Tallinn, Juura, 2006
7. Krüger U. Kriminaalmenetlus: tõendamine kohtueelses menetluses: üldkäsitlus. I osa. Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2005
8. Krüger U. Kriminaalmenetlus: tõendamine kohtueelses menetluses: üldkäsitlus. Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2007
9. Lall A. Kuritegude jälgede kriminalistikaline uurimine. Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2010
10. Lindmäe H. Kriminaalasjade eeluurimise meetoodika. Tartu Riiklik Ülikool, kriminaalõiguse- ja protsessi kateeder. Tartu, 1983
11. Lindmäe H. Menetlustaktika I. Tartu, Juristide Täienduskeskus, 1995
12. Lindmäe H. Menetlustaktika. II, Tartu Ülikool. Tallinn, Juura, 1997
13. Lindmäe H. Menetlusmeetoodika I. Õpik; Tartu Ülikool. Tallinn, Juura, 1998
14. Lõhmus U. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Tallinn, Juura, 2012
15. Saarsoo H., Vissak J. Menetlusedokumendid kriminaalmenetluses. Õpik. Tartu Ülikool. Tallinn, Juura, 1998
16. Sisekaitseakadeemia. Kriminalistika-ekspertiisid. Eesti Kohtuekspertiisi Instituut. Tallinn, 2013.
17. Sootak J. Isikuvastased süüteod. 2011
18. Sootak J., Pikamäe P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 2009 a.
19. Õpik R. Kriminalistikaline taktika ja tehnoloogia I., Sisekaitseakadeemia. 2008.

20. Õpik R. Sündmuskoha vaatlus. Õppematerjal Tartu Ülikooli ÕIS-s.
21. Бедняков Д. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. Москва, 1991.
22. Белкин Р. Курс криминалистики [в трех томах]. Том 1,2,3. Москва, Юристъ, 1997
23. Белкин Р. Криминалистика. Москва, «Норма» 2006.
24. Белкин Р. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы (от теории к практике). Москва, 1988.
25. Вещественные доказательства. Москва, «НОРМА», 2002
26. Драпкин Л. Криминалистика. Москва, «Юрайт», 2013
27. Драпкин Л., В. Карагодин. Криминалистика. Москва, 2008
28. Ищенко Е. Проблемы первоначального этапа расследования преступлений. Москва, Издательство Красноярского университета, 1987
29. Криминалистика для ВУЗ-ов. Москва, «Зерцало», 2007
30. Настольная книга следователя. Москва, «Экзамен», 2008
31. Овчинский С. Оперативно-розыскная информация. Теоретические основы информационно-прогностического обеспечения оперативно-розыскной и практической деятельности ОВД по борьбе с организованной преступностью. Москва, 2000.
32. Образцов В. Криминалистика. Москва, Юристъ.1997
33. Осмотр места происшествия. Москва, «Юрлитинформ», 2011.
34. Осмотр места происшествия. Москва, «Юристъ», 2000.
35. Особенности методики расследования неочевидных убийств. Москва, 2004.
36. Секреты раскрытия убийств. Москва, 2006.
37. Суворова Л. Идеальные следы в криминалистике. Москва, Юрлитинформ, 2006
38. Филиппов А., Волынский А. Криминалистика. Учебник. Москва, Спарк, 1998.
39. Шурухнов Н. Криминалистика. Учебник. Москва, 2008
40. Эксархопуло А. Криминалистика. Санкт-Петербург, 2009.
41. Яблоков Н. Криминалистика. Москва, 2013

Kasutatud normatiivaktid

1. Eesti Vabariigi põhiseadus. RT 1992, 26, 349; RT I, 27.04.2011, 2
2. EKEI poolt välja töötatud jäljeekspertiisi määramise juhend 08.02.2008.a.
3. EKEI poolt välja töötatud DNA ekspertiisi määramise juhend 09.06.2011.a.
4. EKEI poolt välja töötatud meditsiililise kriminalistika ekspertiisi ja meditsiililise kriminalistika lahangu määramise juhend
5. EKEI poolt välja töötatud sõrmejäljeekspertiisi määramise juhend 02.06.2011
6. EKEI poolt väljatöötatud tulirelvaekspertiisi määramise juhend 01.06.2011
7. Ida prefektuuri prefekti käskkiri nr 107 lisa 19. 30.12.2010.a.
8. Karistusseadustik. RT I 2001, 61, 364; RT I, 26.02.2014, 6
9. Kriminaalmenetluse seadustik. RT I, 2003, 27, 166; RT I, 26.02.2014, 8
10. Politsei ja piirivalve seadus. RT I 2009, 26, 159; RT I, 15.03.2014, 31
11. Politsei-ja Piirivalveameti peadirektori käskkiri nr. 247. 15.07.2013.a.
12. Prokuratuuriseadus. RT I 1998, 41, 625; RT I, 21.12.2012, 16

Kasutatud Viru Maakohtu otsused ja kriminaaltoimikud

1. 31. juulil 2007.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtumäärus kriminaalasjas nr.1-07-4454
2. 14.12.2007 a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-06-4222,
3. 16.aprillil 2009.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-08-5209
4. 29.05.2009.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-09-1800/14
5. 11. augustil 2010, Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-10-4891/15
6. 14.09.2010.a, Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-10-2521/13
7. 30.09.2010.a, Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr.1-09-6292/7
8. 11. veebruaril 2011.a, Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-09-17829
9. 19.09.2011.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-10-16612/13
10. 18.10.2011.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-10-13961
11. 24. novembril 2011.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-08-16551
12. 12.06.2012.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-12-3329
13. 13.12.2012.a., Viru Maakohtu Narva kohtumaja kohtuotsus kriminaalasjas nr. 1-12-8819
14. Kriminaalasi nr. 04233001112, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
15. Kriminaalasi nr. 06233001398, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
16. Kriminaalasi nr. 06233000361, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.

17. Kriminaalasi nr. 07233001686, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
18. Kriminaalasi nr. 07233000001, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
19. Kriminaalasi nr. 09240100577, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
20. Kriminaalasi nr. 10240103493, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
21. Kriminaalasi nr. 11240106396, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.
22. Kriminaalasi nr. 13240104484, mis oli Ida prefektuuri kriminaalbüroo Narva kriminaaltalituse menetluses.

LISA 1. Taabel nr. 1. Sündmuskoha vaatluse läbiviimise omadused

Kr. Asja №	Operatiivgrupi koosseis (U-uurija, Kr-kriminaalid, Ka-kohtuasi)	Vaatluse kestvus (*-vähem kui 10.a, ** -1 kuni 5 a, ***-5 kuni 10.a, ****- rohkem kui 10.a)	Vaatluse osalejate töökogemus (*-vähem kui aasta, ** -1 kuni 5 a, ***-5 kuni 10.a, ****- rohkem kui 10.a)	Konstaablite poolt teostatud ringkäigud X - on	Kohtuasi kohaolek X-on	Vaatluse kestvus (*-vähem kui 2 tundi, ** -1 kuni 2 tundi, ***- rohkem kui 2 tundi)	Ilmastiku ja muud tingimused *- ei ole raske, **-keskmine, ***- raske	Kuriteo avastamine
1	U, Kr	****	X	Ei ole	**	*** (külm, tuul, tumedal ajal)	Ei	
2	U, Ka	****	Ei ole	X	***	** (külm)	Ei	
3	U, Kr	***	Ei ole	Ei ole	*	*	Ei	
4	U, Kr	**	Ei ole	Ei ole	*	** (vihm)	Jah	
5	Vaatlust ei teostanud	-	Ei ole	-	-	-	Jah	
6	U, Kr	**	Ei ole	Ei ole	***	*	Jah	
7	U, Kr	*	X	Ei ole	*	*	Ei	
8	U, Kr	****	Ei ole	Ei ole	**	*	Ei	
9	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	** (külm)	Jah	
10	Vaatlust ei teostanud	-	Ei ole	-	-	-	Ei	
11	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	*	Jah	
12	U, Kr	**	Ei ole	Ei ole	**	*	Ei	
13	U, Kr, Ka	*	Ei ole	X	***	** (ilma valguseta)	Jah	
14	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	*	Jah	
15	U, Kr	*	Ei ole	Ei ole	**	*	Jah	
16	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	** (laip on vees)/	Jah	
17	U, Kr	****	Ei ole	Ei ole	***	*	Jah	
18	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	*	Jah	
19	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	**	*	Jah	
20	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	*	Jah	
21	U, Kr	****	Ei ole	Ei ole	**	*	Ei	
22	U, Kr, Ka	****	Ei ole	X	***	*	Jah	

Märkus: Punased read kajastavad avastamata tapmised.

LISA 2. Tabel nr.2 Laiba vaatlusega seotud toimingud.

Kr. Asja №	Mitme päeva pärast alustati lahangu teostamist pärast surnukeha surnukuuri saatmist	Positiivne tulemus õigeaegselt teostatud lahkamisel	Laiba lagunemise aste sündmuskohal	Õigeaegsel lahkamisel muu surma põhjuse avastamine	Vöörosiste ja DNA proovide äravõtmine laibalt	Laiba leidmise koht on tapmise sooritamise kohaks	Kuriteo avastamine
1	2 päeva pärast	-	Ei lagunenu	-	Jah	Jah	Ei
2	2 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Jah	Ei	Jah	Ei
3	1 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Ei	Ei
4	1 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Ei	Jah
5	1 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Jah	Ei	Jah	Jah
6	1 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Jah	Jah
7	Sellel päeval	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Jah	Ei
8	2 päeva pärast	-	Lagunenu	Ei	Ei	Ei	Ei
9	1 päeva pärast	On	Ei lagunenu	Ei	Ei	Jah	Jah
10	2 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Ei	Ei
11	Sellel päeval	On	Ei lagunenu	Ei	Ei	Ei	Jah
12	2 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	jah	Ei
13	3 päeva pärast	-	Ei lagunenu	Ei	Ei	Jah	Jah
14	1 päeva pärast	Ei ole	Ei lagunenu	Ei	Ei	Jah	Jah

15	Sellel päeval	On	Ei lagunenud	Ei	Ei	Jah	Jah
16	Sellel päeval	On	Veest paisunud	Ei	Ei	Ei	Jah
17	1 päeva pärast	On	Ei lagunenud	Ei	Ei	Jah	Jah
18	Sellel päeval	On	Ei lagunenud	Ei	Ei	Jah	Jah
19	1 päeva pärast	-	Ei lagunenud	Ei	Ei	Jah	Jah
20	Sellel päeval	On	Ei lagunenud	Ei	Ei	Ei	Jah
21	2 päeva pärast	Ei	Ei lagunenud	Jah	Ei	Ei	Ei
22	Sellel päeval	On	Ei lagunenud	Ei	Ei	Jah	Jah

LISA 3. Taabel nr. 3. Sündmuskohal äravõetud jälgede, asitõendite, määratud ekspertise käitlimise koondaruanne.

Kr. Asja №	Sündmuskohalt äravõetud esemete kogus	Ekspertise saadetur kogus (ekspertise liik)	Pakkimisreeglite rikkumine	Määratud ekspertise positiivsete tulemuste kogus	Ekspertise kestvus (kuud)	Äravõetud DNA-proovide kogus	Proovide põhjal teostatud DNA-ekspertise tulemus X – on	Ekspertise kestvus (kuud)	Äravõetud sõrmejälgede kogus	Sõrmejälgede põhjal teostatud ekspertise tulemus	Ekspertise kestvus (kuud)	Muude jälgede kogus (määrata millised, vere-, jalatsi jne.)	Ekspertise liik (ekspertise liik)	Ekspertise kestvus (kuud)	Kuriteorelva avastamine	Kuriteo avastamine
1	5	2 DNA -eks	Ei	0	3 k.	1	Ei ole	3 k.	0	0	-	1 verejälg	0 DNA- eks	3 k.	-	Ei
2	3	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Ei
3	0	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	1 verejälg	0 DNA- eks	2 k.	Ei	Ei
4	3	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
5	0	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
6	4	2 DNA -eks	Ei	2	3 k.	0	0	-	1	0	-	0	0	-	Ja h	Jah
7	27	27 DNA -eks	Jah	0	3 k.	0	0	-	0	0	-	1 verejälg	0 DNA- eks	-	Ei	Ei
8	5	5 DNA -eks	Jah	0	2 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Ei

9	1	1 DNA -eks	Ei	1	2 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
10	0	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ja h	Ei
11	9	5 DNA -eks	Ei	5	4 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	-	Jah
12	10	10 DNA -eks	Ei	0	4 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ja h	Ei
13	0	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	-	Jah
14	2	2 DNA -eks	Ei	0	3 k.	14	0	3 k.	1	0	3 k.	1 jalatsijäl g	1 jälje- eks	3 k.	-	Jah
15	0	0	Jah	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
16	1	1 DNA	Jah	1	3 k.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ja h	Jah
17	25	25 DNA -eks	Ei	0	5 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
18	1	1 DNA -eks	Ei	1	3 k.	0	0	-	0	0	-	2 verejälgi	2 DNA- eks	3 k.	Ja h	Jah
19	5	5 DNA -eks	Ei	0	2 k.	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Jah
20	0	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	1 verejälgi	0 DNA- eks	3 k.	Ei	Jah
21	4	0	Ei	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	Ei	Ei
22	2	2 DNA -eks	Ei	2	3 k.	3	3	3 k.	0	0	-	0	0	-	-	Jah

LISA 4. KÜSITLUS

1. Märkige palun Teie uurija töökogemus ja millises prefektuuris töotate?

Küsitlusest võttis osa 18 uurijat (6 Ida, 4 Põhja, 4 Lääne ja 4 Lõuna prefektuurist), kes uurivad tapmistega seotud kriminaalasju. Küsitletud uurijate töökogemus on samuti erinev alates 6 kuust kuni 22 aastani.

2. Kas teie arvates on sündmuskoha vaatlus esmaste tõendusteabe saamise kohta tähtsaimaks menetlustoiminguks tapmise uurimisel?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah	6	4	4	4
Ei	0	0	0	0

3. Kui kaua tavaliselt kestab sündmuskoha vaatlus tapmisega seotud asjades?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Vähem kui tund	0	0	0	0
1 tunnist kuni 2 tundi	0	0	0	0
2 tunnist kuni 5 tundi	3	1	0	3
Rohkem 5 tundi	0	0	1	0
Alati erinevalt (märkige siis, millega see seotud)	3	3	3	1

4. Kas mõjutab sündmuskoha vaatluse kestvus vaatluse kvaliteeti?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Mõjutab küll, mida rohkem kestvust, seda parem vaatlus	4	3	2	1
Vaatluse kestvus ei mõjuta vaatluse kvaliteeti (selgitage, mis põhjusel)	2	1	2	3

5. Kas tavaliselt sündmuskohal uurimus-jälitus grupp (uurija, kriminalist, kohtuarst) viibivad täiskoosseisus?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, alati	1	2	3	1
Ei, mitte alati (selgitage, mis põhjusel)	5	2	1	2
Alati mitte täiskoosseisus (selgitage, mis põhjusel)	0	0	0	1

6. Kas teistest teenistustest ametnikud (konstaablid, patrullpolitseinikud jne.) aitavad sündmuskohal, näiteks kaitsta sündmuskohta, läbi viia kodanikke küsitlust jne?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Aitavad alati	3	2	4	4
Aitavad mitte alati	3	2	0	0
Ei aitava kunagi (selgitage, mis põhjusel)	0	0	0	0

7. Kas kohtuarst osaleb sündmuskohal tapmisega seotud asjades?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, osaleb alati	1	1	3	1
Ei osale alati (selgitage, mis põhjusel)	5	3	1	3

8. Kas nendel juhtudel, kus kohtuarst osales sündmuskoha vaatluse läbiviimisel, saadi paremad tulemused (näiteks, laiba asendi ja laiba vigastuste kirjeldus, spetsiifiliste jälgede leidmine ja kirjeldus jne) ?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, saadi	6	4	3	2
Ei, ei saadud (selgitage mis põhjusel)	0	0	1	2

9. Kas kõikidel juhtudel õnnestub leida jälgi sündmuskoha vaatluse käigus ?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, õnnestub kõikidel juhtudel	1	1	2	2
Ei õnnestu kunagi (selgitage, mis põhjusel)	0	0	0	0
Tavaliselt õnnestub	5	3	2	2
Tavaliselt ei õnnestu (selgitage, mis põhjusel)	0	0	0	0

10. Milliseid jälgi kõige sagedamini sündmuskohalt võetakse?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
DNA-proovid ja muud bioloogilised jäljed	2	0	0	1
Sõrmejäljed	0	0	0	0
Jalatsijäljed	0	0	0	0
Muud jäljed (märkige millised)	0	0	0	0
Võetakse erinevad ülaltoodud jäljed, sõltuvalt tapmise viisist, olukorrast jne	4	4	4	3

11. Kas jälgede leidmisel ja äravõtmisel sündmuskohalt tekkivad raskused?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Ei tekki, neid on lihtne leida ja ära võtta.	0	3	2	3
Tekkivad küll (märkige millised)	6	1	2	1

12. Kas sündmuskohalt alati võetakse asitõendid, mis pärast aitasid tapmise avastamisel?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Aitavad alati	2	2	1	1
Mitte alati	4	2	3	3

13. Kas sündmuskohalt tihti võetakse asitõendid, mis ei ole seostatud asja kuriteo uurimisega? Millise printsiibi järgi võetakse asitõendeid?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Kunagi ei võeta	0	0	0	0
Mõnikord võetakse	6	4	4	4

14. Kas kõik võetud sündmuskohalt asitõendid suunatakse ekspertiisile ?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, kõik	1	0	2	0
Mitte kõik (märkige mis põhjustel)	5	4	2	4

15. Kas pärast sündmuskohalt asitõendite saamist vastav ekspertiis on määratud õigel ajal?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Alati õigel ajal	4	4	4	4
Mitte õigel ajal (märkige mis põhjustel)	2	0	0	0

16. Kas peale laiba lahangule saatmist lahangu teostatakse õigel ajal / ööpäeva jooksul/?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Alati õigel ajal	2	3	1	3
Mitte alati õigel ajal (selgitage, mis põhjusel)	4	1	3	1

17. Kas on tekkinud juhtumeid, kui lahangu käigus tuvastatakse teine surma põhjus, mis erineb sündmuskohal tuvastatud oletusliku surmapõhjusest?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Ei ole tekkinud	1	0	0	3
Jah, on tekkinud	5	4	4	1

18. Kas olid selliseid juhtumeid, kui õigeaegne lahangu (või kohtuarsti arvamus) on aidanud tapmise toimepanemise vahendi leidmisel?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, olid	5	2	4	1
Ei, ei olnud	1	2	0	3

19. Kas olid selliseid juhtumeid, kui esmase sündmuskoha vaatluse läbiviimisel tapmise toimepanemise vahendit ei leitud, kuid korduvate või täiendavate menetlustoimingute läbiviimisel kuriteo toimepanemise vahend leiti?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Ei onud	2	1	1	3
Jah, olid (märkige, mis põhjustel ei leitud)	4	3	3	1

20. Kas on surnukehalt otsitakse ja/või leitakse mikroosi või DNA proovi?

Vastused	Ida PP	Lõuna PP	Põhja PP	Lääne PP
Jah, otsitakse ja/või leitakse	4	4	4	4
Ei (märkige, mis põhjustel)	2	0	0	0

Märkus:

Küsitluse läbiviimiseks on Politsei-ja Piirivalveameti uurimistöde kooskõlastamise komisjoni poolt luba saanud 09.04.2014 nr 1.1-14/305-4

Kriminaaltoimikute materjalidele juurdepääsu saamiseks on Politsei-ja Piirivalveameti uurimistöde kooskõlastamise komisjoni poolt luba saanud 17.03.2014 nr 1.1-14/305-2

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Roman Ippolitov

(sünnikuupäev: 28.02.1977)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Esmase tõendusteabe kogumise ja kasutamise probleemid tapmiste uurimisel,

mille juhendaja on Raivo Öpik

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja

lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega

isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 05.05.2014